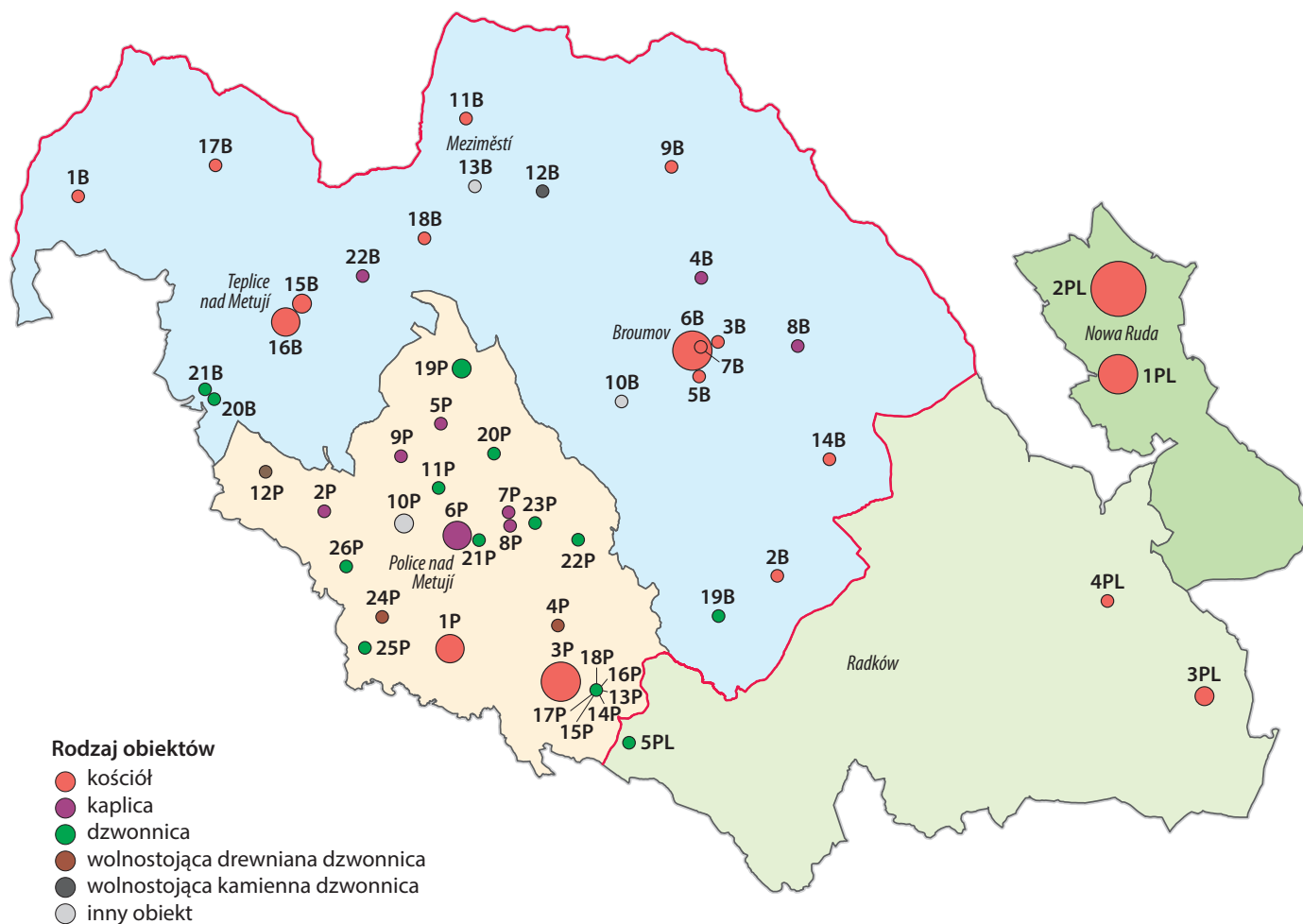

Katalog dzwonów

regionów
Broumovsko,
Policko
i części
polskiego
przygranicza

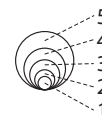
Lokalizacja zmapowanych obiektów z dzwonami

Podział administracyjny

- Okręg administracyjny miasta na prawach powiatu ORP Broumov
- Okręg administracyjny miasta z rozszerzonymi uprawnieniami POÚ Police nad Metují
- Gmina Radków
- Gmina miejska Nowa Ruda
- granica państwa

Liczba dzwonów

Spis treści

Przedmowa autorów	3	P3 Kościół św. Wacława (Kostel sv. Václava) w Machovie	57
Słowo wprowadzenia	6	P4 Dzwonnica św. Florianiana (Zvonička sv. Floriána) w Bělym	59
Budowa dzwonu	8	P5 Kaplica Najświętszej Marii Panny Wspomożycielki (Kaple Panny Marie Pomocné) w Pěkovie	61
Dzwony okiem kampanologa	9	P6 Kaplica cmentarna Narodzenia Najświętszej Maryi Panny z dzwonnica (Hřbitovní kaple Narození Panny Marie se zvonící) w Policach nad Metują	63
Podziękowania	11	P7 Kaplica Najświętszej Maryi Panny Różańcowej – kaplica Ticháčka (Kaple Panny Marie Růžencové – Ticháčkova kaple) w Suchym Dole („Zielona Kaplica”)	65
BROUMOVSKO			
B1 Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego (Kostel Povýšení sv. Kříže) w Horním Adršpachu	13	P8 Kaplica Najświętszej Maryi Panny z Lourdes (Kaple Panny Marie Lurdské) w Suchym Dole („Biała kaplica”)	67
B2 Kościół św. Marii Magdaleny (Kostel sv. Máří Magdalény) w Božanovie	15	P9 Kaplica Świętego Krzyża/Kaplica Podwyższenia Krzyża Świętego (Kaple sv. Kříže/Kaple Povýšení sv. Kříže) w Žďárze nad Metują	69
B3 Kościół Zmartwychwstania Pańskiego (Kostel Zmrtvýchvstání Páně) w Broumowie	17	P10 Dzwonnica na dachu budynku szkoły nr 73 w miejscowości Žďár nad Metują	71
B4 Kaplica Marii Panny Bolesnej (Matki Boskiej) (Kaple Bolestné Panny Marie (matky Boží) w Broumowie	19	P11 Dzwonnica w Bukovicy	73
B5 Drewniany kościół cmentarny Marii Panny (kostel Panny Marie) w Broumowie	21	P12 Dzwonnica na Skałce	74
B6 Kościół dziekański św. św. Piotra i Pawła (Děkánský kostel sv. Petra a Pavla) w Broumowie	23	P13 Drewniana dzwonnica w Machovskiej Lhocie	75
B7 Kościół klasztorny św. Wojciecha (Klásterský kostel sv. Vojtěcha) w Broumowie	25	P14 Dzwonnica w Machovskiej Lhocie	77
B8 Kapliczka św. Jana Nepomucena (Kaple sv. Jana Nepomuckého) w Rožmitálu	27	P15 Dzwonnica w ogrodzie przy domu nr 33 w Machovskiej Lhocie	78
B9 Kościół Wszystkich Świętych (Kostel Všech svatých) w Heřmánkovicach	29	P16 Drewniana dzwonnica w ogrodzie przy domu nr 33 w Machovskiej Lhocie	79
B10 Dzwonnica na dachu domu nr 167 w Křinicach	31	P17 Drewniana dzwonnica ogrodowa przy domu nr 8 w Machovskiej Lhocie	80
B11 Kościół św. Anny (Kostel sv. Anny) w Vižňovie	33	P18 Drewniana dzwonnica ogrodowa przy domu nr 36 w Machovskiej Lhocie	81
B12 Dzwonnica przy kościele św. Jakuba Większego (kostel sv. Jakuba Většího) w Ruprechticach	35	P19 Dzwonnica w Honach	82
B13 Zamek Meziměstí nr 201 (Zámek Meziměstí)	37	P20 Dzwonnica na Pomniku ofiar wojen światowych (Pomníku obětem světových válek) w Hlavňovie	83
B14 Kościół św. Barbary (Kostel sv. Barbory) w Otovicach	39	P21 Drewniana dzwonnica przy domu nr 409 w Policach nad Metują	84
B15 Kościół św. Wawrzyńca (Kostel sv. Vavřince) w Teplicach nad Metują	41	P22 Drewniana dzwonnica w Slavnym	85
B16 Kościół Najświętszej Maryi Panny Pomocnej (Kostel Panny Marie Pomocné) z pustelnią w Teplicach nad Metują	43	P23 Dzwonnica w Suchym Dole	87
B17 Kościół Świętej Trójcy (Kostel Nejsvětější Trojice) w Zdoňovie	45	P24 Dzwonnica w Petrovicach	89
B18 Kościół św. Michała Archanioła (Kostel sv. Michaela archanděla) w Verněřovicach	47	P25 Dzwonnica w Petrovičkach	91
B19 Dzwonnica w Horním Božanovie	48	P26 Dzwonnica w Maršovie nad Metują	93
B20 Dzwonnica w miejscowości Skály przy drodze do nr 32	49	POLSKA	
B21 Dzwonnica w miejscowości Skály w ogrodzie przy nr 26	50	PL1 Kościół św. Mikołaja w Nowej Rudzie	95
B22 Dzwonnica w miejscowości Nový Dvůr	51	PL2 Kościół pw. św. Barbary w Nowej Rudzie – Drogosławiu	97
POLICKO			
P1 Kościół św. Prokopa (Kostel sv. Prokopa) w Bezděkovie nad Metują	53	PL3 Kościół pw. św. Jakuba Apostoła w Ścinawce Dolnej	99
P2 Kaplica Najświętszej Marii Panny (Kaple Panny Marie) w Českiej Metuji	55	PL4 Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w Ścinawce Średniej	101
		PL5 Dzwonnica Pasterka/Ostra Góra (dawniej wieś Nouzín)	103
		Wybór wykorzystanych źródeł	104

Zespół autorów

Lukáš Zemánek, CIRI (terenowe mapowanie obiektów, kontakty i koordynacja wyjazdów, zbieranie materiałów, tekst katalogu, dodatkowe zdjęcia)

Pavel Doležal, CIRI (terenowe mapowanie obiektów, zbieranie materiałów do katalogu, kontrola zapisów dźwiękowych, dodatkowe zdjęcia)

Pavel Kavalír, Urząd Kraju Hradeckiego (terenowe mapowanie obiektów, kontakty)

Jaromír Pírko, Urząd Kraju Hradeckiego (administracja projektu)

Polski partner projektu:

Miroslav Vlasák, dyrektor EUWT NOVUM (koordynacja działań ze stroną polską)

W mapowaniu i tworzeniu katalogu uczestniczyli także wykonawcy zewnętrzni:

Michal Dědič (profesjonalna dokumentacja fotograficzna)

V.I.T. Services (profesjonalne nagrania dźwięku)

Ondřej Štulc (projektowanie graficzne, skład tekstu)

Tadeusz Kuchejda, Agata Ostrowska-Knapik (tłumaczenie na język polski)

Katalog dzwonów regionów Broumovsko, Policko i części polskiego przygranicza (Katalog zvonů Broumovska, Policka a části polského pohraničí)

Lukáš Zemánek, Pavel Doležal

Pierwsze wydanie, Hradec Králové

Wydał kraj hradeckí, 2025

Druk Garamon s.r.o., Hradec Králové, 2025

EGZEMPLARZ NIE DO SPRZEDAŻY

Przedmowa autorów

Rzut oka w przeszłość

Dzwony są integralną, choć obecnie często mało dostrzeganą, częścią naszego dziedzictwa kulturowego i historycznego. To nie tylko nietypowy instrument perkusyjny czy stały element wyposażenia kościołów, kaplic, dzwonnicy, wież ratuszowych i zamkowych, szkół i innych budynków. Każdy dzwon jest odrębnym artefaktem z własną „duszą”, historią i przeznaczeniem, które można zdefiniować jako „rytualno-kościelne”, informacyjno-komunikacyjne i upamiętniające (zwoływanie mieszkańców, ogłaszanie ślubów, zgonów lub przypomnianie o ważnych wydarzeniach w społeczności czy kraju). Dzwony służyły też do odmierzania czasu lub ostrzegania (w przypadku pożaru, powodzi, wojny czy innego niebezpieczeństwa). Dźwięk dzwonów wnosił do swojej pragmatycznej roli również swojego rodzaju symboliczne, czy nawet mistyczne zabarwienie i nie przypadkowo dzwony są owiane wieloma legendami i przesadami. Znane jest na przykład pozbawione radości przesłanie o pękniętym sercu czy ludowa mądrość mówiąca o tym, że kto wyciągnie rękę po dzwony, przegra wojnę.

Chociaż historia dzwonów sięga starożytnej Mezopotamii (tereny dzisiejszego Iraku) ok. 3000 lat przed Chrystusem, to w naszym kręgu kulturowym łączymy ich obecność z nadejściem chrześcijaństwa, które stopniowo wypierało pogańskie kultury. Potwierdzono, że na ziemiach czeskich dzwony pojawiały się już od IX w. Na większą skalę zaczęto je tu produkować dopiero później, najpierw w klasztorach benedyktyńskich, a od XII w. także w miastach, gdzie, zwłaszcza w XIV w., ludwisarstwo uniezależniło się od pokrewnych rzemiosł. Z tego okresu zachowało się niewiele dzwonów, lub ich fragmentów, o możliwej do zweryfikowania dacie. Ten najstarszy, z 1286 r., można podziwiać w Muzeum w Chebie, ale paradoksalnie pochodzi z Włoch. Złoty wiek brązownictwa na naszych ziemiach to koniec XV w., a szczególnie cały wiek XVI, kiedy to utrwalił się zwyczajowy kształt, konstrukcja i sposób zawieszania dzwonów. Wojna trzydziestoletnia zadała znaczący cios czeskim dzwonom i rzemiosłu ich odlewania – produkcję przejęli obcokrajowcy, a jakość spadła. Impulsem do odrodzenia istnienia dzwonów, i ich powszechnego użycia na ziemiach czeskich, był tzw. Patent przeciwpożarowy wydany przez Marię Teresę w 1751 r. Oprócz zasad budowlanych i przeciwpożarowych określał także obowiązek wyposażenia wsi w dzwon alarmowy. Tam, gdzie dzwony kościelne nie mogły być używane do celów ostrzegawczych, budowano liczne dzwonnice i dzwonniczki. Dzięki temu można je obecnie odnaleźć w miejscach ówczesnych dworców wiejskich oraz tam, gdzie dziś są już miasta. Odwrotny dla dzwonów efekt miały reformy kościelne syna Marii Teresy, Józefa II, ponieważ wiele instytucji kościelnych, klasztorów, kościołów i kaplic zostało zlikwidowanych, chociaż w niektórych miejscach bywało wręcz przeciwnie – sieć parafii była wzbogacana o nowe budowle sakralne (a więc i dzwony).

Na liczebność dzwonów, nie tylko na ziemiach czeskich, największy wpływ wywarły dwie wojny światowe, kiedy to rekwizycje wojenne wysłały wiele lokalnych dzwonów do przetopienia w piecach fabryk zbrojeniowych. Podaje się, że podczas I wojny światowej w dwóch etapach skonfiskowano ok. 5400 dzwonów, tj. 60 % wszystkich dzwonów z naszego terytorium, podczas gdy tylko dzwony odlane przed 1600 rokiem były ogólnie chronione. II wojna światowa była jeszcze bardziej „konsekwentna”. Zgodnie z szacunkami czeskiego kampanologa J. Dobrodinskiego (1955) z Proktoratu Czech i Moraw zabrano około 10 000 dzwonów, a z okupowanych terenów przygranicznych od 3500 do 4000 dzwonów, z których tylko niewielka część została zwrócona po wojnie. Jednak wiele dzwonów zostało ukrytych przed rekwizycjami przez lokalnych mieszkańców, którzy ryzykowali swoją wolnością lub życiem, aby zachować ten symbol wspólnoty i historię społeczności. O znaczeniu dzwonów świadczą również wysiłki na rzecz jak najszybszego ponownego dzwonienia w dzwony tam, gdzie nie udało się ich uratować podczas wojny. Jednak także w okresie międzywojennym niektórzy mieszkańcy wykazywali się odwrotnym podejściem do dzwonów, co można zaobserwować też dziś. Cóż, hałas kosiarzek do trawy lub cyrkulerek nie przeszkadza niektórym ludziom, ale dzwonienie już tak. Jednak radosnym odkryciem jest to, że pomimo wysokiego stopnia sekularyzacji, a w niektórych miejscach niemal całkowitej historycznej wymiany populacji, wiele gmin zdecydowało się po 1990 r. na zakup nowego dzwonu lub dzwonów, zwykle przy wydatnym wkładzie pochodzącym ze zbiórki publicznej. Ten pozornie symboliczny akt może odegrać pozytywną rolę w samoświadomości lokalnej społeczności i ożywić jej klimat kulturowo-społeczny.

Mapowanie dzwonów – w jakim celu i gdzie?

Ze względu na pełnioną przez dzwony funkcję, nie można powiedzieć, że są „niemymi świadkami historii”. Jednak, jak wynika z poprzednich wersji, ich losy dość wiernie odwzorowywały zakręty historii nie tylko naszego kraju. Nawet te dzwony, które uniknęły rekwizycji wojennych lub wróciły do nas po wojnie, często nie miały łatwego życia. Szczególnie na terenach, które przeszły kilka zmian w zakresie ludności, nie mówiąc już o zmianie ustroju... Jednym z regionów kraju hradeckiego, gdzie ciągłość rozwoju historycznego została w ten sposób przerwana, a lokalna „pamięć” w znacznej mierze wymazana, był region Broumovsko. Natomiast geograficznie bratni sąsiedni region Policko, który nie stanowił części tzw. Kraju Sudeckiego, nie przeszedł tak znaczących historycznych perturbacji. Różnice związane z tym faktem są nadal wyraźnie widoczne w wielu aspektach, w tym w stanie kościołów, kaplic i dzwonnicy. Opisany powyżej kontrast dwóch „pokrewnych” regionów kraju hradeckiego był jednym

z powodów, dla których miasto na prawach powiatu (ORP) Broumov i miasto z rozszerzonymi uprawnieniami (POÚ) Police nad Metují stały się obszarem zainteresowania projektu Wędrówka za głosami dzwonów regionu Broumovsko. Jego głównym rezultatem jest *Katalog dzwonów regionów Broumovsko, Policko i części polskiego przygranicza* (zwany dalej „Katalogiem”).

Koncepcyjny załączek projektu powstał w CIRI w czasie kandydowania Broumova do tytułu Europejskiej Stolicy Kultury 2028. Działo się to równoległe z realizacją innego wielkiego zadania – *Mapowanie potencjału turystycznego w kraju hradeckim* w którym Broumovsko zostało wybrane jako region pilotażowy. Celem było nie tylko zwiększenie dywersyfikacji lokalnych celów turystycznych i odciążenie długotrwałe zatłoczonych miejscowości, ale także wsparcie odpowiedniego rozwoju regionu Broumovsko. Jest on obecnie jednym z trzech regionów kraju hradeckiego, które zostały zdefiniowane na poziomie krajowym jako tzw. „obszary zagrożone gospodarczo i społecznie” (HSOÚ). Dziś używa się już bardziej optymistycznego określenia „region szans”.

Plan kompleksowego mapowania dzwonów nabrał realnych kształtów w 2024 r. Kraj hradecki złożył wniosek o dofinansowanie z Funduszu Małych Projektów Euroregionu Glacensis w ramach Programu Interreg Czechy-Polska 2021–2027, który został zatwierdzony pod koniec tego samego roku. Oprócz kraju hradeckiego partnerem projektu jest również Europejskie Ugrupowanie Współpracy Terytorialnej NOVUM s.r.o., które odpowiada za koordynację działań ze stroną polską. Warunkiem projektu było, aby co najmniej 10 % całkowitej liczby zmapowanych dzwonów znajdowało się w polskiej strefie przygranicznej. Ten jeden z impulsów mógłby zainspirować polskich kolegów w przyszłości do „odzwierciedlenia” tej samej metodologii i drobiazgowości i przeprowadzenia kompleksowego mapowania w polskich gminach graniczących z regionami Broumovsko i Policko (Nowa Ruda, Głuszyca, Radków, Mieroszów, Lubawka). W rezultacie obszar projektu obejmuje, oprócz okręgu administracyjnego miasta na prawach powiatu Broumov (14 gmin, 260 km²) i okręgu administracyjnego miasta z rozszerzonymi uprawnieniami Police nad Metují (8 gmin, 89 km²), również części polskich gmin przygranicznych Radków i Nowa Ruda w powiecie kłodzkim, gdzie we współpracy z polskim partnerem projektu wybrano do mapowania 5 obiektów o łącznej liczbie 13 dzwonów. Transgraniczny wpływ projektu wzmacnia fakt, że cały cypel broumowski stanowi częsty cel podróży turystów właśnie z Polski.

Co było (nie było) przedmiotem mapowania

Celem naszych działań było zatem **szczegółowe zmapowanie, wykonanie dokumentacji fotograficznej i, w miarę możliwości, dźwiękowej wszystkich istniejących dzwonów w budynkach kościelnych i świeckich** po czeskiej stronie uwzględnianego obszaru oraz w wybranych obiektach po polskiej stronie. Mapowanie dotyczyło zatem nie tylko najczęściej spotykanych dzwonów w kościołach i kaplicach, ale także tych w mniejszych dzwonnicykach budynków o innym przeznaczeniu (zamek, szkoła, dom mieszkalny itd.) oraz w dzwonnicykach lub dzwonnicykach wolnostojących (murowanych, drewnianych, słupowych itp.), w tym prywatnych. Nie mapowaliśmy natomiast obiektów, w których nie ma już dzwonu albo jego dźwięk został zastąpiony odtwarzanym nagraniem, lub też w których bicie zegara zapewniają tzw. cymbały, chociaż także te mniej ozdobne metalowe instrumenty, z których dźwięk wydobywany jest z pomocą młoteczków, mają coś wspólnego z dzwonami, a niektóre starsze egzemplarze są do nich nawet dość podobne. Niezawieszone dzwony zdeponowane poza budynkami, w których wisiały (w muzeach, gospodarstwach domowych itp.) także nie zostały uwzględnione w mapowaniu.

Metodologia i front prac, czyli Na którą wieżę wspinamy się w pierwszej kolejności?

Pierwsza faza mapowania polegała **na wytypowaniu obiektów z potwierdzoną, prawdopodobną lub możliwą obecnością dzwonów**. W ten sposób – w większości przypadków „fizycznie” bezpośrednio w terenie – sprawdzono ok. 92 obiekty, z czego 51 w rejonie Broumovsko, 32 w Policku i 9 po polskiej stronie granicy. W przypadku budynków z dzwonami zweryfikowano również warunki konstrukcyjne i techniczne na miejscu, dostępność dzwonnicy dla wszystkich członków zespołu, w tym specjalistów zewnętrznych (fotografa i realizatora dźwięku), zdolność dzwonów do dzwonienia lub sposób dzwonienia (automatyczny z pomocą elektrycznego sterowania, mechaniczny z pomocą liny lub metalowego ciągu, a w przypadku uszkodzonych dzwonów ręcznie tylko z pomocą serca).

Po tym następowala **seria „ostrych” wyjazdów na dany teren**. Samo ich przygotowanie było dość wymagające, więc to mały cud, że zawsze wszystko mniej więcej „wypaliło”. Z jednej strony konieczne było skoordynowanie możliwości czasowych wszystkich członków wyprawy. W jej poczet wchodziło zazwyczaj 2 pracowników Działu Rozwoju CIRI, jeden pracownik Departamentu Rozwoju Regionalnego, Grantów i Dotacji Urzędu Kraju Hradeckiego, następnie fotograf, realizator dźwięku, czasem asystent realizatora dźwięku, a w razie potrzeby jeden z trzech współpracujących dzwonników. Jeśli jednak w gotowości był miejscowy dzwonnik, zawsze staraliśmy się skorzystać w pierwszej kolejności z jego usług i zorganizować również jego obecność. Każdy dzwon jest specyficzny, ma swoją duszę, którą obce ręce nie zawsze potrafią na początku odkryć. Czasami sami się o tym przekonywaliśmy w przypadkach, gdy musieliśmy dzwonić z użyciem własnych sił. Kolejną trudną kwestią było zapewnienie dostępu do wszystkich obiektów w wyznaczonym czasie, tak aby sekwencja przystanków miała logikę czasową i pozycyjną. Kiedy wszystko powyższe (i wiele więcej) się udało, byliśmy gotowi do drogi.

Podczas każdego wyjazdu odwiedzaliśmy zwykle ok. 5–8 obiektów z dzwonami, w zależności od stopnia czasochłonności i pracochłonności zaplanowanych przystanków. W każdym z nich niezbędne było określenie podstawowych **wymiarów** wszystkich obecnych dzwonów (dolna średnica wieńca, w który uderza serce, górna średnica helmu i wysokość dzwonu), a także **wszelkich dostępnych danych operacyjnych i kontekstu historycznego**. Wykonano również profesjonalne **nagrania dźwięku** działających dzwonów z pomocą zewnętrznych wykonawców, a także **szczegółową dokumentację fotograficzną** wszystkich dzwonów, miejsca ich umieszczenia w obiektach oraz samych obiektów. Najwięcej czasu i wysiłku poświęcono na instalację mikrofonów i poprowadzenie kabli do nagrywania dźwięku z parteru kościoła aż do dzwonów, których dostępność była często bardzo utrudniona (szczególnie w niektórych kościołach w regionie Broumovsko oraz w mniejszych wieżach), czasami brakowało części schodów, drabiny były niemal regułą. Z czasem zaczęliśmy rozumieć, dlaczego niejednokrotnie nawet właściciele budynków nie mieli dokładnych informacji na temat obecności, liczby czy stanu dzwonów na strychu. Co więcej, podróż w górę była dodatkowo urozmaicona w wyniku obecności zwierzęcych mieszkańców dzwonnicy, a szczególnie tym, co po nich pozostało. Wykonywanie pomiarów dzwonów, często zawieszonych na kilku poziomach nad sobą, uzasadniałaby włączenie do naszego zespołu alpinisty. Ostatecznie jednak poradziliśmy sobie ze wszystkim sami, bez uszczerbku na zdrowiu, w pełni przestrzegając zasad bezpieczeństwa pracy. Na wszelki wypadek uszczegółowimy, że kolega Pavel Doležal doznał kontuzji podczas jazdy na rowerze w swoim czasie wolnym.

W sumie odwiedziliśmy 53 lokalizacje dzwonów (22 w regionie Broumovsko, 26 w regionie Policko i 5 w Polsce) oraz **dokładnie zmapowaliśmy 76 dzwonów** (28 w Broumovsku, 35 w Policku i 13 w Polsce). Ostatecznie mniejszy region Policko okazał się bardziej „dzwonowy” niż Broumovsko, co, patrząc na historię, jest zrozumiałe. Pomimo wykazania ogromnej staranności w obu fazach mapowania w terenie, nie możemy w 100 % stwierdzić, że nie przeoczyliśmy żadnego dzwonu. Niektóre obiekty, zwłaszcza prywatne dzwonnice ogrodowe, niełatwo było znaleźć i zostały uwzględnione dopiero podczas tworzenia Katalogu. A w kilku przypadkach musieliśmy polegać na informacjach od właściciela obiektu, do którego nie mieliśmy dostępu.

Równie wymagającym etapem zadania było **opracowanie informacji pozyskanych w terenie oraz uzupełnienie materiałów** (w tym fotografii i nagrań dźwięku) stanowiących podstawę niniejszego Katalogu. Mimo bardzo usilnych starań i stosunkowo krótkiego czasu, nie udało nam się ustalić niektórych informacji dotyczących wielu dzwonów, co przy braku ich „aktów urodzenia”, kronik, dokumentów historycznych czy świadków nie było nawet realnie możliwe. Z kolei w innych przypadkach dodatkowo uzyskane źródła częściowo były sprzeczne z naszą wiedzą pozyskaną w terenie. W szczególności rozszyfrowanie trudnych do odczytania inskrypcji, często łacińskich lub niemieckich, stanowiło wyzwanie – czy to bezpośrednio na dzwonach, czy też dodatkowo ze zdjęć. Tak naprawdę opisanie wszystkich parametrów, historii i teraźniejszości nawet jednego bardziej „skomplikowanego” dzwonu mogłoby stanowić przedmiot obszernej publikacji. A nie mieliśmy aż tyle czasu przy mapowaniu tak rozległego terenu. Jednak baza danych dzwonów i sam katalog były od początku tworzone ze świadomością potrzeby stopniowego uzupełniania i uszczegółowienia. Drukowana czeska i polska wersja Katalogu ma być głównym wizualnym rezultatem projektu, który prezentuje wszystkie zmapowane dzwony i ich lokalizacje poprzez tekst, zdjęcia i nagranie dźwięku (przy użyciu kodów QR). **Równolegle Katalog będzie dostępny w podobnej strukturze na stronie internetowej www.hkregion.cz**, gdzie wyniki „dzwonowego” projektu zostaną powiązane z wynikami Paszportowania Potencjału Turystycznego Regionu Hradec Králové. Będzie tam również możliwość zamieszczenia większej liczby zdjęć, ale przede wszystkim ciągłej aktualizacji i uzupełniania nowo odkrytych informacji.

Słowo na zakończenie

Z całą pokorą zdajemy sobie sprawę, że mapowanie i prace nad Katalogiem nie uczyniły z nas profesjonalnych kampanologów. Było to jednak bardzo cenne doświadczenie pod względem kulturowym, historycznym i ludzkim. Poznaliśmy wielu pomocnych proboszczów, kościelnych, dzwonników, sołtysów, burmistrzów, techników i mieszkańców. Gdybyśmy mieli emocjonalnie podsumować dotychczasowe wyprawy, pierwsze zdanie powinno brzmieć: **Spotkaliśmy w większości samych pomocnych i miłych ludzi, którzy bardzo docenili fakt, że ktoś „z góry” zainteresował się częścią historii i teraźniejszości ich małej ojczyzny. Co więcej, w naszych licznych kontaktach z przedstawicielami danych miejscowości dowiedzieliśmy się też sporo o „niedzwonowych” problemach i radościach dnia powszedniego, z którymi mierzą się czy które przeżywają miejscowi.**

Podsumowując, chyba możemy sobie pozwolić na nieskromne życzenie, by w przyszłości udało się w podobny sposób zmapować wszystkie dzwony w całym kraju hradeckim. Nasze dotychczasowe doświadczenia dały nam jasną odpowiedź na pytanie, dlaczego nasze wysiłki w danym zakresie (tj. obejmujące kompletne nagrania dźwiękowe) przypominają białego kruka. Zakres projektu z pewnością wymagałby m. in. znacznie liczniejszego zespołu entuzjastów zaangażowanych w różnych regionach. Ale przecież można stawiać sobie poprzeczkę o wiele wyżej, niż aktualnie jesteśmy w stanie przeskoczyć... Zobaczymy. I prosimy – trzymajcie za nas kciuki!

W imieniu całego zespołu

Lukáš Zemánek
Centrum Inwestycji, Rozwoju i Innowacji (CIRI)

Po raz pierwszy głosy dzwonów zabrzmiały dla wszystkich

Drodzy Przyjaciele, nasz kraj hradecki to naprawdę dobre miejsce do życia. W ramach zajmowanego przez ten kraj obszaru (4759 km²) można jeździć na rowerze po nizinach, spacerować wśród skał lub wędrować po mniejszych lub nieco większych wzgórzach – w zależności czy wybierzemy Góry Orlickie, czy Karkonosze. Można też zapuszczać się na tereny, gdzie wilki mówią dobranoc – w region Broumovsko.

Jest tu wiele unikatowych barokowych kościołów. Kościołów i ich dzwonów. Krajobraz Broumovska wiąże przeszłość z teraźniejszością być może bardziej niż gdziekolwiek indziej. Jest to obszar o bogatej historii – bogatej w wydarzenia dobre i złe. To podczas mapowania potencjału turystycznego tego obszaru doceniliśmy urok broumovskich kościołów i ich dzwonów bardziej niż kiedykolwiek wcześniej. Stąd był już tylko krok do tego, by kraj hradecki oraz Centrum ds. Inwestycji, Rozwoju i Innowacji umówiły się na współpracę przy projekcie Wędrówka za głosami dzwonów regionu Broumovsko.

Po raz pierwszy głosy dzwonów zabrzmiały dla wszystkich. Z pewnością wielu stałych mieszkańców regionów Broumovsko i Policko również po raz pierwszy usłyszy dźwięk swoich dzwonów. Bardzo się cieszę, że ukaże się ta publikacja i że zostanie zamieszczona na stronie internetowej hkregion.cz, a kody QR, które pozwolą usłyszeć głos dzwonów, przyciągną odwiedzających do naszego regionu, do spokoju i romantyczności dzwonów Broumovska lub Policka. Czuję wielką pokorę wobec historii i dziedzictwa naszych przodków. Dzięki temu projektowi wskazaliśmy do nich drogę.

Dziękuję Lukášowi Zemánkowi, Pavlovi Doležalowi, Pavlovi Kavalírowi i Jaromírowi Pírce (zarządzanie projektem), dziękuję partnerom projektu – EUWT NOVUM oraz wszystkim usługodawcom i konsultantom za współpracę.

Mgr. Ivana Kudrnáčová

Urząd Kraju Hradeckiego, Kierownik Wydziału ds. Rozwoju Regionalnego, Grantów i Dotacji

Kiedy marzenia, pomysły i entuzjazm przekształcają się w dzieło

Wspaniały pomysł! Prosta myśl naszych kolegów, poparta głębokim zainteresowaniem historią i wartościami tego terenu, spowodowała, że powstała ta publikacja. To niesamowite, kiedy można być chociaż zwykłym obserwatorem tego, jak marzenia, pomysły i entuzjazm przekształcają się w ogrom niestrudzonej pracy i poświęcenia w podążaniu za informacjami o dzwonach.

Wspierajmy ten entuzjazm, tę przynależność do otoczenia i kultury, pokażmy perełki, jakie tu mamy. Dzwony będą bić przez kolejne wieki, niosąc przesłanie dawnych czasów i współczesnych zdarzeń. Z tej publikacji dowiemy się, jaka historia jest z nimi związana.

Dziękuję wszystkim, którzy przyczynili się do powstania tej książki, szczególnie moim współpracownikom Lukášowi Zemánkowi i Pavlovi Doležalowi, którzy niezłomnie wierzyli, że ich pomysł przerodzi się w rzeczywistość. Stało się to również dzięki wsparciu kolegów z Wydziału ds. Rozwoju Regionalnego, Grantów i Dotacji Urzędu Kraju Hradeckiego. Ogromne podziękowania należą się oczywiście wszystkim pozostałym autorom publikacji, właścicielom i administratorom kaplic, kościołów, dzwonnicy itd. Życzę wszystkim Czytelnikom i Słuchaczom miłej lektury i dobrego słuchania dźwięku dzwonów, a także by z szacunkiem i miłością do naszej ojczyzny pamiętali o naszej historii.

RNDr. Zita Kučerová, Ph.D

Centrum ds. Inwestycji, Rozwoju i Innowacji,
Zastępca Dyrektora, Kierownik Działu ds. Rozwoju

Dzwony – głos przeszłości i teraźniejszości

Drodzy Czytelnicy, kiedy zwrócił się do nas kraj hradecki, wiodący partner projektu Wędrówka za głosami dzwonów regionu Broumovsko z pytaniem, czy chcielibyśmy zostać polskim partnerem tego projektu, nie wahaliśmy się ani chwili. Cieszymy się, że mogliśmy dołożyć swoją cegiełkę do powstania tej publikacji, która poprowadzi Państwa poprzez regiony Broumovsko, Policko i pobliskie terytorium Polski, odkrywając ich najbardziej melodyjne skarby – dzwony. Dzwony są głosem przeszłości i teraźniejszości. Były świadkami radosnych i smutnych wydarzeń, zwoływały ludzi do modlitwy, alarmowały o pożarach lub po prostu odmierzaly czas. Dziś przypominają nam o naszej bogatej historii i zachwycającym dziedzictwie kulturowym.

Naszym zadaniem było wytypowanie ciekawych dzwonów w polskiej części tego pięknego regionu i mamy nadzieję, że dokonaliśmy właściwego wyboru. Ale to ocenią już Państwo sami.

Żywimy też nadzieję, że niniejsza publikacja się Państwu spodoba i zainspiruje do wędrówki za głosami dzwonów regionu Broumovsko, Policko i polskiego regionu przygranicznego i doświadczenia ich „na własnej skórze”. To będzie największa nagroda dla nas i naszych partnerów.

Miroslav Vlasák

Dyrektor Europejskiego Ugrupowania
Współpracy Terytorialnej NOVUM

Dzwony – współtowarzysze ludzkości

W czasach, gdy nie było gazet, radia, telewizji, telefonów komórkowych ani Internetu, dzwony były nieodłączną częścią życia ludzi na kontynencie europejskim, a później amerykańskim. Czy to w wieży katedry, kościoła, czy choćby małej kaplicy lub

dzwonnicy. Chociaż ich początki sięgają Mezopotamii 3000 lat przed Chrystusem, to pierwsze odlewane dzwony nabyli chrześcijańscy mnisi dopiero w V w. W kościołach i miastach dzwony zaczęły się pojawiać od X w., przy czym na naszym terytorium już sto lat wcześniej. Poważne wydarzenia, w tym pożary i zagrożenia wojenne, ale częściej śluby, chrzty, pogrzeby, zwoływanie na msze św. itp. – do tego wszystkiego były potrzebne dzwony. Znalazły one również zastosowanie w szkołach, na statkach i w wielu innych miejscach. Do dziś „dzwonimy” do domów naszych bliskich (choć głównie elektrycznie) lub jesteśmy zatrzymywani na przejeździe kolejowym przez głos przypominający dzwon. Wielu pocieszy również wiadomość od kardiologa, że mają serce jak dzwon.

Bitwa o Belgrad w 1456 r. wyznaczyła dzwonom kolejną misję. W lipcu tego roku wojska chrześcijańskie odniosły zwycięstwo nad armią Imperium Osmańskiego. Ówczesny papież Kalikst III zadekretował, że codziennie w południe dzwony powinny bić na cześć tego ważnego wydarzenia. Ze względu na ówczesny styl życia, który był związany z uprawą ziemi, dzwony służyły również do oznajmiania południowego postoju. Już w 1318 r. papież Jan XXII wprowadził bicie dzwonów na wieczorną modlitwę Anioła Pańskiego, a pięćdziesiąt lat później dodano jeszcze dzwonienie poranne.

Czasami jednak dzwony milczą, na przykład wtedy, gdy „odlatują do Rzymu” w Wielki Czwartek, aby podkreślić fakt żałoby po śmierci Jezusa w Wielki Piątek. Wracają jednak w Wielką Sobotę podczas czuwania. W regionach dotkniętych interdyktem, czyli drugą najsurowszą kościelną karą prawa kanonicznego, obowiązywał zakaz bicia dzwonów.

Dziś wielu z nas cieszy dzwonienie dzwonek owiec na pastwisku, podczas gdy innym dźwięk kościelnego dzwonu przypomina, że zbliża się początek niedzielnego nabożeństwa. A spalona i niedawno odrestaurowana katedra Notre Dame w Paryżu przypominała nam poprzez swoją wieżyczkę nad prezbiterium o tradycji, gdy dzwon, zwykle umieszczony w kalenicy dachu nad ołtarzem głównym (tzw. sygnaturka), obwieszczała, że msza św. doszła do momentu przeistoczenia chleba i wina w Ciało i Krew Chrystusa.

Inicjatywa kraju hradeckiego, by zmapować w Roku Pańskim 2025 dzwony nie tylko w regionie Broumovsko, jest kolejnym dziełem, które przyczyni się do reanimacji regionu, zranionego przez zdarzenia po 1945 r. Kiedy ze wszystkich wież narodowego zabytku kultury „Broumovskiej grupy kościołów” rozlegnie się bicie dzwonów, będzie to znak, że ich renowacja została zakończona. Z całym szacunkiem, ale dla broumovskich kościołów instalowanie nowych dzwonów jest aktualnie luksusem.

P. Martin Lanži
parafia rzymskokatolicka – dekanat Broumov,
parafia rzymskokatolicka
Teplice nad Metují

Każdy dzwon ma swoje serce, a większe dzwony mają nawet swoje imiona

Dzwon jest szczególnym instrumentem muzycznym, trudnym do wykonania i zdolnym dożyć sędziwego wieku. Każdy dzwon ma swoje własne serce, większe dzwony mają także swoje własne imię, przywilej, którego nie mają inne instrumenty muzyczne. Chętnie występują w duecie lub w trio. Samotny dzwon, sąsiadujący z pozostałościami zawieszenia po wojennych rekwizycjach, wygląda bardzo smutno. Głos dzwonu należał i należy do dźwiękowego obrazu miejsca. Jeśli rozbrzmiewa, to nawet nie zwracamy na to uwagi, ale milczenie dzwonu sygnalizuje, że coś nie jest w porządku.

Dzwony, choć odlane z litego brązu, mają swoich wrogów. Niszczą je pioruny i ogień, ale przede wszystkim wojny i związane z nimi rekwizycje, zwykła obojętność i nieumiejętne dzwonienie bez szacunku.

Ręczne uruchamianie dzwonu to gra, w której dzwonnik musi połączyć się z instrumentem, dzwonem, tak jak każdy inny muzyk. To nie wychodzi za pierwszym razem, wymaga praktyki. Kiedy mam już linę w rękach, a dzwon zacznie się kołysać, wiem, że za chwilę się spotkamy, dzwon wyda swój głos i będzie rezonował w wieży, na zewnątrz i we mnie.

Podróż do dzwonu jest zawsze przygodą, nie zawsze jest łatwo przeźrzeć się do niego po niekompletnych schodach, chwiejnych drabinach i wiekowym brudzie. W końcu spotykamy się z barokiem lub inną historyczną epoką, z namacalnym cudem obróbki metalu zgodnie z tajnymi procesami. Tutaj, w regionie Broumovsko, jest to trochę podróż w czasie, aż do okresów wojny i powojennego. Nie wszystkie, ale wiele wież jest bardzo zaniedbanych wewnątrz – podłogi są niepewne, powierzchnie dzwonek brudne, serca są problematycznie przymocowane... Mówiąc najprościej, dwie wojny ukradły wiele dzwonek, przez wiele lat socjalizmu nikogo nie interesowały wnętrza wież i uchowane dzwony, dopiero ostatnio sprawy powoli przybierają pozytywny obrót.

Ten projekt szczegółowo mapuje skarby – dzwony – które mamy na Broumovsku i Policku. Chce wydobyć je na światło dzienne, abyśmy uświadomili sobie, że możemy być dumni z naszych dzwonek, że są one cennymi, pięknymi i niezastąpionymi zabytkami. I że nawet kościół Dientzenhoferów nie jest kompletny bez działającej dzwonnicy.

Znam wiele historii, w których zniszczona wieża stała się wizytówką i żywą dzwonnica. To całkiem proste – kilku mieszkańców zbiera się razem – być może to strażacy, którzy kochają swoją społeczność, i najpierw sprzątają wieżę i naprawiają to, co ma wewnątrz. Oczywiście jest, że w porozumieniu z właścicielem i konserwatorami zabytków. My, starsi dzwonnicy, chętnie im doradzamy, dzielimy się wiedzą o dzwonek, ich konserwacji i umiejętnym dzwonieniu. Wtedy z pewnością staną się doskonałymi dzwonnikami, ich dzwon ożyje, a mieszkańcy poczują dumę.

David Kafka
Stowarzyszenie Dzwonek Augustyn

Spowiedź dzwonnika

Kiedy jako chłopiec chodziłem po lekcjach ze szkoły do domu, sły-
szałem dostojny, ale smutny śpiew dzwonów z pobliskiej wieży ka-
plicy cmentarnej w Policach. W latach 60. jedyną dozwoloną funkcją
dzwonów było towarzyszenie konduktom żałobnym na miejscowy
cmentarz. Dziecięce wyobrażenie o smutnym losie dzwonów po-
twierdziła wizyta w dzwonnicy z moim tatą. Wtedy po raz pierw-
szy na własne oczy zobaczyłem majestatyczne, zabytkowe polickie
dzwony. W pamięci utkwiała mi poważna, niemal zasępiona twarz
dzwonnika, pana Václava, podczas dzwonienia żałobnego.

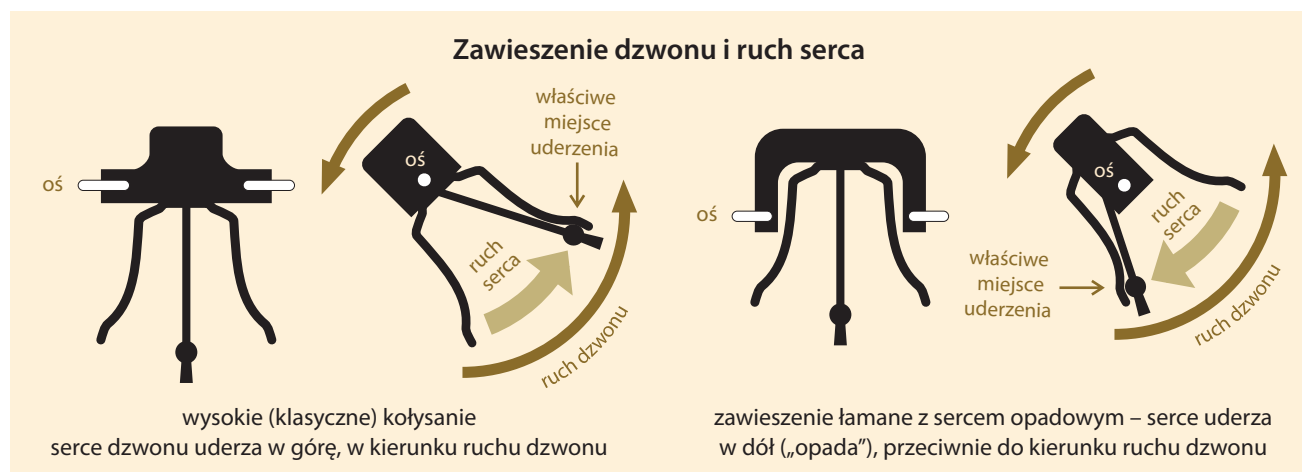
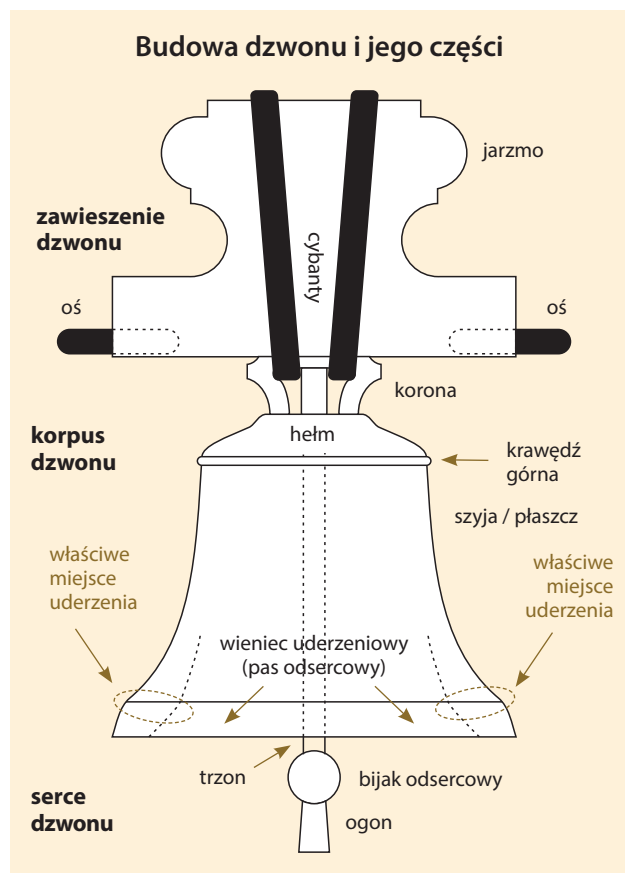
Po listopadzie 1989 r. dzwony otrzymały kolejne, tym razem
radosne zadanie: zwoływanie parafian na uroczyste msze święte
i obwieszczanie spokojnego niedzielnego południa zamiast roz-
krzyczanego dźwięku fabrycznych syren.

Pierwsze kroki w służbie dzwonnika stawiał mój kolega z klasy,
mistrz Petr Voborník. Potrafił wzbudzić respekt przed wielkimi dzwo-
nami w prosty i zwięzły sposób: „dzwon jest silniejszy od ciebie, nie
możesz z nim walczyć, spróbuj wyczuć, czego od ciebie chce!”. Po-
sługę dzwonnika postrzegam jako niezwykle zaszczyt i jednocześnie
wielką odpowiedzialność. Dzwony w Policach zostały wykonane
przez mistrzów ludwisarstwa wieki temu. Jestem głęboko przekona-
ny, że swoim czystym głosem będą towarzyszyć mieszkańcom na-
szego miasta w ważnych wydarzeniach w nadchodzących czasach.

Wszystkim, którzy brali udział w mapowaniu dzwonów i two-
rzeniu katalogu, składam wyrazy wielkiego podziwu i podziękowa-
nia za precyzyjną, profesjonalną pracę i czas poświęcony badaniom
kampanologicznym w naszym regionie. Życzę im wielu sił i sukce-
sów w przyszłej działalności.

Karel Vacek

dzwonnik i kościelny w Policach nad Metują

Dzwony okiem kampanologa

Dzwon, jako taki, jest najbardziej złożonym idiofonem (instrumentem samobrzmiącym/ samodźwięcznym) zarówno pod względem konstrukcji, jak i dźwięku. W postaci, w jakiej można go spotkać w wieżach naszych kościołów, ale i w innych miejscach, zaczął pojawiać się w Europie już w XIII w. Najstarszy dzwon w Republice Czeskiej znajduje się w wieży kościoła parafialnego św. św. Piotra i Pawła w Zdikovcu na Szumawie. Został on odlany przez nieznanego ludwisarza w 1258 r. i jest równocześnie naszym najstarszym działającym dzwonem. Największy rozkwit ludwisarstwa na naszych ziemiach odnotowano w okresie renesansu, szczególnie w XVI w. Dzwony są odlewane do dziś – polecamy odwiedzenie stron internetowych naszych pracowni ludwisarskich. Funkcja dzwonów była zarówno religijna (zwoływanie na nabożeństwa, ogłaszanie czasu na modlitwę – tzw. Anioł Pański), jak i praktyczna (ogłaszanie pory dnia, obwieszczenie śmierci, uroczystości, pożarów, klęsk żywiołowych oraz ważnych wydarzeń liturgicznych). Bardzo często do danego celu wybierano jeden konkretny dzwon (południowy, dzwon pogrzebowy, sygnaturkę). Na przykład sygnaturka ogłaszała okolicznym mieszkańcom, że w kościele odbywa się faza nabożeństwa zwana przemienieniem pańskim, dzwon ten zawieszano w małej wieżyczce na kalenicy dachu kościoła. W przeszłości dzwony cieszyły się dużym szacunkiem i były poświęcane świętym, których imiona następnie nosiły (np. św. Józef). Używano ich również w sytuacjach świeckich jako dzwony okrętowe, strażackie, fabryczne i szkolne... Bardzo często do tych celów wykorzystywano jednak gongi, które są tańszymi i lżejszymi substytutami dzwonów, zwykle w kształcie misy. Gongi były też często używane do wybijania godzin zegarów wieżowych.

Dlaczego dzwon jest najbardziej skomplikowanym idiofonem? Dzwon nie brzmi jedynym tonem, ale całym zespołem tonów harmonicznym słyszalnych dla zwykłego ucha. Może się o tym przekonać każdy, kto ma przeciętny słuch muzyczny. Kiedy usłyszą Państwo bicie jednego dzwonu, proszę spróbować zaśpiewać ton, który Państwo usłyszą. Zwykle trafią Państwo w ton podstawowy (prima, ton uderzeniowy) albo w dolną oktawę. Po krótkiej chwili okaże się jednak, że słyszą Państwo również tercję (moll lub dur). I celowo proszę spróbować zaśpiewać z dzwonem tercję przeciwnego trybu (na przykład zamiast mollowego durowy) – okaże się to bardzo trudne. Inne tony harmoniczne są sprawdzane przy użyciu kontaktowych kamertonów do dzwonów lub specjalnych programów komputerowych. Zespół tonów harmonicznym określa następnie zabarwienie głosu dzwonu (używa się terminu „głos”, ponieważ dzwon nie brzmi jedynym tonem). Wspomniany układ harmonicznym jest uwarunkowany profilem dzwonu (konstrukcją „żebra”). Jeśli wykonamy pionowy przekrój przez dzwon, okaże się, że jego płaszcz nie ma wszędzie jednakowej grubości, lecz jest ona zmienna i przypomina bardzo wydłużoną zakrzywioną kropkę – właśnie profil, zwany też „żebrem”. Wielu ludwisarzy stosowało swój własny profil dzwonowy. Wyróżnia się zatem profil septymowy, sekstowy, oktawowy (według wzmocnionych słyszalnych tonów harmonicznym), a profile odróżnia się też ze względu na wagę – ciężki, średni, lekki (przy czym istnieje wiele pośrednich stopni). Ogólnie można stwierdzić, że każdy ma swoje zalety i wady. Dzwony o ciężkim profilu mają bogate widmo tonów harmonicznym i długie wybrzmiewanie. Ich wadami są duża waga, wymagający materiał (a tym samym koszt) oraz, ze względu na grubość profilu, stosunkowo wysokie strojenie w stosunku do wymiarów i wagi. Dzwony o profilu lekkim brzmią przy względnie mniejszych rozmiarach i masie niżej, ale mają krótsze wybrzmiewanie i uboższe spektrum harmonicznym (i są tańsze). Dzwony są odlewane z brązu dzwonowego, czyli stopu cyny i miedzi (22% cyny, reszta miedzi). Rzekome dowody na różne domieszki (złota, srebra) to tylko legendy. Prawdą natomiast jest, że szczególnie w latach powojennym, dzwony były odlewane ze stopów zastępczym (stop stali, stop cynku itp.). Jednak pod względem jakości akustycznym nie da się w pełni zastąpić brązu dzwonowego.

Dzwon wydobywa głos poprzez uderzenia serca w tzw. wieniec uderzeniowy czyli miejsce, gdzie ściana dzwonu jest najgrubsza. Ważne jest, aby serce uderzało dokładnie w oblinę wieńca, ponieważ jeśli bije zbyt nisko lub zbyt wysoko, głos dzwonu jest zniekształcony, a sam dzwon jest narażony na pęknięcie. Serce, które wisi wewnątrz dzwonu, uderza od strony wewnętrznej, ale głos z dzwonu może być również wybudzany z zewnątrz młotami napędzanymi mechanizmem zegarowym lub młotami kurantowymi. Także tutaj konieczne jest uderzenie w prawidłowe miejsce wieńca. Istnieje wiele typów serc dzwonów, które mają trzy główne części: trzon, bijak odsercowy i przeciwwagi (ogona lub kotwy). Najpowszechniejsze są serca okrągłe z kulistym lub gruszkowatym bijakiem oraz serca płaskie z bijakiem okrągłym lub czworokątnym. W starych dzwonach spotyka się także serca „pałkowe”. Serca są zwykle zawieszane na uchwycie na skórzanym pasie. Zasadnicze i bardzo ważne jest to, że materiał, z którego serce jest wykonane musi być bardziej miękki niż brąz dzwonowy, z następującym powodów: zbyt twarde serce nieodwracalnie uszkadza dzwon (wybija w nim wgłębienia), a ponadto rezonuje (samo „dzwoni”), wprowadzając do głosu dzwonu niepożądaną akustyczną „nieczystość”. Najodpowiedniejszym materiałem jest więc tradycyjne, ręcznie kute żelazo.

Podczas wojen światowych dzwony były konfiskowane na potrzeby przemysłu zbrojeniowego. W ten sposób utraciliśmy znaczną część dziedzictwa produkcji dzwonów z naszej przeszłości, a strata ta nie może być oceniona inaczej niż jako nieodwracalna i niezastąpiona. Szacuje się, że tylko podczas II wojny światowej wywieziono ponad 12 000 dzwonów. Kolejnym pogromem było wymuszone milczenie naszych dzwonów podczas panowania ideologii materialistycznej, kiedy religia i wszystko, co związane ze sferą duchową (niematerialistyczną) zwalczano. Dzwonnice i wyposażenie dzwonów w wielu miejscach uległy dewastacji do krytycznego stanu ruiny, którą naprawiamy do dziś. W latach 90. XX w. pojawił się głód dźwięku dzwonów, a dzwony były naprawiane w sposób żywiołowy i amatorski, bez podstawowej wiedzy na ten temat. Wyposażano je również w niekiedy domowej roboty elektryczne systemy uruchamiania, które zagrażają dzwonom w podobnym stopniu jak katastrofy i rekwizycje. Rezultaty tych dobrych intencji, ale źle zrealizowanych wysiłków, właśnie teraz zaczynają objawiać się na większą skalę w postaci pęknięcia dzwonów lub ich nadmiernego stopnia zużycia.

Z tego punktu widzenia można stwierdzić, że dzwony są obecnie „gatunkiem zagrożonym”, a ich ochrona jest pilnym zadaniem. I dlatego wydanie tej publikacji ma ponadczasowe znaczenie i jest ważnym przedsięwzięciem.

Mgr. Radek Rejšek
diecezjalny kampanolog, biskupstwo litomierzyckie

Kod QR, zamieszczony przy każdym obiekcie, przekieruje Państwa do strony internetowej, na której znajdują się nie tylko nagrania dźwiękowe głosów wszystkich dzwonów, ale także zdjęcia, które nie zmieściły się w drukowanej wersji katalogu.

Podziękowania

Niniejszy tekst podziękowań nie jest dla nas tylko formalnym wyrażeniem wdzięczności wszystkim, którzy nam pomogli, jest przede wszystkim jednym z ważnych spostrzeżeń z naszej podróży za głosami dzwonów. Dobrzy i chętni do pomocy ludzie, dla których świat nie kończy się za progiem ich własnego domu, wciąż licznie żyją na tym świecie. Czasem spotykaliśmy ich tak dużo, że wywoływało to w nas ogromne wzruszenie. Być może mieliśmy szczęście, że znaleźliśmy „wyspy pozytywnej dewiacji społecznej”, być może przyczynił się do tego temat dzwonów, z którymi odwiedziliśmy ich małą ojczyznę. Wiemy jednak na pewno, że bez ich fizycznej, informacyjnej i moralnej pomocy tak duża ilość pracy w wyznaczonym czasie nie byłaby możliwa. Jest niemal pewne, że w poniższym wyczerpującym wyliczeniu zapomnieliśmy czyjeś imię i nazwisko. Ale nie zapomnimy o pomocy wszystkich, którzy umożliwili nam odkryć cząstkę tajemnicy dzwonów w pewnym pięknym zakątku naszej ojczyzny i, w tym samym celu, zajrzeć do naszych polskich sąsiadów.

W naszej podróży w poszukiwaniu dzwonów i tworzeniu Katalogu pomocną dłoń podali nam w szczególności:

- **zarządcy duchowni:** P. ThLic. Martin Lanži (parafia rzymskokatolicka – dekanat Broumov, parafia rzymskokatolicka Teplice nad Metují), P. Mgr. Lubomír Pilka (parafia rzymskokatolicka – dekanat Police nad Metují), pastor P. Krzysztof Wolnica, Jan Ruprich (parafia Kościoła Ewangelicko-Methodystycznego, Ścinawka Średnia), proboszcz ks. Krzysztof Papierz (parafia pw. św. Jakuba Apostoła, Ścinawka Dolna), ks. Wojciech Sznajder (parafia rzymskokatolicka pw. św. Mikołaja, Nowa Ruda);
- **sołtysi, burmistrzowie wszystkich gmin na mapowanym obszarze,** w szczególności: Jakub Vajda (Adršpach), Miroslav Maroul (Bezděkov nad Metují), Karel Rejchrt (Božanov), Josef Cibulka (Česká Metuje), Blanka Strnadová (Křínice), Blanka Klímová (Suchý Důl), Monika Hornychová (Šonov), Vladislav Friml (Velké Petrovice), Věra Prokopová (Teplice nad Metují), Tomáš Havrlant (Vernéřovice), Pavel Šubíř (Žďár nad Metují);
- **inni przedstawiciele gmin, pracownicy urzędów gminy / urzędów miasta, komitety osadnicze i centra informacyjne na mapowanym obszarze,** w szczególności: Tomáš Dimter (Adršpach), Jaromír Matějec (Bukovice), Renata Kolářová (Broumov), Martin Vaniš (Hlavňov), Petr Osoba (Otovice), Pavel Pohner, Kamil Hušek (Police nad Metují), Jana Záleská, Bohdana Vavřenová, Denisa Vavřenová, Beata Radoňová (Teplice nad Metují), František Dostál, Radka Freiburgerová (Žďár nad Metují), Elžbieta Bisikiewicz, Barbara Adamska (Nowa Ruda), Agnieszka Cyron (Radków);
- **nasi „podróźni” dzwonnicy:** David Kafka, Matěj Kverka;
- **miejscowi dzwonnicy/technicy dzwonów:** Karel Vacek (kościelny i dzwonnik, Police nad Metují), Petr Zuda (Bělý), Marek Čáp (Pěkov), Daniel Denygr (Hony), państwo Vernerowie (Bezděkov nad Metují), Leoš Vobršál (Machov), Milan Matys (Maršov nad Metují), Tomáš Jandáček (Suchý Důl);
- **panie i panowie kościelni:** Věra Bolková (Machov), Ladislav Šikut (Teplice nad Metují), Mirosław Stodulski (kościół pw. św. Barbary, Nowa Ruda);
- **właściciele lub przedstawiciele właścicieli obiektów z dzwonami:** Miroslav Klimecký, Alena Svobodová, państwo Hubkowie, państwo Jirmanowie (Machovská Lhota), państwo Svobodowie (Meziměstí), państwo Dvořákové (Rožmitál), Josef Dostál (Slavný), Renata Jehličková (Suchý Důl), Martin Mráz (Teplice nad Metují, Zachraňme Teplickou poustevnu, z.s.), państwo Hlucháňowie, państwo Řezníčkové (Teplice nad Metují), Denisa Pavlová (Zdoňov, Spolek TRINITAS), państwo Netíkové (Žďár nad Metují);
- **zarządcy lub technicy obiektów z dzwonkami:** Václav Novák (Adršpach), Jan Gross (Bělý), Martin Balák (Benediktinská hospodářská správa Břevnov s. r. o.), Jan Joudal (parafia rzymskokatolicka – dekanat Broumov), Pavel Krupička (diakonia Broumov), Jiří Trnovský (szkoła podstawowa, Žďár nad Metují);
- **dostarczyli nam informacji lub innych materiałów i chętnie nam pomogli:** Jan Šeda (pracownia ludwisarska Šeda Bells), Zita Kučerová (CIRI), Ivana Kudrnáčová (RG KÚ KHK), Radek Rejšek (diecezjalny kampanolog, biskupstwo litomierzyckie), Barbora Trenčanská (Muzeum Broumowska), Antonín Schmied, Jan Černý (Křínice), Stanislav Jirásek (Machov), Petra Tamchynová (CČH Machov), państwo Urbanowie, Petr Zima (Machovská Lhota), Ondřej Škoda (Meziměstí), Petr Voborník, Lucie Havrdová (Teplice nad Metují), Jiří Marko Bohdanecy (Zdoňov), Petr Malík (Žďár nad Metují), Tomáš Merta (CIRI), Eva Kolinková (KČT Broumov);

Kościół Podwyższenia Krzyża Świętego (Kostel Povýšení sv. Kříže) w Horním Adršpachu

Adršpach – Horní Adršpach

Współrzędne GPS: 50.6249250N, 16.0825522E

Kościół ten, najpierw parafialny (1855–2009), następnie filialny, został zbudowany w latach 1827–1831 w stylu klasycystycznym w miejscu swojego drewnianego poprzednika z 1688 r. Jest to budynek jednonawowy z zakrystią zorientowaną na północny wschód, a fasadą z wejściem na południowy zachód. Nad wejściem wznosi się wieża, a kościół jest pokryty nowym czterospadowym dachem. W dzwonnicy pierwotnie znajdowały się 3 dzwony (największy z 1706 r., średni i najmniejszy), ale po rekwizycjach wojennych w 1916 r. do dziś zachował się tylko średni – późnorennesansowy św. Andrzej (sv. Ondřej) – odlany w 1641 r. przez Andresa Hauptmanna, ludwisarza z Broumova. W 1921 r. do kościoła dostarczono 3 nowe dzwony z broumovskiego warsztatu Oktáva Wintera, ale podczas II wojny światowej prawdopodobnie spotkał je ten sam los – rekwizycja. Gruszkowate serce dzwonu św. Andrzeja jest już znacznie zużyte, a dzwon jest uruchamiany ręcznie z pomocą wiszącego skórzanego rzemienia. Na drewnianej konstrukcji dzwonowej zachowało się również jarzmo jednego z brakujących dzwonów. Kościół jest obecnie własnością gminy Adršpach, a nabożeństwa odbywają się tylko okazjonalnie. Dzwon nie jest zwykle używany do klasycznego dzwonienia z wykorzystaniem serca, ale do wybijania godzin przy wykorzystaniu umieszonego na zewnątrz młoteczka, czym zajmuje się wyznaczony pracownik gminy.

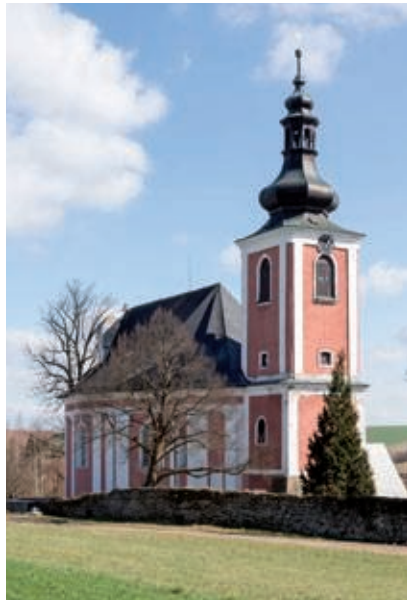
INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół filialny Podwyższenia Krzyża Świętego
Właściciel	Gmina Adršpach
Ochrona zabytku	tak - zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Andrzej
Lokalizacja	dzwonnica w wieży kościoła nad portalem wejściowym
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Andres Hauptmann, Broumov
Rok odlania	1641
Rok montażu	1641
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1641
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	110 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	58,5
Górna średnica hełmu (cm)	32,5
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	43
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak (konieczne jest odsunięcie młoteczka do wybijania godzin zegarowych)
Typ dzwonienia	ręczny (skórzany rzemień)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	tylko wybijanie czasu co kwadrans poprzez uderzenie młoteczką
Napisy na dzwonie	ZU EHREN DES HEILIGEN ANDREAS BIN ICH GEGOSSEN IM JAHRE 1641 ANDREAS VON HAUPTMANN (na górze)

Kościół św. Marii Magdaleny (Kostel sv. Máří Magdalény) w Božanovie

Božanov

Współrzędne GPS: 50.5276331N, 16.3647317E

Kościół filialny św. Marii Magdaleny w Božanovie stoi w miejscu średniowiecznego drewnianego kościoła św. Bartłomieja. Ze względu na wyjątkowe sklepienie ceglane i plan na bazie koła, jest on uważany za najbardziej wymagający pod względem budowy z tak zwanej „Broumovskiej grupy kościołów”. Grupę tę stanowi 10 kościołów i 1 kaplica, których w większości inicjatorem był opat benedyktynów z Břevnova i Broumova, Otmar Daniel Zinke, natomiast projektantem, oprócz kościoła w Martínkovicach, Kilian Ignác Dientzenhofer. Również drugi etap budowy barokowego božanovskiego kościoła (1735–1743) był prawdopodobnie jego dziełem. W latach 1708–1709, podczas pierwszego etapu, zostały wzniesione lub przebudowane wieża po zachodniej stronie i prezbiterium, natomiast reszta kościoła pozostała drewniana aż do drugiego etapu. Także ze względu na swoje położenie – na wzniesieniu w środkowej części wsi – kościół stanowi jej wyraźną dominantę. Po rekwizycji w 1916 r. z pierwotnych trzech dzwonów (z 1847 i 1861 r.), zachował się tylko jeden (skrajny) z 1861 r. osadzony w drewnianej konstrukcji, poświęcony św. Bartłomiejowi, pierwotnemu patronowi kościoła. Po pozostałych dwóch dzwonach zachowały się jedynie żelazne elementy zawieszenia bez jarzma. Obecnie kościół nie ma stałego dzwonnika, dzwon nie jest używany, a nabożeństwa odbywają się okazjonalnie.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół filialny św. Marii Magdaleny
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka – dekanat Broumov
Ochrona zabytku	tak – narodowy zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Bartłomiej
Lokalizacja	dzwonnica w wieży kościoła
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	C. r. Wagner, Gnadenfrei (obecnie Piława Górna, PL)
Rok odlania	1861
Rok montażu	1861
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1861
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	150 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	68
Górna średnica hełmu (cm)	37
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	51
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (linowy)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	zvon se pravidelně nepoužívá
Napisy na dzwonie	CAMPANA IN HONOREM SANCTI BARTHOLOMAEI APOSTOLI DICATA, INFELICI SORTE DISCISSA REFUSA FUIT ANNO DOMINI 1861 A. C. r. WAGNER IN GNADENFREY SUMPHTHIBUS REVERENDISSIMI DOMINI ABBATIS AC PATRONI JOANNIS NEP. IGN. ROTTER, ET COLECTO BENEFACITORUM BARZDORFNSUM SUB PAROCHO MAERZDORFFENSI P. BASILO CAROLO JEDLICKA O. S. BENED JUD: FRANC: WEISSER A. TOLG ET MAGIST GEORGIO HEINZEL

Kościół Zmartwychwstania Pańskiego (Kostel Zmrtvýchvstání Páně) w Broumowie

Broumov – Velká Ves

Współrzędne GPS: 50.5876219N, 16.3381897E

Pierwotnie niemiecki kościół luterński został zbudowany w latach 1902–1903 w stylu neorenesansowym z elementami secesyjnymi według planów wiedeńskiego architekta Heinricha Wolfa. Jest to kościół salowy z przedsionkiem połączonym z wieżą umiejscowioną w rogu nawy. Wieża jest w większości murowana, z kamiennymi elementami u podstawy, wzniesiona na planie kwadratu, jednak w górnej części przechodzi w ośmiokątną, zwieńczoną niewysoką cebulastą banią. Pod nią znajduje się dzwonnica, w której pierwotnie zainstalowano 3 duże dzwony na żelaznej konstrukcji dzwonowej. Do dziś zachował się tylko skrajny, najmniejszy dzwon z 1929 r. Z dwóch dzwonów, które się nie zachowały, pozostały jedynie zawieszona serca i młoteczki używane do wybijania godzin w obecnie niedziałającym zegarze. Ręczne dzwonicie dzwonem przy użyciu pozostałości wiszącego sznura jest skomplikowane (należy odsunąć młoteczek służący do wybijania godzin w zegarze oraz deski okładzinowe nad dzwonem), a stan dzwonnicy pozostawia wiele do życzenia. W związku z tym dzwon nie jest w powszechnym użyciu. Jednak parter kościoła nadal służy do celów religijnych Czechosłowackiemu Kościołowi Husyckiemu i Czeskiemu Kościołowi Prawosławnemu.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół Zmartwychwstania Pańskiego (później zbór husycki Czechosłowackiego Kościoła Husyckiego), obecnie siedziba Diakonii Broumov
Właściciel	Diakonia Broumov, stowarzyszenie społeczne
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	
Lokalizacja	dzwonnica w wieży kościoła nad portalem wejściowym
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	
Rok odlania	1929
Rok montażu	1929
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1929
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	700 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	87
Górna średnica hełmu (cm)	47
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	60
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak – problematyczna
Typ dzwonienia	ręczny (krótki odcinek liny)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	dzwon nieużywany, zegar nie działa (młoteczki)
Napis na dzwonie	O LAND, LAND, LAND: HÖRE DES HERRN WORT (cytat z Biblii, Jeremiasz 22.29)

Kaplica Marii Panny Bolesnej (Matki Bożej) (Kaple Bolestné Panny Marie / matky Boží) w Broumovie

Broumov – Velká Ves (Olivětín)

Współrzędne GPS: 50.6040389N, 16.3340686E

Barokowa kaplica znajduje się obok browaru w dzielnicy Olivětín (administracyjnie należy jednak do dzielnicy Velká Ves) i została zbudowana w 1701 r. na polecenie opata broumovskiego klasztoru Otmara Daniela Zinke, w miejscu starszej drewnianej kaplicy z 1601 r. W 1753 r. została przebudowana. Wspominane czasem autorstwo Kryštofa lub Kiliana Ignaza Dientzenhofera nie zostało wiarygodnie udokumentowane. Kaplica ma plan kwadratu i mansardowy dach kryty gontem. Nad prezbiterium znajduje się kwadratowa dzwonnica z ośmioboczną cebulastą kopułą, zwieńczona platerowaną blachą iglicą z kulą i złożonym krzyżem. W dzwonnicy został zainstalowany mniejszy dzwon, który nie jest używany i nie mamy żadnych szczegółowych informacji na jego temat. W kaplicy nie odbywają się regularne nabożeństwa i nie jest ona ogólnie dostępna, o czym wspominał w 1930 r. Antonín Cechner w swoim Spisie zabytków historycznych i artystycznych w powiecie politycznym Broumov. Nam również nie udało się do niej wejść w czasie, kiedy mapowaliśmy dzwony, dlatego brakuje szczegółowych zdjęć, wymiarów i innych danych dzwonu. Krótkie nagranie jego dźwięku zostało udostępnione przez spółkę Benediktinská hospodářská správa Břevnov s. r. o. (Benedyktyńska Administracja Gospodarcza Břevnov)

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kaplica Marii Panny Bolesnej (Matki Bożej)
Właściciel	Opactwo Benedyktynów św. Wacława w Broumovie
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	dzwon sygnaturka
Lokalizacja	wieżyczka kaplicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	
Rok odlania	
Rok montażu	
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	
Materiał	brąz dzwonowy (prawdopodobnie)
Waga (kg)	
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	
Górna średnica hełmu (cm)	
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczne (linowe)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	dzwon nie jest regularnie używany
Napisy na dzwonie	

Drewniany kościół cmentarny Marii Panny (kostel Panny Marie) w Broumovie

Broumov – Kolonie 5. května

Współrzędne GPS: 50.5794983N, 16.3329058E

Pierwsza wzmianka o gotyckim kościółku Marii Panny, popularnie zwanym „Pod lipami” lub „U naszej drogiej Pani”, pochodzi rzekomo już z 1177 r.; po raz pierwszy wzmiankowany pisemnie w 1383 r. jako „stary kościół parafialny”. Jako kościół podmiejski został poważnie uszkodzony lub zniszczony podczas oblężenia miasta przez husytów w 1421 r., a następnie odbudowany po pożarze w 1449 r. i prawdopodobnie ukończony w 1450 r. Jest to najstarszy zachowany drewniany kościół w naszym kraju i jeden z najstarszych w całej Europie Środkowej. Jest również wyjątkowy ze względu na technikę budowy – zastosowano konstrukcję zrębową z litych belek dębowych, w której nie zastosowano ani jednego gwoźdź. Ponadto wewnątrz kościoła zdobią unikatowe malowane deski datowane na okres od połowy XV do XVIII wieku. Kościół jest budynkiem jednonawowym, zorientowanym (ołtarz jest skierowany na wschód) z dachem krytym gontem (w tym zadaszeniem otwartych sobót otaczających całą świątynię). W 1550 r. wzmiankuje się odbudowę centralnej wieżyczki, która została zerwana przez wiatr (kolejna w 1811 r.). Jednak w połowie XVIII wieku dzwonnica została wbudowana we wschodni szczyt kościoła nad prezbiterium w taki sposób, że nie wystaje poza kalenicę dachu. Obecnie między belkami zawieszony jest mniejszy dzwon z zachowanym sercem, który jest mechanicznie sterowany przy użyciu współczesnej liny. Trudno go z zewnątrz dostrzec poprzez trzy boczne otwory okienne w kształcie dzwonu. Nie mieliśmy

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół cmentarny Marii Panny
Właściciel	Opactwo Benedyktynów św. Wacława w Broumovie
Ochrona zabytku	tak – narodowy zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

możliwości obejrzenia dzwonnicy i dzwonu (podobnie jak Antonín Cechner podczas swojego mapowania zabytków regionu Broumov w 1930 r.). Krótkie nagranie dźwięku oraz zdjęcie dzwonu zostały udostępnione przez spółkę Benediktinská hospodářská správa Břevnov s. r. o. (Benedyktyńska Administracja Gospodarcza Břevnov). W „cieplejsze” pory roku i na początku listopada są w tym rzymskokatolickim kościele raz w tygodniu odprawiane msze święte. W dzwon bije się, by oznajmić śmierć, na pół godziny przed pochówkiem.

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	dzwon sygnaturka/ dzwon pogrzebowy
Lokalizacja	dzwonnica we wschodnim szczycie kościoła
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	
Rok odlania	połowa XVIII wieku (szacunkowo)
Rok montażu	połowa XVIII w. (być może wraz z wbudowaniem dzwonnicy)
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	
Materiał	brąz dzwonowy (przypuszczalnie)
Waga (kg)	
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	
Górna średnica hełmu (cm)	
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (wisząca lina)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	zawsze pół godziny przed pogrzebem
Napisy na dzwonie	

1

2

3

4

5

6

- 1 Maria Panna
- 2 św. Agnieszka
- 3 św. Florian, dzwon pogrzebowy
- 4 Maria Panna (na dole)
- 5 św. Florian (na górze)
- 6 św. Agnieszka (na dole)
- 7 św. św. Piotr i Paweł (na górze)
- 8 św. św. Piotr i Paweł

Kościół dziekański św. św. Piotra i Pawła (Děkanský kostel sv. Petra a Pavla) w Broumowie

Broumov

Współrzędne GPS: 50.5853933N, 16.3304547E

Pierwotnie gotycki kościół wzniesiony w XIII w., prawdopodobnie w związku z powstaniem miasta. Najstarsza pisemna wzmianka o świątyni pochodzi z 1258 r., w XIV w. w miejscu drewnianego kościoła wzniesiono kamienny, który uległ pożarowi w 1452 r., ale wkrótce został odbudowany (1456 r.). W 1477 r. do trójnawowego zorientowanego kościoła dobudowano czterokondygnacyjną wieżę na planie kwadratu, obecnie zwieńczoną barokowym ośmiobocznym hełmem, niewielką banią i latarnią. W latach 1679–1682 za czasów opata Tomáša Sartoriusa kościół przebudowano w stylu barokowym. Podczas niszczycielskiego pożaru w 1757 r. podobno stopiły się nawet dzwony, a wewnątrz kościoła spłonęło ponownie w 1891 r. W 1780 r. zlikwidowano pierwotny przykościelny cmentarz. Obecnie w świątyni znajdują się 4 dzwony w dzwonnicy wieży głównej. Są one umieszczone na trzech poziomach – dwa największe z 1990 r. (Maria Panna i św. Agnieszka)

znajdują się na dole, nad nimi znajduje się dzwon z 1991 r. poświęcony św. św. Piotrowi i Pawłowi, a najwyżej, pod sufitem, wisi najmniejszy i równocześnie najstarszy – dzwon pogrzebowy św. Florian, który jest uszkodzony w kilku miejscach na dolnej krawędzi, a po wewnętrznej stronie znajduje się czerwony znak ewidencyjny z rekwizycji. W dzwonnicy, na belce, umieszczono także pęknięte serce większego dzwonu. Według naszych ustaleń w wieżycze sygnaturkowej nad prezbiterium obecnie nie ma dzwonu. Wszystkie cztery opisane dzwony działają, mają elektryczny napęd i zdalne przetaczanie w plebanii obok. Dzwony biją regularnie w niedziele w południe i wieczorem o 18:00 na Anioł Pański, i to wszystkie trzy duże dzwony jednocześnie. Wszystkie trzy zostały też poświęcone w jednym czasie, w 1991 r., przez biskupa pomocniczego Ołomuńca, Mons. Hrdličkę.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół dziekański św. św. Apostołów Piotra i Pawła
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka – dekanat Broumov
Ochrona zabytku	tak - zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	4

INFORMACJE O DZWONACH

Nazwa (typ)	Maria Panna	św. Agnieszka	św. św. Piotr i Paweł	św. Florian, dzwon pogrzebowy
Lokalizacja	dzwonnica w wieży	dzwonnica w wieży	dzwonnica w wieży	dzwonnica w wieży
Autor (ludwisarz)	Marcela Dytrychová	Marcela Dytrychová	Marcela Dytrychová	Johann Georg Kühner, Prag
Rok odlania	1990	1990	1991	1759
Rok montażu	1990	1990	1991	1759
Rok (data) poświęcenia/ pobłogosławienia	1991	1991	1991	1759
Materiał	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy
Waga (kg)	620	340	290	65
Dolna średnica (cm)	100,4	84	77	48
Górna średnica (cm)	57	45	42	30
Wysokość (cm)	76	62	60	35
Ton strojenia	gis1	H1	Cis2	
Możliwość dzwonienia	tak	tak	tak	tak (uszkodzony wieniec)
Typ dzwonienia	automatyczny - el.	automatyczny - el.	automatyczny – el.	automatyczny - elektr.
Regularność, cel dzwonienia	niedziele o godz. 12.00 i 18.00	niedziele o godz. 12.00 i 18.00	niedziele o godz. 12.00 i 18.00	zwykle nieużywany

Napisy na dzwonie

Maria Panna

DZIĘKUJEMY CI, MATKO ŁASKAWA, DZIĘKUJEMY TYSIĄCKROTNIE
ODLAŁA MARCELA DYTRYCHOVÁ LP 1990 (na górze)
DZWON TEN ZOSTAŁ ODLANY KU CZCI MARIII PANNY, POD KTÓREJ
MATCZYNĄ OPIEKĘ MIASTO BROUMOV ZAWSZE SIĘ UCIEKAŁO.
LP 1990 (na dole)

św. Agnieszka

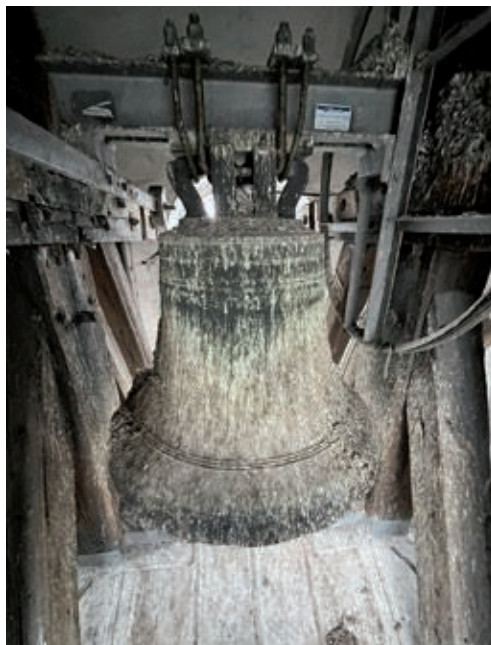
ODLANO W ROKU 1990, KIEDY OJCIEC ŚWIĘTY JAN PAWEŁ II ODWIEDZIŁ
NASZĄ OJCZYZNĘ LP 1990 ODLAŁA MARCELA DYTRYCHOVÁ (na górze)
NA CZĘŚĆ KRÓLEWSKIEJ CÓRKI ŚW. AGNIESZKI Z RODU PRZEMYSŁIDÓW,
KTÓREJ KANONIZACJA PRZYNIOSŁA WOLNOŚĆ NASZEMU NARODOWI
(na dole)

św. św. Piotr i Paweł

ODLAŁA MARCELA DYTRYCHOVÁ LP 1991 BROUMOV (na górze)
DOBRY PIOTRZE, BĄDŹ ZAWSZE ŁASKAW WOBEC PRÓSB PROSZĄCYCH.
WIELKI NAUCZYCIELU PAWLE, KSZTAŁTUJ NASZE SUMIENIA, UCZ NAS,
A MYŚLI NASZE STAŁE KIERUJ KU NIEBU (na dole)

św. Florian, dzwon pogrzebowy

IOHANN GEORG KÜHNER GOS MICH PRAG AD 1759

Kościół klasztorny św. Wojciecha (Klášterní kostel sv. Vojtěcha) w Broumovie

Broumov

Współrzędne GPS: 50.5863364N, 16.3338633E

Początki pierwotnie gotyckiego kościoła św. Wojciecha, jako ważnej części klasztoru zakonu św. Benedykta w Broumovie, sięgają 1357 roku. Prawdopodobnie wtedy ukończono dwunawową gotycką świątynię z wielobocznym prezbiterium, dużą wieżę zegarową na planie kwadratu po zachodniej stronie i mniejszą wieżę z dzwonnica po północnej stronie prezbiterium. Od tego czasu kościół był wielokrotnie poddawany modyfikacjom budowlanym, a swój obecny wygląd zawdzięcza głównie przebudowie w stylu barokowym z lat 1685–1688, zaprojektowanej przez praskiego budowniczego Martina Allio z Löwenhal. Przebudowę przeprowadzono na polecenie opata Tomasza Sartoriusa po pożarze w 1684 r. Kościół jest dwunawową, precyzyjnie zorientowaną budowlą z ołtarzem na wschodnią stronę. Do czasu rekwizycji w 1916 r. w kościele znajdowały się 4 dzwony, później zostały tylko 2 małe (Benedykt i Florian z 1780 r.), do których w 1923 r. dodano 2 nowe z broumovskiego warsztatu Oktáva Wintera. Dziś, według informacji właściciela, w mniejszej wieży na drewnianej konstrukcji dzwonnej ze stalową belką poprzeczną jest zawieszony tylko jeden dzwon, który został odlany w 1629 r. dla kościoła św. Małgorzaty w Šonovie, gdzie tradycyjnie znajdowały się 4 dzwony (3 inne z 1927 r. zostały zarekwirowane podczas II wojny światowej). W latach 90. XX wieku jedyny ocalały dzwon został przewieziony do Broumova. Ma zachowane serce i automatyczny napęd elektryczny. Nie mieliśmy możliwości pooglądania dzwonnicy i dzwonu, krótkie nagranie dźwięku oraz zdjęcie dzwonu zostały udostępnione przez spółkę Benediktinská hospodářská správa Břevnov s. r. o. (Benedyktyńska Administracja Gospodarcza Břevnov).

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół opacki św. Wojciecha, biskupa i męczennika
Właściciel	Opactwo Benedyktynów św. Wacława w Broumovie
Ochrona zabytku	tak - część narodowego zabytku kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1 (prawdopodobnie)

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Małgorzata
Lokalizacja	dzwonnica mniejszej wieży nad północną częścią prezbiterium
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	
Rok odlania	1629 (dla kościoła św. Małgorzaty w Šonovie)
Rok montażu	przewieziony z Šonova w latach 90. XX wieku
Rok (data) poświęcenia/ pobłogosławienia	
Materiał	brąz dzwonowy (przypuszczalnie)
Waga (kg)	
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	90
Górna średnica hełmu (cm)	
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	75
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	automatyczny - sterowany elektrycznie
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	
Napis na dzwonie	RVSTCIA FERDINAND IMPERATORE AC ELEONORA IMPERATRICE BENNO ABBAT BRAUN. BENEDICTI CELATORE MAXIMO TRIA INDUSTRIA BERNARDUS WEISSENBACH PAROCHIAMUM CURAVIT A. D. 1629

Kapliczka św. Jana Nepomucena (Kaple sv. Jana Nepomuckého) w Rožmitálu

Broumov – Rožmitál

Współrzędne GPS: 50.5865669N, 16.3729925E

Pierwotna barokowa kapliczka św. Jana Nepomucena we wsi Rožmitál (dziś część Broumova) została zbudowana ok. 1720 r. przez właściciela sąsiedniego majątku ziemskiego Franza Hofmanna jako jego prywatna świątynia. W XX wieku pozostała już z niej tylko ruina bez dachu z fragmentami murów zewnętrznych. Kapliczka odrodziła się dzięki miejscowemu cieśli Jaroslavowi Dvořákowi, który w latach 2018–2020 odrestaurował ją na własny koszt, własnymi siłami i dzięki swoim umiejętnościom. W dekoracji wnętrza pomógł pan Volf z Broumova. Kaplica ma prostokątny plan i dwuspadowy dach pokryty miedzianymi płytkami. Dach jest mniej więcej w połowie kalenicy przełamany kwadratową dzwoniczką z banią pokrytą blachą. W kapliczce znajduje się mały dzwon z warsztatu Jana Šedy, poświęcony 29.08.2020 r., który bije automatycznie 3× dziennie, dzięki zdalnemu napędowi elektrycznemu. Kapliczka jest miejscem regularnych nabożeństw połowych podczas pielgrzymki świętojańskiej, a przed Bożym Narodzeniem odbywa się tu kolędowanie przy akompaniamencie trąbki. Chociaż kapliczka nie jest zwyczajowo dostępna, pomocny właściciel z przyjemnością otworzy ją dla zainteresowanych, jeśli to możliwe. Kapliczka jest zdecydowanie warta zobaczenia nawet tylko z zewnątrz, i to nie tylko ze względu na malownicze położenie wśród trzech dojrzałych lip, ale także ze względu na związane z nią losy ludzi.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kapliczka św. Jana Nepomucena
Właściciel	osoba prywatna – Jaroslav Dvořák
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Jan Nepomucen
Lokalizacja	wieżyczka dzwoniczka w części środkowej kapliczki
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicą
Rok odlania	2020
Rok montażu	2020
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	29.08.2020
Materiał	brąz – brąz dzwonowy
Waga (kg)	4
Dołna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	20
Górna średnica hełmu (cm)	10
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	13 (20 cm od górnej części zawieszenia)
Ton strojenia	A5
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	automatyczny - sterowany elektrycznie
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	3× dziennie (8.00, 12.00, 18.00) przez cały rok
Napis na dzwonie	DZWON ZOSTAŁ ODLANY NA ŻYCZENIE RODZINY DVOŘÁKŮV LP 2020

Kościół Wszystkich Świętych (Kostel Vřech svatých) w Heřmánkovicach

Heřmánkovice

Współrzędne GPS: 50.6324786N, 16.3220522E

Późnobarokowy kościół filialny (wcześniej parafialny) Wszystkich Świętych w Heřmánkovicach został wzniesiony na północny zachód od miejsca istniejącego tu wcześniej kościoła średniowiecznego, o którym pierwsze wzmianki pochodzą z 1353 roku, a który w XVI w. popadł w ruinę i w 1672 r. na polecenie opata Tomáša Sartoriusa został przebudowany i powiększony w stylu barokowym, ale ponownie jako kościół drewniany. Swoją obecną kształt świątynia zyskała dopiero po przebudowie w latach 1722–1726, zainicjowanej przez opata břevnovsko-broumskiego Otmara Daniela Zinke i przeprowadzonej przez Kiliana Ignacego Dientzenhofera według projektu jego ojca Krzysztofa z 1720 r. Jest to nieorientowany jednonawowy budynek na planie wydłużonego ośmioboku, który od strony wschodniej został dopełniony kwadratową wieżą o zaokrąglonych krawędziach, kruchtą i dzwonnica, a od strony

zachodniej prezbiterium z zakrystią. Cały budynek otoczony jest galerią. Ze względu na swoje położenie na wzgórzu powyżej dawnego domu wójta w centrum wsi, kościół stanowi ważną dominantę krajobrazową. Z trzech pierwotnych dużych i jednego mniejszego zachował się tylko ten ostatni – dzwon z 1900 roku. Znajduje się na krawędzi niszy dzwonnicy między drewnianymi belkami na łuku żelaznego dźwigara. Możliwe jest dzwonienie mechaniczne, zachowała się również lina. Po trzech dużych dzwonach pozostała tylko osamotniona konstrukcja dzwonowa z żelaznymi elementami zawieszenia bez jarzm. Obecnie kościół nie ma stałego dzwonnika, dzwon nie jest regularnie używany, a nabożeństwa odbywają się sporadycznie.

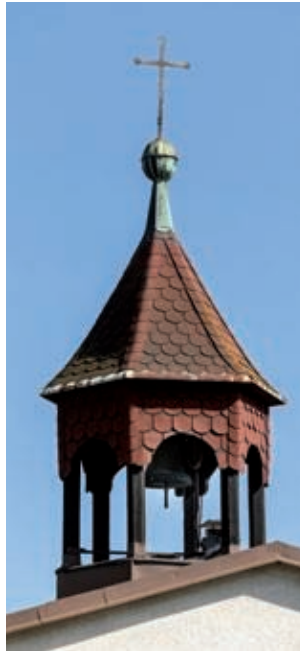
INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół filialny Wszystkich Świętych
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka – dekanat Broumov
Ochrona zabytku	tak – narodowy zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Wszystkich Świętych
Lokalizacja	dzwonnica w wieży kościoła
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Octavius (Oktav) Winter, Broumov
Rok odlania	1900
Rok montażu	1900
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1900
Materiał	brąz – brąz dzwonowy
Waga (kg)	50 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	42
Górna średnica hełmu (cm)	22
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	38
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (linowy)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	dzwon nie jest regularnie używany
Napis na dzwonie	1900 Gegossen von Octav Winter in Braunau

Dzwonniczka na dachu domu nr 167 w Křinicach

Křinice

Współrzędne GPS: 50.5723567N, 16.3018850E

Dzwonniczka na dachu, dobudowana do budynku nr 167 w 1885 r. przez Edvarda Setla, jest niezwykłym połączeniem prywatnego domu mieszkalnego z elementem funkcji publicznej. Gospodarstwo z domem z dzwonnicką znajduje się mniej więcej w centrum wsi, przy głównej drodze w pobliżu potoku Křinického i ma kształt litery L. Sześcioboczna dzwonniczka jest wbudowana w zachodnią część kalenicy dachu dwuspadowego, belki nośne podtrzymują daszek pokryty gontem bitumicznym i zwieńczony małą kulą z krzyżem. Pierwotnie w dzwonnicy znajdował się starszy dzwon, poświęcony w uroczystość Wszystkich Świętych 01.11.1885 r., ale został zarekwirowany i stopiony podczas II wojny światowej. Z powojennej zbiórki przeprowadzonej wśród nowych mieszkańców zakupiono w 1948 r. nowy dzwon św. Wacław, odlany w odlewni dzwonów Rudolfa Perner w Suchym Vrbnym, który obecnie przynależy do Czech Budziejowic. Odbiór dzwonu przeprowadzono tam 14.07.1948 r., a protokół kolaudacji (w tym test akustyczny) został wydany 28.07.1948 r. w Pelhřimovie. Dzwon został poświęcony jednak dopiero 02.08.2009 r. przez proboszcza parafii w Broumowie Martina Lanžima podczas pielgrzymki Křinickiej. Jeszcze wcześniej, w 1980 r., przeprowadzono remont wieżyczki, a 25.07.1980 r. w kuli umieszczono ówczesny przegląd wiadomości i pieniądze. Dzwon jest codziennie, automatycznie, uruchamiany na Anioł Pański, a napęd elektryczny dzwonu jest zdalnie sterowany z sąsiedniej remizy SDH Křinice.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Dzwonnica dachowa na domu nr 167
Właściciel	osoby prywatne
Ochrona zabytku	nie, ale teren w wiejskiej strefie ochrony konserwatorskiej
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Wacław
Lokalizacja	Dzwonnica dachowa na domu nr 167
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Rudolf Perner, Suché Vrbné u Czech Budziejowic
Rok odlania	1948
Rok montażu	1948
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	2009 (02.08., poświęcony podczas pielgrzymki Křinickiej przez proboszcza M. Lanžima)
Materiał	brąz - brąz dzwonowy
Waga (kg)	62
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	47,1
Górna średnica hełmu (cm)	25
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	37
Úhrozový tón + prima, spodní oktáva, tercie, kvinta, vrchní oktáva	a2+ 1; a1+ 0,5; c3+ 1,5; e3; a3
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	automatyczny - napęd elektryczny
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	przez cały rok 1x dziennie na Anioł Pański (o godz. 18:00/ zimą o 19:00)
Napisy na dzwonie	ŚW. WACŁAWIE, PATRONIE ZIEMI CZESKIEJ, NIE POZWÓL ZGINĄĆ NAM ANI PRZYSZŁYM POKOLENIOM (zachodnia strona dzwonu) R. PERNER NATIONAL SPR. SUCHÉ VRBNÉ U Č. BUDĚJOVIC L. P. 1948 (wschodnia strona dzwonu)

Kościół św. Anny (Kostel sv. Anny) w Vižňovie

Meziměstí – Vižňov

Współrzędne GPS: 50.6448428N, 16.2390928E

Późnobarokowy kościół filialny św. Anny jest jednym z najciekawszych, niestety również jednym z najbardziej zniszczonych budynków z tzw. Broumovskiej grupy kościołów. Został zbudowany w miejscu drewnianego średniowiecznego kościoła parafialnego z 1335 r. Budowę obecnego rozpoczęto z inicjatywy opata Otmara Daniela Zinke i prawdopodobnie według planów Kiliana Ignaza Dientzenhofera w 1724 r., a ukończono w 1728 r. Jest to jednonawowa, nieorientowana budowla z kamienia ciosanego, na planie elipsy, dopełniona od wschodu kruchtą i kwadratową wieżą z dzwonnica, a od zachodu prezbiterium z zakrystią. Wieżę dobudował Johann Heinrich Opitz z Ruprechtic. Wrażenie estetyczne potęguje nietypowo ukształtowany czterospadowy dach, pierwotnie kryty gontem, od 1903 r. łupkiem, a od lat 90. XX w. malowanymi na czerwono płytkami z blachy. Położenie na niewielkim wzniesieniu w centrum osady predestynuje kościół do roli lokalnej dominanty krajobrazowej. Z pierwotnych trzech dzwonów znajdujących się na konstrukcji dzwonowej zachował się tylko środkowy, prawdopodobnie największy, pochodzący z 1601 r. Klasyczne ręczne dzwonienie nie jest możliwe ze względu na niestabilność konstrukcji wieży, dlatego do nagrania dźwięku wykorzystano bicie serca, jednak bez rozkołysania dzwonu. Zachowana lina jest przeciągnięta poprzez podłogę dzwonnicy na chór, być może z powodu

brakującej części schodów na wieżę... Jedyne, co się zachowało po dwóch pozostałych dzwonach, to osamotnione korpusy żelaznych cybantów bez jarzma. W kościele, który w trakcie naszego mapowania był orusztowany, ponieważ trwał remont, obecnie nie odprawia się regularnych nabożeństw, z wyjątkiem pierwszej niedzieli po święcie św. Anny 26 lipca. Kościół nie ma stałego dzwonnika, dzwon z powyżej opisanych powodów nie jest używany.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół filialny św. Anny
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka - dekanat Broumov
Ochrona zabytku	tak - narodowy zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	
Lokalizacja	dzwonnica w wieży kościoła
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Donát Schrötter
Rok odlania	1601
Rok montażu	1601
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1601
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	750 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	107
Górna średnica hełmu (cm)	58
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	79
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	nie (dzwon zdalny do użytku, ale konstrukcja wieży nie jest stabilna)
Typ dzwonienia	ręczny (lina)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	dzwon nie jest używany ze względu na niestabilną konstrukcję wieży
Napisy na dzwonie	KOMPT FÜR SEIN ANGESICHT MIT FROHLOCKEN • JAUCHZET DEM HERRN ALLE WELT • DIENET DEM HERRN MIT FREUDEN • (na górze) IM JAR 1601 HAT DIESE GLOCKE ZUR WIESE IN DER KIRCHE ZUM LOB GOTTES DIESE GLOCKE GIESEN LASSEN ADAM ÄLTER ERBSCHOLTZ DIE SCHOFEN HANS OPEZ, MERTEN SCHNABEL, GEORG TUBER, HANS MENCZEL, MATZ RINGEL, KIRCHVÄTER WALTER WINTER HANS DINTER (na środku)

Dzwonnica przy kościele św. Jakuba Większego (kostel sv. Jakuba Většího) w Ruprechticach

Meziměstí – Ruprechtice

Współrzędne GPS: 50.6262278N, 16.2699844E

Renesansowa, dwupiętrowa, kamienna dzwonnica z drugiej połowy XVI wieku znajduje się na terenie narodowego zabytku kultury kościoła św. Jakuba Większego (30 m na północny wschód od niego) przy drodze, na południowym skraju Ruprechtic. Parter dzwonnicy, o sklepieniu krzyżowym, służy również jako przejście na pobliski cmentarz. Zgodnie z pozyskanymi przez nas informacjami w sąsiednim późnobarokowym kościele filialnym św. Jakuba Większego (Starszego), apostoła (świątynia ta zastąpiła w latach 1720–1723 drewniany gotycki kościół parafialny z 1386 r.), nie znajduje się obecnie żaden dzwon (sygnaturka jest niedostępna ze względów technicznych). W dzwonnicy obok, która w 1826 r. została odnowiona (po pożarze), a w 1972 r. wyremontowana oraz przykryta nowym dachem, z trzech pierwotnych dużych dzwonów pozostał po rekwizycjach w 1916 r. tylko jeden, skrajny, Jakub z 1636 r. Można go uruchomić ręcznie, ponieważ zachowała się nawet lina. Po pozostałych dwóch dzwonach ostała się jedynie konstrukcja dzwonowa i korpusy żelaznych cybantów bez jarzm. Dzwon jest prawdopodobnie używany tylko w związku z nabożeństwami w sąsiednim kościele (w każdą pierwszą i czwartą niedzielę miesiąca). Według naszej wiedzy dzwonnica nie posiada obecnie stałego dzwonnika, choć tradycja miejscowych dzwonników jest bogata. Pokazuje to nawet współczesna historia, gdy 01.01.1990 r. założono tutaj Klub Dzwonników, który opiekował się dzwonnica i liczył 136 członków.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Dzwonnica przy kościele św. Jakuba Większego
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka – dekanat Broumov
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury (kościół jest narodowym zabytkiem kultury)
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Jakub
Lokalizacja	wolnostojąca ceglana dzwonnica na płn.-wsch. od kościoła
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Martin Schrötter III, Náchod - Plhov
Rok odlania	1663
Rok montażu	1663
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1663
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	550 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	87
Górna średnica hełmu (cm)	50
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	67
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	obecnie nie jest regularnie używany
Napisy na dzwonie	A FULGURE IGNE ET TEMPESTATE LIBERA DOMINE IESV CHRISTENOS ET OMNES HABITANTES HAEC PAROCHIA AUGUSTINUS ABBAS BRZEWNIOVIENSIS (na górze i w środku) GEMEIN. . . UND HANS HERTZOGEN . . . DITTERSBACH (dolnego napisu nie można już wiarygodnie odczytać)

Zamek Meziměstí nr 201 (Zámek Meziměstí)

Meziměstí

Współrzędne GPS: 50.6274850N, 16.2426744E

Zamek w Meziměstí został wzniesiony w 1560 r. w miejscu starszej XV-wiecznej twierdzy, która od 1434 r. przynależała do klasztoru w Broumowie. W latach 1728–1738 został przebudowany w stylu barokowym na letnią siedzibę opatów broumovskich. Przebudowę zainicjował Otmar Zink, a przeprowadził prawdopodobnie K. I. Dientzenhofer. Niektóre źródła podają, że zakończenie prac nastąpiło dopiero w latach 1749–1750, co odpowiadałoby dacie umieszczenia herbu benedyktynów nad wejściem do dawnej kaplicy (1750 r.). Podczas tej przebudowy do jednopiętrowego zamku została prawdopodobnie dobudowana dzwonniczka nad kaplicą po północnej stronie mansardowego dachu. Podczas I wojny światowej w zamku tymczasowo mieściła się szkoła, a od 1922 r. cały teren był wykorzystywany jako prywatne gospodarstwo rolne. Budynek służył również do celów rolniczych po wywłaszczeniu po II wojnie światowej. Odbudowa w latach 70. przywróciła pierwotny barokowy charakter zamku, w latach 1976–1994 mieścił się w nim miejski komitet narodowy i urząd miasta. Po zwróceniu budynku w ramach restytucji pierwotnym właścicielom, obiekt przeszedł gruntowny remont, który rozpoczął się ok. 2010 r. W latach 2010–2015, dzięki panu F. Svobodzie, wyremontowano również wieżyczkę z dzwonnicy na dachu, a w 2015 r. zamontowano i poświęcono nowy dzwon Franciszek. Dokumenty świadczą o tym, że poprzedni dzwon znajdował się tu jeszcze w 1910 r., po czym prawdopodobnie został zarekwirowany podczas I wojny światowej. Pierwotnie dzwon był uruchamiany z kaplicy na piętrze, gdzie po suficie była przeciągnięta lina. Obecnie dzwon jest używany przez właścicieli budynku sporadycznie.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Dzwonniczka dachowa na zamku Meziměstí nr 201
Właściciel	SVOBODA – dopravní a inženýrské stavby a.s.
Ochrona zabytku	tak - zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Franciszek
Lokalizacja	dzwonniczka dachowa na północnej stronie dachu zamku
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Petr Rudolf Manoušek - Royal Eijsbouts, Asten, NL
Rok odlania	2015
Rok montażu	2015
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	2015 (przez proboszcza M. Lanžima)
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	68 (szacunkowo, zdaniem właściciela ok. 86)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	46
Górna średnica hełmu (cm)	26
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	38
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina przy dzwonie, pierwotnie poprowadzona do kaplicy)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	okazjonalnie
Napisy na dzwonie	FRANCISZEK (pierwsza strona) ZAMECZEK MEZIMĚSTÍ 2015 PODAROVANY PRZEZ FRANTIŠKA, EVĚ I VÁCLAVA SVOBODŮV Z VIŽŇOVA ORAZ FRANZA KRETSCHNERA (druga strona na górze) MANOUŠEK EIJSBOUTS ASTEN (druga strona na dole)

Kościół św. Barbary (Kostel sv. Barbory) w Otovicach

Otovice

Współrzędne GPS: 50.5575422N, 16.3857786E

Późnobarokowy kościół filialny św. Barbary, który jest również zaliczany do tzw. Broumovskiej grupy kościołów, został zbudowany w latach 1725–1727 w miejscu drewnianego kościoła filialnego z XV wieku. Budowę zainicjował opat břevnovsko-broumovski Otmar Daniel Zinke, a zrealizował ją prawdopodobnie Kilián Ignác Dientzenhofer według projektu swojego ojca Kryštofa. Jest to jednonawowy, nieorientowany budynek z kamienia na planie owalu, który od strony południowo-zachodniej uzupełnia fasada wejściowa z trójkątnym szczytem. Powoli wylania się sześć półokrągłych kaplic bocznych i prezbiterium. Kościół nie posiada wieży głównej, kalenicę dachu – bliżej fasady - przełamuje jedynie nowo wyremontowana wieżyczka sygnaturka z dzwonnica. Do 1916 r. w kościele znajdowały się dwa dzwony – większy z 1667 r. i dzwon pogrzebowy św. Barbara z 1677 r., niestety większy dzwon został zarekwirowany. W 1924 r. Oktáv Winter z Broumova dostarczył dwa nowe dzwony. Prawdopodobnie wszystkie uległy rekwizycji podczas II wojny światowej. Obecny dzwon z reliefem św. Barbary pochodzi z 1948 r. i dziś umożliwia zarówno dzwonicie automatyczne z napędem elektrycznym, jak i klasyczne dzwonicie ręczne, z liną poprowadzoną przez dwa piętra poniżej poziomu dzwonnicy. Obecnie w kościele nie odbywają się regularne nabożeństwa, kościół nie ma stałego dzwonnika (dzwonnicy się zmieniają), dzwon czasami jest używany jako dzwon pogrzebowy lub w innych celach.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół filialny św. Barbary
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka – dekanat Broumov
Ochrona zabytku	tak – narodowy zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Barbara
Lokalizacja	dzwonnica w wieżycze kościoła – sygnaturce
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Rudolf Perner, Suché Vrbné u Czeskich Budziejovic
Rok odlania	1948
Rok montażu	1948
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1948
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	120 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	60
Górna średnica hełmu (cm)	33
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	47
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina poprowadzona przez dwa piętra w dół) + automatyczny
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	dzwon nie jest używany regularnie
Napisy na dzwonie:	POŚWIĘCONY NA CZEŚĆ I CHWAŁĘ BOŻĄ PRZEZ DOBROCZYŃCÓW WSI OTOVICE ODLANY L. P. 1948 r. PERNER NÁR. SPR. V SUCHÉM VRBNÉM U Č. BUDĚJOVIC

1-2 mały dzwon
3-5 duży dzwon

Kościół św. Wawrzyńca (Kostel sv. Vavřince) w Teplicach nad Metują

Teplice nad Metují

Współrzędne GPS: 50.5952703N, 16.1700664E

Barokowy kościół parafialny zbudowany w latach 1723–1727 z inicjatywy właściciela górnocieplickiego majątku Jana Karola Straki z Nedabylic w miejscu prawdopodobnie drewnianego kościoła, który był tutaj wzmiankowany w XV wieku i miał osobną drewnianą dzwonicę na cmentarzu. Obecny kościół jest budowlą jednonawową, nieorientowaną, z półkolistym prezbiterium. Wejście od strony wschodniej znajduje się w podcieniu, a nad nim, jako część fasady, wznosi się kwadratowa wieża z dzwonicą i kopułą pokrytą blachą. Wieża została wyremontowana w 2012 r. Obecnie w kościele znajdują się dwa dzwony, z których tylko jeden jest pierwotny (większy, pochodzący z 1573 r., niejednokrotnie błędnie podaje się, że pochodzi z 1513 r.) Pozostałe trzy dzwony (z 1728, 1769 i 1867) zostały zarekwirowane na cele wojenne w 1916 r. W 1921 r. z broumovskiego warsztatu Oktáva Wintera zostały dostarczone trzy kolejne dzwony, które zostały poświęcone 08.12.1921 r., a w latach 1942–1943 skonfiskowane. W 1947 r., dzięki zbiórce napływowych mieszkańców Bohdašína, zakupiono dzwon drugi, mniejszy, pierwotnie umieszczony w dzwoniczce byłej remizy strażackiej w Bohdašinie. Oba zachowane dzwony są uruchamiane ręcznie, ale tylko ten mniejszy jest w pełni funkcjonalny. Większy dzwon nie jest używany z powodu nieokreślonych uszkodzeń. Choć przy oględzinach nie wykazywał oznak znaczącego uszkodzenia (poza zużyciem), nie dzwonił się nim w sposób klasyczny, a jedynie poprzez ręczne uderzenia sercem w wieniec. Mały dzwon jest uruchamiany wyjątkowo, niezależnie od nabożeństw, które obecnie odbywają się 2–3 razy w tygodniu (piątek, niedziela i ewentualnie wtorek).

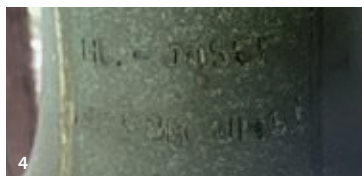
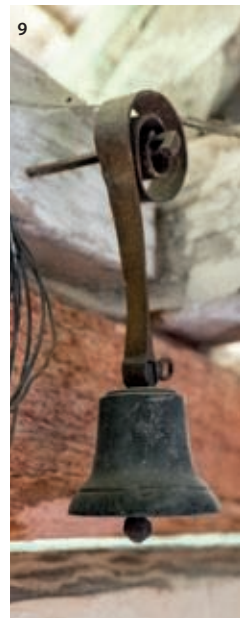
INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół parafialny św. Wawrzyńca, diakona i męczennika
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka Teplice nad Metují
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	2

INFORMACJE O DZWONACH

Nazwa (typ)	duży dzwon	mały dzwon
Lokalizacja	dzwonica w wieży	dzwonica w wieży
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)		Rudolf Manoušek, Česká u Brna
Rok odlania	1573	1947
Rok montażu	1573	1947
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1573	1947
Materiał	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy
Waga (kg)	500	70 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	95	48
Górna średnica hełmu (cm)	52	26
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	75	45
Ton strojenia		
Możliwość dzwonienia	nie (niezalecane, uszkodzony)	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina)	ręczny (lina)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	nieużywany z powodu uszkodzenia	
Napisy na dzwonie	ZVON SLYT GEST KE CZTI A K CHVALE BOZI LETHA PANIE 1573 (DZWON ODLANY JEST KU CZCI I CHWALE BOGA ROK PAŃSKI 1573)	ODLEW r. MANOUŠEK ČESKÁ U BRNA (na górze) OFIAROWANY PRZEZ PIERWSZYCH OSIEDLEŃCÓW W BOHDAŠINIE L. P. 1947 (na dole)

1-6 św. Józef, sygnaturka
 7-8 św. Florian
 9 mały dzwon „domowy”

Kościół Najświętszej Maryi Panny Pomocnej (Kostel Panny Marie Pomocné) z pustelnią w Teplicach nad Metują

Teplice nad Metují, miejscowość Kamenec

Współrzędne GPS: 50.5927267N, 16.1663272E

Barokowy kościół pielgrzymkowy w dzielnicy Kamenec został zbudowany w latach 1754–1763 przez budowniczego Gottlieba Johanna Kühna. Nieorientowana świątynia na wzniesieniu na prawym brzegu rzeki Metuje prawdopodobnie stanowiła w przeszłości ważną dominantę krajobrazową. Dziś jest otoczona zielenią i z pobliską pustelnią iwanitów tworzy jednolitą całość w kształcie litery U. Pustelnia została zbudowana w 1753 r. przez praskiego lekarza dra Johanna Maximiliana Edlera von Peytersberg, który w wieku 65 lat, wraz z dwoma innymi towarzyszami, postanowił „oddać się pustelni” i pozostał tu aż do swojej śmierci w 1763 roku. Pozostali dwaj eremici, po rozwiązaniu zgromadzenia pustelników przez Józefa II w 1782 r., żyli tu jako kościelni. Następnie pustelnia służyła jako pomieszczenia mieszkalne dla kościelnego lub tymczasowy azyl dla kapelana, który odprawiał tu msze pielgrzymkowe do 1945 r. Później przestała być zamieszkiwana i mimo opieki siostr zakonnych z domu spokojnej starości zaczęła podupadać, przy wydatnej pomocy korników. Nadzieja na uchronienie pojawiła się w 2010 r. wraz ze stowarzyszeniem, które stara się ocalić cały obszar, dziś już jako jego właściciel. Przed II wojną światową były tu 3 dzwony (w wieży dzwon Jezus z 1753 r., 52 kg i Maria + sygnaturka św. Józef?). Również nasze badania potwierdziły obecność 3 dzwonów. Największy, św. Florian, znajduje się w niskiej wieży nad płn.-wsch. frontem kościoła, jest trudno dostępny poprzez mały otwór z chóru i nieużywany z powodu uszkodzenia i brakującego serca (upadło podczas dzwonienia ok. 2005 r.). Mniejszy, również zużyty i trudno dostępny, to św. Józef w wieżyczce sygnaturce nad pustelnią. Natomiast mały dzwon wisi po wewnętrznej stronie

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół pielgrzymkowy Najświętszej Maryi Panny Pomocnej z pustelnią
Właściciel	Zachraňme teplickou poustevnu, z.s.
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	3

korytarza pustelni. Kiedyś, z pomocą metalowego cięgna z zewnątrz, służył do dzwonienia na kościelnych i pustelników. Wszystkie zachowane dzwony są uruchamiane ręcznie. W kościele nie odbywają się już regularne nabożeństwa, a jedynie okazjonalne ceremonie ślubne, jednak cały obszar jest dostępny (z pewnymi ograniczeniami), pomimo trwających robót budowlanych.

INFORMACJE O DZWONACH

Nazwa (typ)	św. Florian?	św. Józef, sygnaturka	mały dzwon "domowy"
Lokalizacja	dzwonnica wieży kościelnej	wieża sygnaturka nad pustelnią	wewnętrzna ściana korytarza pustelni
Autor (zvonářská dílna)	I.W.K.	Octavius (Oktawian) Winter, Broumov	
Rok odlania	1793	1921	koniec XVIII w. (szacunkowo)
Rok montażu	1793	1921	
Rok svěcení/žehnáni	1793	08.12.1921	
Materiał	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy
Waga (kg)	27 (szacunkowo)	10	2,5 (szacunkowo z zawieszeniem)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	30	24	10,5
Górna średnica hełmu (cm)	17	13	6
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	22,5	18	9
Ton strojenia			
Możliwość dzwonienia	nie (brak serca)	tak	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina zachowana)	ręczny (lina zachowana)	ręczny (brak cięgna, pierwotnie z zewnątrz)
Pravidelnost, obvyklý účel zvonění	nieużywany (uszkodzony)	używany podczas zwiedzania turystów	nie jest już używany
Napisy na dzwonie	I.W.K. 1793	HL. – JOSEF BITE FÜR UNS 1921 10 II g ?	

Kościół Świętej Trójcy (Kostel Nejsvětější Trojice) w Zdoňovie

Teplice nad Metují – Zdoňov

Współrzędne GPS: 50.6328658N, 16.1379958E

Otoczenie kościoła w Zdoňovie ze wspinałymi schodami, zadaszonym wejściem, przyległym cmentarzem, murem okalającym teren, kostnicą, neogotycką kaplicą cmentarną i plebanią w sąsiedztwie jest z pewnością jednym z tych miejsc, które wywarły na nas niesamowite wrażenie, kiedy odwiedziliśmy je w związku z mapowaniem dzwonów. I to pomimo faktu, że pierwotnie gotycki (dawniej parafialny) kościół nie należy do tzw. Broumovskiej grupy kościołów. Wzmianki o nim pochodzą już z 1384 r., a w XVI w. został przebudowany w stylu renesansowym przez panów Bohdaneč z Hodkova, prawdopodobnie według planów budowniczego Carla Valmadiego. Kościół jest orientowany, jednonawowy z pięciobocznym prezbiterium po wschodniej stronie i 35-metrową czworoboczną (a pod kopułą ośmioboczną) wieżą po zachodniej stronie. Z pierwotnych czterech dzwonów trzy zostały skonfiskowane podczas rekwizycji wojennych w 1916 r. W 1924 r. zastąpiono je trzema dzwonami z warsztatu Oktawiana Wintera w Broumovie, ale zostały one również zarekwirowane tym razem podczas II wojny światowej. Na konstrukcji dzwonowej zbudowanej po 1676 r. zachował się tylko największy i najstarszy dzwon z 1595 r., подарowany przez Adama Abrahama Bohdaneckiego (być może pierwotnie przeznaczony do kościoła Najświętszej Maryi Panny). Jest zawieszony na żelaznym dźwigarze, a ręczne dzwonienie zapewnia lina przeciągnięta poprzez podłogę dzwonnicy na piętro niżej do mechanizmu zegarowego. Wszystko, co pozostało po wcześniejszych dzwonach, to opuszczone korpusy żelaznych cybantów bez jarzm. W kościele nie odbywają się już regularne nabożeństwa, ale od czasu do czasu odprawiane są niemieckie lub łacińskie msze dla potomków pierwotnych niemieckich mieszkańców. Okazjonalne bicie dzwonów w kościele zapewniają członkowie Stowarzyszenia TRINITAS, które od 2021 r. dokłada wszelkich starań, by uratować kościół, którego właścicielem jest obecnie.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół filialny Świętej Trójcy
Właściciel	Stowarzyszenie TRINITAS
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	duży dzwon, patron nieznan
Lokalizacja	dzwonnica w wieży kościoła
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Donát Schrötter, Semanín, Hradec Králové
Rok odlania	1595
Rok montażu	1595 lub później
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1595 lub później
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	600–950 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	99
Górna średnica hełmu (cm)	53
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	74
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina przeciągnięta poprzez podłogę na piętro położone niżej)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	dzwon używany okazjonalnie kilka razy w roku
Napisy na dzwonie:	AD RES DIVINOS CLASSIEA CANTO FULMINA D1SCUTIO FUNERA PLORO PIA—GOTT GEBIRT DIE EHR—MICH. RICHTER PASTOR BOBERGENSIS. (na górze) ALLEIN GOTT IN DER HÖH SEI EHR UND PREIS SAMER SEINEM SON UND HELIGEN GEIST DIE LEBEN EAGEL AN LOBEN GOT MIR SCHALL NACH SEINEM WOLGEFALLEN MICHAEL RICHTER PASTOR LEOBERGENSIS HUVIS ECCLESIE IM JAHRE 1595 IST ANORDNUNG V HILF, UND BEFÖRDERUNG DES ELDEN, GESTRENGEN UND EHRENHAFTEN WOL WOHLBEAMTEN HERRN ADAM ABRAHAM BOHDANETZKY VON HOTKOWA AUF ADERSPACH DIESE GLOCKE ZUR EHRE GOTTES GEGOSSEN WORDEN. (na środku) ADAM ABRAHAM BODANETZKY VAN HODKOWA A BATHA BODANETZKY GEBORNE VANKAL (na dole)

Kościół św. Michała Archanioła (Kostel sv. Michaela archanděla) w Verněřovicach

Verněřovice

Współrzędne GPS: 50.6141653N, 16.2223083E

Późnobarokowy kościół filialny św. Michała Archanioła, kolejny z tzw. Broumovskiej grupy kościołów, został zbudowany w latach 1719–1723 na wzgórzu w miejscu drewnianego kościoła z 1540 r. (od 1587 r. parafialnego). Inicjatorem budowy był opat Othmar Daniel Zinke, a wykonawcą prawdopodobnie Christoph Dientzenhofer. Jest to nieorientowany kościół jednonawowy na planie elipsy, z ośmioma prostokątnymi kapliczkami niszowymi wewnątrz. Do nawy od pñ.-wsch. strony przylega prostokątna zakrystia, a od pñd.-zach. kwadratowa wieża z głównym wejściem i dzwonnica zwieńczoną kopułą. Pierwotnie znajdowało się tu do 5 dzwonów, z których 1 wisiał prawdopodobnie w wieży-laterni lub w przyległej kostnicy. Cztery z nich (z 1560, 2x 1684 i 1866 r.) zostały zarekwirowane w 1916 r. W 1924 r. zostały częściowo zastąpione dwoma dzwonami wykonanymi przez Oktawiana Wintera z Broumova, ale prawdopodobnie spotkał je ten sam los podczas następnej wojny. W dzwonnicy zatem zachował się do dziś tylko największy z pierwotnych dzwonów – św. Waclaw z 1600 r. – zawieszony za koronę z sześcioma uchwytyami na żelaznej belce i być może obrócony o 90° w 1964 r. (co utrudnia identyfikację napisów). Zachowana dźwignia z liną umożliwia ręczne dzwonienie. Po pozostałych dzwonach zachowały się jedynie korpusy żelaznych cybantów bez jarzm (po prawej stronie głównego dzwonu na dwóch piętrach i w wieży-laterni) oraz porcelanowe przepusty prowadzące linę poprzez podłogę na niższe kondygnacje. W kościele, w każdą drugą niedzielę miesiąca, odbywają się nabożeństwa, ale dzwon jest używany tylko sporadycznie. Skomplikowaną historią dzwonów w Verněřovicach szczegółowo zajmuje się Michal Streubel na stronie internetowej gminy – niektóre dane wykorzystaliśmy i porównaliśmy z naszymi ustaleniami i innymi źródłami (w szczególności: Cechner, A.: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Broumovském. Praha, 1930).

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół filialny św. Michała Archanioła
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka – dekanat Broumov
Ochrona zabytku	tak – narodowy zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Waclaw
Lokalizacja	dzwonnica w wieży kościoła
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Donát Schrötter?
Rok odlania	1600
Rok montażu	1600
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	08.10.1610 r. przez Wolfganga z Prossowitz, opata z Broumova
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	650 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	105
Górna średnica hełmu (cm)	56
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	78
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (zachowana dźwignia z liną)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	dzwon jest używany sporadycznie
Napisy na dzwonie	RUF MICH AN IN ZEID(T) DER NOT, SPRICHT DER HERR, SO WILL ICH DICH ERRETTEN UND DU SOLLST MICH PREISEN. ANNO 1600. (na górze) DIE GESCHWORENEN VON WERNERSDORF, MATZ MEIGNER DER SCHOLZE GIBT 10 THALER. GEORGE SEYDL 4, CLEMENS HEINZL 4 THALER, MERTEN DRECHSLER, FÖRSTER IN WERNERSDORF, 6, GEORGE ALISCHER, JAKOB WEISSER, LORENZ HEINTZEL, GEORGE JAKOB, DIE KIRCHENBITTER WENTZEL THÖR, GEORGE SCHREIBER, MATTHAEUS ATZLER, PFARRER, MERTEN ROTTER, DER KIRCHENSCHREIBER. GESCHWORENE IN BIRKIGT: ANDREAS DREBLER DER SCHOLZE, HANS SCHUBERT, ANDREAS GROSSER, MATZ ZINKE. DIE GESCHWORENE IN BODISCH: NICKEL LEYER DER SCHOLZE. VEREHRENT ZU DIESER GLOCKEN 25 THALER. VALENTIN SCHOLZE, MERTEN LEPPILT, STEPHAN BYM. MICHAEL HINGMANDEL HAT GEBEN 50 THALER. (w środku z boku) OPR. L. P. 1964 (na środku z boku) szczegóły wraz z tłumaczeniem por.: https://www.vernerovice.cz/nase-obec/zajimavosti/vernerovice-zvony/

Dzwonniczka w Horním Božanovie

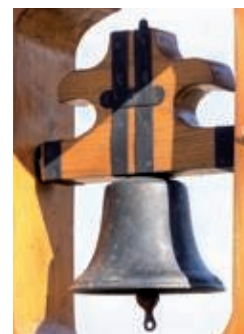
Božanov – Horní Božanov

Współrzędne GPS: 50.5173161N, 16.3410278E

Współczesna drewniana dzwonniczka pokryta stożkowym daszkiem gontowym zwieńczonym blaszaną osłoną w Horním Božanovie istnieje od 2014 r. dzięki staraniom Karela Franca i jego rodziny. Znajduje się przy schronisku turystycznym na południowo-zachodnim krańcu miejscowości, jednak w miejscu licznie odwiedzanym przez turystów, przy szlaku św. Jakuba prowadzącym do przejścia granicznego Studená Voda/Radków, w pobliżu skrzyżowania dwóch szlaków turystycznych i dwóch oznakowanych ścieżek rowerowych. Mały dzwon z brązu jest zamontowany na masywnym drewnianym jarmie i nie ma na stałe przymocowanej liny ani ciężna. Zgodnie z pozyskanymi przez nas informacjami dzwon nie został poświęcony. Uruchamia się go wyłącznie ręcznie, jednak regularnie tylko raz w roku w czasie drogi powrotnej pochodu karnawałowego. Dzwonniczka jest jednym z dobrych przykładów udziału osób prywatnych w ożywieniu przestrzeni publicznej w porozumieniu z gminą (jako właścicielem gruntu).

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Dzwonniczka Horní Božanov
Właściciel	osoba prywatna – K. Franc, właścicielem gruntu jest gmina
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	mały dzwon
Lokalizacja	na dzwonnicy pod zadaniem
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicą
Rok odlania	2014
Rok montażu	2014
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	na razie nie został poświęcony
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	4
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	20
Górna średnica hełmu (cm)	10
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	14 (20 cm od górnej części zawieszenia)
Ton strojenia	A5
Możliwość dzwonienia	tak (ale nie ma liny ani ciężna)
Typ dzwonienia	ręczny
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	raz w roku podczas pochodu karnawałowego
Napis na dzwonie	brak, tylko małe ornamenty na wieńcu

Dzwonniczka w miejscowości Skály przy drodze do nr 32

Teplíce nad Metují – Skály

Współrzędne GPS: 50.5735086N, 16.1366086E

Współczesna drewniana dzwonniczka znajduje się w miejscowości Skály przy drodze dojazdowej do domku rekreacyjnego Jiráskovy Skály nr 32, którego właściciel Karel Hlucháň i jego rodzina zadbali również o jej powstanie w 2017 r. Dzwonniczka jest wyrzeźbiona z jednego pnia, łącznie ze stożkowym daszkiem. Pod nim znajduje się mały dzwon zawieszony na masywnym jarzmie w rozdzielonym widlasto pniu. Od jarzma na zewnątrz wyprowadzony jest metalowy pręt, na którym wcześniej zawieszona była również lina. Została ona jednak odwiązana przez właściciela w porozumieniu z sąsiadami, podobnie jak w lecie w 2025 r. usunięto część serca dzwonu,

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	mały dzwon
Lokalizacja	na dzwonnicy pod zadaszeniem
Autor (pracownia ludwisarska)	Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicą
Rok odlania	2017
Rok montażu	2017
Rok (data) poświęcenia	na razie nie został poświęcony
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	2,3
Dolna średnica wieńca (cm)	15,2
Górna średnica hełmu (cm)	8
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	13
Ton strojenia	D6
Możliwość dzwonienia	nie (od lata 2025 brakuje część serca i lina)
Typ dzwonienia	ręczny
Regularność i cel dzwonienia	obecnie nie jest używany
Napis na dzwonie	brak, tylko drobne ornamenty na wieńcu

INFORMACJE O OBIEKcie

Nazwa	Dzwonniczka w miejscowości Skály przy drodze do nr 32
Właściciel	osoby prywatne – K. i M. Hlucháňowie
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

z powodu częstego dzwonienia przez turystów. Obok dzwonniczki przebiega bowiem uczęszczany odcinek żółtego i zielonego szlaku turystycznego, który jest również częścią północnej odnogi trasy Via Czechia. Zgodnie z pozyskanymi przez nas informacjami dzwon nie został poświęcony, a z powodów opisanych powyżej obecnie nie dzwonią nim nawet właściciele.

Dzwonniczka w miejscowości Skály w ogrodzie przy nr 26

Teplíce nad Metují – Skály

Współrzędne GPS: 50.5743778N, 16.1346425E

W części z zabudową letniskową miejscowości Skály, tuż za ogrodzeniem w ogrodzie przy nr 26, znajduje się współczesna drewniana dzwonniczka. Tworzą ją dwie poddane obróbce części pnia połączone u góry daszkiem. Daszek jest wyrzeźbiony z szerszej części pnia i pokryty blachą. Pod spodem na metalowym łańcuszku wisi luźno mały dzwonek z brązu z pracowni ludwisarskiej Šeda Bells. Przypuszczamy, że dzwonniczka powstała również jako pamiątka po dorodnym drzewie, które stało w tym miejscu i z którego pnia została wykonana. Dzwon jest prawdopodobnie uruchamiany tylko przez właścicieli posesji. Biorąc jednak pod uwagę jego lokalizację tuż za ogrodzeniem, wzdłuż którego biegnie uczęszczany odcinek żółtego

i zielonego szlaku turystycznego, który stanowi równocześnie część północnej odnogi trasy Via Cechia, nie można wykluczyć okazjonalnego dzwonienia „turystycznego”.

INFORMACJE O OBIEKcie

Nazwa	Dzwonniczka w miejscowości Skály przy nr 26
Właściciel	osoba prywatna
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	mały dzwon
Lokalizacja	na dzwonnicy pod zadaszeniem
Autor	Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicą
Rok odlania	ok. 2016
Rok montażu	ok. 2016
Rok poświęcenia	
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	0,5
Dolna średnica wieńca (cm)	9,2
Górna średnica hełmu (cm)	5,3
Wysokość (cm)	6,5 (9,5 cm od zawieszenia)
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak, ograniczona (prawdopodobnie tylko właściciele)
Typ dzwonienia	ręczny (poprzez rozhuśtanie łańcucha)
Regularność i cel dzwonienia	używany sporadycznie, prawdopodobnie tylko przez właścicieli
Napis na dzwonie	brak, tylko podwójna linia pod górną krawędzią dzwonu

Dzwonniczka w miejscowości Nový Dvůr

Teplíce nad Metují, miejscowość Nový Dvůr

Ta niezwykła pod względem konstrukcyjnym dzwonniczka słupowa została zbudowana w 1922 r. przez pierwotnego niemieckiego mieszkańca Novego Dvoru, który przynależał do Teplíc nad Metują. Dzwonniczka ma około 8 m wysokości. Jest to stojąca na betonowej podstawie drewniana budka dla dzwonnika (o rozmiarach ok. 1,2 × 1,1 × 2 m) pokryta blaszonym dachem, od którego odchodzą dwa pionowe żelazne dźwigary połączone poprzeczkami, przy czym na jednym z nich podano rok 1922. Konstrukcja jest jeszcze zakotwiczona w ziemi z pomocą dwóch stalowych lin zabezpieczających. Dzwonniczka jest przykryta pokrytym blachą daszkiem w kształcie czworobocznej piramidy z krzyżem na szczycie. Pod daszkiem na belce poprzecznej zawieszony jest starszy dzwon, odlany przez Oktawiana Wintera w Broumowie w 1901 roku. Być może nie jest to jednak pierwotny dzwon, który prawdopodobnie zaginął po II wojnie światowej podczas wysiedlania niemieckich mieszkańców (w 1948 r. już go nie było). Obecny dzwon został подарowany właścicielom jako nagroda za wzorową opiekę nad dzwonnicką. Właściciele zamontowali go w 2023 r. Wcześniej jednak, w latach 2021–2023, przeprowadzili na własny koszt całkowitą renowację dzwonniczki zgodnie z pierwotnymi planami. Dzwon jest obsługiwany ręcznie z pomocą liny przymocowanej do belki poprzecznej i poprowadzonej do budki dzwonnika i uruchamiany sporadycznie przez rodzinę lub odwiedzających rodzinę gości.

Współrzędne GPS: 50.6045144N, 16.1973978E

Stan pierwotny – lata 60. XX wieku.

INFORMACJE O OBIEKTCIE

Nazwa	Dzwonniczka w miejscowości Nový Dvůr
Właściciel	osoba prywatna
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	
Lokalizacja	na dzwonnicyce pod zadaniem
Autor (ludwisarz)	Octavius (Oktawian) Winter, Broumov
Rok odlania	1901
Rok montażu	2023
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	na razie nie został poświęcony, ale właściciele mają to w planach
Materiał	brąz dzwonowy (prawdopodobnie)
Waga (kg)	20–25 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca (cm)	30
Górna średnica helmu (cm)	18
Wysokość (cm)	30
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	ręcznie (lina doprowadzona do budki dzwonnika)
Typ dzwonienia	ręczny
Regularność i cel dzwonienia	okazjonalnie (rodzina i przyjaciele)
Napis na dzwonie	GEGOSSEN VON OCTAV WINTER IN BRAUNAU IM JAHRE 1901 (na górze) CHRISTUS IST MEIN LEBEN UND STERBEN MEIN GEWINN PHIL.1.21. (na środku)

- 1 św. Prokop
- 2 dzwon średni
- 3 św. Józef, dzwon pogrzebowy
- 4 św. Józef (na dole), dzwon średni (na górze)

Kościół św. Prokopa (Kostel sv. Prokopa) w Bezděkovie nad Metują

Bezděkov nad Metují

Współrzędne GPS: 50.5089483N, 16.2326325E

Pomimo tego, że późnobarokowy kościół filialny św. Prokopa geograficznie przynależy do Policka, wchodzi również w tzw. Broumovską grupę kościołów. Tę małą i dominującą Bezděkova, stojącą na wschodnim krańcu wsi pośrodku cmentarza, wybudował w latach 1724–1726/27 Kilian Ignaz Dientzenhofer na polecenie opata břevnovsko-broumovskiego Othmara Daniela Zinke. Jest to jednonawowy, orientowany kamienny budynek na planie ośmiokąta. Fasada od zachodu z zadaszonym wejściem głównym ma dwie niewysokie wieże, pomiędzy którymi znajdują się dwa witraże i zegar. Cały teren kościoła został zrewitalizowany w latach 2018–2019. W dzwonicach wieżowych pierwotnie znajdowały się dzwony z lat 1517, 1741 (Prokop), 1770 i 1800, z których niektóre zostały w 1792 r. przeniesione ze zlikwidowanego i zburzonego (1788) kościoła w Ostašu. W 1916 r. trzy dzwony zarekwirowano, ale w 1921 r. fabrykant Škop podarował cztery nowe dzwony z broumovskiego warsztatu Oktawiana Wintera (św. Wacław 133 kg, św. Anna 86 kg, św. Prokop 49 kg, św. Józef). Jednak trzy dzwony zostały ponownie zarekwirowane w 1942 r. (17.03.1942 r.), pozostawiono tylko najmniejszy dzwon (prawdopodobnie św. Józef). Po wojnie dostarczono jeden dzwon (środkowy) znaleziony w Meziměstí w pobliżu linii kolejowej. Duży dzwon św. Prokop, uruchamiany automatycznie i umieszczony na oddzielnej konstrukcji dzwonowej, został zakupiony z publicznej zbiórki w 1999 r. i pochodzi z warsztatu Marii Tomáškové-Dytrychové w Brodoku u Přerova i od 01.01.2000 r. dzwoni w południe i na Anioł Pański, ogłasza niedzielą mszę świętą i oznajmia każdą pełną godzinę, kiedy z zewnątrz uderza w niego młoteczek. Pozostałe dwa dzwony są uruchamiane ręcznie z pomocą liny, jednak wykorzystuje się tę możliwość tylko w przypadku dzwonu mniejszego (pogrzebowego). W środkowy, wyżej zawieszony, dzwon uderza młoteczek z zewnątrz, odmierzając czas co kwadrans. Kościół ma zarówno „automatycznego”, jak i „ręcznego” dzwonnika – to ojciec i syn z rodziny Vernerów. W kościele odbywają się regularne nabożeństwa (obecnie w niedziele i środy), koncerty muzyki klasycznej oraz spotkania miejscowego chóru kościelnego. Pomieszczenia obu

dzwonnic można określić jako najczystsze ze wszystkich, które odwiedziliśmy podczas mapowania. Generalne porządki miały tu miejsce 19.06.1999 r. przed zamontowaniem konstrukcji dzwonowej dla nowego dzwonu (21.09.1999 r.).

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół filialny św. Prokopa, opata
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka – dekanat Police nad Metują
Ochrona zabytku	tak – narodowy zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	3

INFORMACJE O DZWONACH

Nazwa (typ)	św. Prokop	dzwon średni	św. Józef, dzwon pogrzebowy
Lokalizacja	dzwonnica prawej wieży kościoła	dzwonnica lewej wieży kościoła (wyżej)	dzwonnica lewej wieży kościoła (niżej)
Autor (ludwisarz/pracownia ludw.)	Tomášková-Dytrychová s.r.o., Brodek u Přerova	Octavius (Oktawian) Winter, Broumov	Octavius (Oktawian) Winter, Broumov
Rok odlania	1999	1921	1921
Rok montażu	1999 (24. 10.)	1921 (14.03.), 1999 (24.10.)	1921 (14.03.)
Rok pośw./ pobóg.	1999 (24.10.)	1921 (13.03.), 1999 (24.10.)	1921 (13.03.)
Materiał	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy
Waga (kg)	540	50 (szacunkowo)	40 (szacunkowo)
Dolna średnica (cm)	93	37,5	35
Górna średnica (cm)	52	21	20
Wysokość (cm)	73	35	27
Ton strojenia			
Możliwość dzwonienia	tak	tak	tak, lekko uszkodzony wieniec
Typ dzwonienia	automatyczny, napędzany elektrycznie	ręczny (lina zachowana) + zewnętrzny automatyczny młoteczek do wybijania godzin	ręczny (lina zachowana)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	godz. 12.00, godz. 18.00 w zimie/20.00 w lecie + przed niedzielą mszą świętą o godz. 11.00 + okazjonalnie + zewnętrzne młoteczki do wybijania pełnych godzin od 01.01.2000 r.	wybijanie kwadransów	podczas pogrzebów, wcześniej także przed mszą świętą
Napisy na dzwonie	ŚWIĘTY PROKOPIE MÓDL SIĘ ZA NAMI / PRAWDA * TOLERANCJA * MIŁOŚĆ * POKÓJ * / UFUNDOWANO ZE ZBIÓRKI PUBLICZNEJ BEZDĚKOV NAD METUJÍ L.P. 01.01.2000 IUBILAEUM A.D. 2000 CHRISTUS HERI HODIE SEMPER	bez inskrypcji, tylko dekoracyjny okrągły relief	UFUNDOWANY PRZEZ RODZINĘ VÁCLAVA ŠKOPA W BEZDĚKOVIE NR 127 OKTAV WINTER LUDWISARZ W BROUMOVIE 769 / 1921

Kaplica Najświętszej Marii Panny (Kaple Panny Marie) w Českiej Metuji

Česká Metuje

Współrzędne GPS: 50.5441981N, 16.1818883E

Kaplica Najświętszej Marii Panny, czasem błędnie nazywana kościołem filialnym, została wybudowana w 1777 r. z funduszy gminy. Chociaż znajduje się na wzniesieniu nad rzeką Metują w pobliżu głównej drogi do Polic nad Metują, ze względu na otoczenie wysoką roślinnością nie stanowi wyraźnej dominanty. Jest to prosty, orientowany budynek z dwuspadowym dachem pokrytym panelami z blachy płaskiej. Od strony zachodniej do lekko podwyższonego wejścia wiodą boczne, kamienne schody. Nad wejściem, na kalenicy dachu wznosi się wieżyczka z dzwonnica, przykryta mniejszą spiczastą kopułą z krzyżem na szczycie. Nie mamy żadnych informacji o pierwotnym dzwonie (lub dzwonach), ale prawdopodobnie również tę kaplicę dotknęły rekwizycje wojenne. Obecny dzwon został zawieszony najprawdopodobniej po II wojnie światowej (1947?), a po remoncie kaplicy zamontowany ponownie i poświęcony, prawdopodobnie wraz z kaplicą, 30.08.2003 r. Dzwon wisi na żelaznym dźwigarze i jest uruchamiany automatycznie z pomocą napędu elektrycznego. Po ponownym zainstalowaniu w 2003 r. dzwon dzwonił regularnie o godz. 7.00, 12.00 i 19.00 przy okazji nabożeństw i wydarzeń społecznych lub na życzenie jako dzwon pogrzebowy. Później częstotliwość dzwonienia została zredukowana do dwóch „ogłoszeń czasowych” dziennie. Ostatnie dzwonienie (poza naszym nagraniem) miało miejsce w 2024 r. Powodem jest konieczność naprawy zawieszenia i mechanizmu dzwonienia. Przy tej okazji możliwe będzie ustalenie bardziej szczegółowych wymiarów i wagi tego trudno dostępnego dzwonu. Obecnie w kaplicy, która w 2022 r. przeszła kolejny remont, nie odbywają się regularne nabożeństwa.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kaplica Najświętszej Marii Panny
Właściciel	Gmina Česká Metuje
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	
Lokalizacja	dzwonnica w wieżyczce kaplicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	
Rok odlania	1947?
Rok montażu	1947?
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	2003 (30.08.)
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	15 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	25 (szacunkowo)
Górna średnica hełmu (cm)	15 (szacunkowo)
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	20 (szacunkowo)
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak z ograniczeniami, mechanizm wymaga naprawy
Typ dzwonienia	automatyczny, napędzany elektrycznie
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	dzwon obecnie nieużywany (2025)
Napisy na dzwonie	prawdopodobnie brak napisów

1 dzwon sygnaturka
2-4 św. Wacław (duży)

5 św. Ignacy, dzwon pogrzebowy
6 św. Wacław (mały)

Kościół św. Wacława (Kostel sv. Václava) w Machovie

Machov

Współrzędne GPS: 50.5004636N, 16.2773711E

Późnorenansowy kościół filialny św. Wacława (wcześniej parafialny) został wzniesiony w 1675 r. (projekt M. Alia, fundator Wawrzyniec Piccolomini) w miejscu drewnianego kościółka z połowy XIV wieku. Dzisiejszy kościół jest jednonawowy, z ołtarzem orientowanym mniej więcej na wschód. Kamienny kościół otynkowano w 1720 r. w stylu wczesnego baroku, a w 1885 r. nad fasadą wejściową od zachodu dobudowano kwadratową wieżę. Zastąpiła ona wolnostojącą kamienną dzwonicę z 1685 r. Podczas ostatniej rekwizycji 06.03.1942 r. do Niemiec zostały wywiezione trzy miejscowe dzwony z 1925 r. pochodzące z pracowni ludwisarza r. Herolda. Tak więc tylko najstarszy z zachowanych dzwonów przetrwał w kościele obie wojny – obecnie nieużywany dzwon pogrzebowy św. Ignacy (odlew 1762). Największym tutejszym dzwonem jest św. Wacław (152 kg), odlany w pracowni Tomášková-Dytrychová w 1991 r. i poświęcony 20 października przez

późniejszego arcybiskupa Karela Otčenáška. W 2000 r. dzwon ten został przeniesiony i umieszczony w nowej żelaznej konstrukcji, a od 1 listopada bicie dzwonu zostało zautomatyzowane (dzwoni o godz. 12.00 i ewent. jako dzwon pogrzebowy). Do wybijania godzin służy obecnie mniejszy dzwon dworcowy. Obok „dużego” św. Wacława znajduje się mniejszy dzwon o tej samej nazwie (50 kg), odlany w warsztacie Oktawiana Wintera w 1921 r. Jest uruchamiany ręcznie. Ostatnim dzwonem jest sygnaturka zawieszona na belce w wieżycze na kalenicy dachu nad prezbiterium. Dzwon jest niedostępny. Kościół ma stałego dzwonnika, a nabożeństwa odbywają się tu obecnie w środy i niedziele.

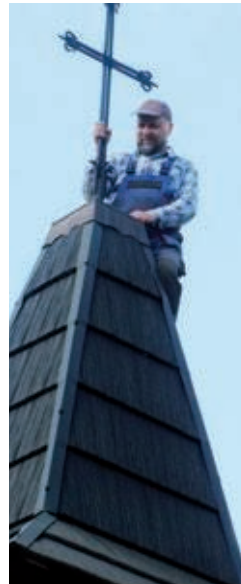
INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół filialny św. Wacława, męczennika
Właściciel	Parafia rzymskokatolicka – dekanat Police nad Metují
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	4

INFORMACJE O DZWONACH

Nazwa (typ)	św. Wacław (duży)	św. Wacław (mały)	dzwon sygnaturka	św. Ignacy, pogrzebowy	Napisy na dzwonie
Lokalizacja	dzwonnica w wieży głównej	dzwonnica w wieży głównej	wieża sygnaturka	dzwonnica w wieży głównej	św. Wacław (duży) OFIAROWANY PRZEZ MIESZKAŃCÓW MACHOVA (na dole) ODLANY PRZEZ RODZINĘ DYTRYCHÓW LP 1991 (w środku)
Autor (ludwisarz/ pracownia ludwisarska)	Tomášková-Dytrychová, Brodek u Přerova	Oktawian Winter, Broumov		ludwisarz nieznan	św. Wacław (mały) ŚWIĘTY WACŁAWIE, MÓDL SIĘ ZA NAMI (na dole) ODLAŁ OKTAWIAN WINTER LUDWISARZ W BROUMOVIE NR 840 (na środku) OFIAROWANY PRZEZ MIESZKAŃCÓW WSI ŽABOKRK 1921
Rok odlania	1991	1921		1762	dzwon sygnaturka nie można ustalić, dzwon jest niedostępny, znajduje się za pokrywą, według zdjęcia prawdopodobnie bez napisu
Rok montażu	1991	brak informacji		1762 (1763)?	św. Ignacy, pogrzebowy IGS w pobliżu reliefu św. Ignacego TOBIASS FOGLER RICHTARZ SNIKTERYMA SOVSEDI MIESTECZKA MACHOWA OBECZ NIKOSRPSKA + TENTO VMIRACZEK PRO CZEST A SLAWU BOZZI SPVSOBILI (Tobiass Fogl wójt z niektórymi sąsiadami miasteczka Machova gmina Nikosrpska + ten oto dzwon pogrzebowy na cześć i chwałę boż ofiarowali)
Rok (data) poświęcenia/ pobłogosławienia	1991 (20.10. Karel Otčenášek)	brak informacji		1762 (1763)?	
Materiał	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy	
Waga (kg)	152	50	10 (szacunkowo)	85	
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	62	38	20 (szacunkowo)	47	
Górna średnica hełmu (cm)	36	23	12 (szacunkowo)	24	
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	51	28	18 (szacunkowo)	37–40	
Ton strojenia	f2	d3		nie można określić (pęknięty)	
Możliwość dzwonienia	tak	tak	tak (lina nie jest poprowadzona w dół)	nie (prawdopodobnie pęknięty)	
Typ dzwonienia	automatyczny, napędzany elektrycznie (od 01.11.2000)	ręczny (lina), z zewnątrz młoteczek do wybijania godzin	ręczny (pozostałość liny)	ręczny (brak liny)	
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	obecnie tylko o godz. 12.00, wcześniej także o godz. 7.00 i 19.00 + przed mszą świętą	wcześniej do wybijania godzin młoteczką umieszczoną na zewnątrz	nieużywany	nieużywany	

Dzwonniczka św. Floriana (Zvonička sv. Floriána) w Bělym

Machov – Běly

Współrzędne GPS: 50.5148956N, 16.2761806E

Drewniana zadaszona dzwonnica, której parter służy również jako miejsce odpoczynku, została zbudowana w przestrzeni publicznej w Běly w 2017 r. z inicjatywy stowarzyszenia Bělská Zvonička. Szczególne podziękowania należą się prezesowi J. Grossowi, wszechstronnemu artyście i twórcy dzwonu P. Zudowi, V. Laubemu i innym. Dzwonniczka została sfinansowana wyłącznie przez budowniczych i mieszkańców, bez dotacji (tylko z niewielkim wkładem kraju hradeckiego). Pomysł budowy dzwonnicy narodził się w 2013 r., a samopomocowa realizacja trwała od września 2014 r. do września 2017 r. Dzwonnica o wysokości około 10 m jest orientowana na południe, a jej stylizowany na gotyk wygląd czworobocznego ostrosłupa został zainspirowany podobnymi epokowymi budynkami północno-wschodnich regionów historycznych Czech i Kłodzka. Dzwonniczka ma prostą konstrukcję słupową wykonaną z drewnianych belek, pionowo pokrytych deskami, jest przykryta ostrosłupowym, gontowym dachem z krzyżem na szczycie. Na belkowanej konstrukcji zadaszenia, do ozdobnego żelaznego zawieszenia przyrębowany jest sześciokątny żelazny dzwon z sercem z brązu, wykonany w 2015 r. przez Petra Zudę, współtwórcę dzwonnicy. Dzwonniczka i dzwon zostały uroczystie poświęcone 02.09.2017 r., symbolicznie 100 lat od zarekwirowania pierwszego dzwonu i 75 lat od konfiskaty drugiego. Oba dzwony zostały wykonane z brązu – pierwszy z 1823 r. ważył 22,5 kg i najpierw wisiał w wieżycie nr 23, a od 1874 r. na budynku szkoły, aż do rekwizycji 17.11.1917 r., kiedy jego regularne bicie w południe i na Anioł Pański umilkło, drugi, zakupiony przez mieszkańców Bělego w 1920 r. w bromovskim warsztacie Oktawiana Wintera, służył aż do 30.03.1942 r., kiedy to został wywieziony do Machova w celu rekwizycji. Obecna dzwonnica jest uruchamiana ręcznie tylko podczas uroczystości we wsi lub jako dzwon pogrzebowy. Głównym dzwonnikiem jest autor dzwonu Petr Zuda. Planowane jest zautomatyzowanie dzwonięcia w południe. Parter dzwonnicy jest ogólnodostępny, i jako piękny symbol ludzkiej woli, umiejętności i sąsiedzkiej współpracy zdecydowanie wart jest odwiedzenia.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Dzwonniczka św. Floriana w Bělym
Właściciel	Bělská Zvonička, z.s. (obiekt), miasteczko Machov (grunt)
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Florian
Lokalizacja	wieżyczka dzwonnicy (wejście zamykane)
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Petr Zuda
Rok odlania	2015
Rok montażu	2017 (02.09.)
Rok (data) poświęcenia/poblogostawienia	2017 (02.09. o godz. 14.00, dzwon poświęcony razem z dzwonnicką)
Materiał	żelazo (dzwon), brąz (serce w kształcie młotka)
Waga (kg)	33 (łącznie z sercem)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	41 (kształt sześciokątny)
Górna średnica hełmu (cm)	20
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	33,5
Ton strojenia	
Możliwość dzwonięcia	tak (wejście jest zamykane)
Typ dzwonięcia	ręczny (lina), plan zautomatyzowania dzwonięcia o godz. 12.00.
Regularność i zwyczajowy cel dzwonięcia	tylko podczas wydarzeń kulturalnych, ewent. jako dzwon pogrzebowy
Napis na dzwonie	nie

Kaplica Najświętszej Marii Panny Wspomożycielki (Kaple Panny Marie Pomocné) w Pěkovie

Police nad Metují – Pěkov

Współrzędne GPS: 50.5666722N, 16.2289403E

Kaplica Najświętszej Marii Panny Wspomożycielki, stojąca w centrum Pěkova na łagodnie nachylnym zboczu po prawej stronie drogi do Polic nad Metují, została zbudowana już w XVIII w., a nie w XIX w., jak się czasem podaje. Pierwotna kaplica barokowa stanowi obecnie niższą, tylną część budynku z czterospadowym dachem. Przed nią, w 1888 r., w eklektycznym stylu dobudowano wyższy przedsionek z trójkątnym szczytem i portalem wejściowym orientowanym na południowy-wschód, do którego od drogi prowadzą kamienne schody z żeliwną balustradą. Dominujący wizualnie przedsionek pokryty jest dwuspadowym dachem, z którego nad portalem wyrasta czworoboczna wieżyczka-laternia z piramidowym daszkiem i krzyżem na szczycie. Pierwotny żeliwny dzwon (który zachował się do dziś) został w 1998 r. zastąpiony nowym dzwonem z brązu z warsztatu Marii Tomáškovéj-Dytrychovéj podarowany miejscowym mieszkańcom przez firmę Čáp a syn, która do dziś dba o dzwonienie i dzwonnice. Ciekawostką jest to, że dzwon i serce zostały wykonane przez różne osoby z pierwotnej rodzinnej firmy Dytrychów. Obecny dzwon, który został uroczycie poświęcony 07.06.1998 r., jest zawieszony w wieżyczce na żelaznej poprzeczce i jest podłączony do napędu elektrycznego sterowanego automatycznie z przedsionka kaplicy. Dzwon po zawieszeniu dzwonił regularnie o godz. 6.00, 12.00 i 18.00, ale obecnie dzwoni tylko w południe i na Anioł Pański. Jest wykorzystywany także przy okazji czerwcowej pielgrzymki, a wyjątkowo jako dzwon pogrzebowy. Obecnie w kaplicy nie odbywają się regularne nabożeństwa, a msza święta odprawiana jest raz w roku w czasie pielgrzymki.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kaplica Najświętszej Marii Panny Wspomożycielki
Właściciel	miasto Police nad Metují
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Święta Trójca
Lokalizacja	dzwonnica
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Marie Tomášková-Dytrychová, Brodek u Přerova
Rok odlania	1998
Rok montażu	1998
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1998 (07.06.)
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	30
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	36 (szacunkowo)
Górna średnica hełmu (cm)	18 (szacunkowo)
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	28 (szacunkowo)
Ton strojenia	D3
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	automatyczny – napęd elektryczny (sterowanie z przedsionka)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	codziennie o godz. 12.00 i 18.00 + raz w roku przy okazji pielgrzymkowej mszy świętej, dzwon pogrzebowy
Napisy na dzwonie	TRÓJCO ŚWIĘTA DNIU BOŻY / ZMIŁUJ SIĘ NAD NAMI (na dole) MIESZKAŃCOM PĚKOVA PODAROWANY PRZEZ FIRMĘ ČÁP A SYN L. P. 1998 ODLAŁA RODZINA DYTRYCHÓV (na środku)

Kaplica cmentarna Narodzenia Najświętszej Maryi Panny z dzwonnica (Hřbitovní kaple Narození Panny Marie se zvonící) w Policach nad Metują

Police nad Metují

Współrzędne GPS: 50.5379975N, 16.2355486E

Kaplica cmentarna z dzwonnica jest pozostałością po gotyckim kościele parafialnym, po raz pierwszy wzmiankowanym w 1395 r. W latach 1712–1714 kościół poddano barokizacji, lecz w 1787 r. został zniesiony wskutek reform józeffińskich i w 1792 r. w dużej części zburzony. Pozostało tylko pięciokątne prezbiterium orientowane na wschód i jednopiętrowa wieża dzwonnicza, zwieńczona kopułą z latarnią. W 1720 r. wieża została podwyższona, nadano jej obecny kształt i przeniesiono tu dwa wielkie dzwony z dzwonnicy kościoła klasztorowego (później parafialnego) Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny, zburzonej podczas barokowej przebudowy ukończonej w 1723 r. Dzwony te, wiszące do dziś, znalazły się w towarzystwie mniejszego dzwonu wykonanego przez ludwisarza z Náchodu Johana Schröttera, który wisiał w wieży od 1669 r. W 1742 r. miasto Police zakupiło jeszcze dzwon pogrzebowy, który umieszczono w szczycie dzwonnicy. Jednak 17.11.1917 r. oba mniejsze dzwony zarekwirowano. Taki sam los spotkał duży dzwon Wszystkich Świętych z 1491 r. podczas II wojny światowej (02.06.1942 r.), lecz nie został przetopiony – odnaleziono go i uroczystie

zawieszono 15.08.1945 r. W 1949 r. dzwonnica uległa niewielkiemu uszkodzeniu w wyniku pożaru wywołanego uderzeniem pioruna. Kaplica została całkowicie odnowiona w latach 1990–1993. W 1999 r., głównie za namową ówczesnego dzwonnika Petra Vobornika, rozpoczęto renowację wnętrza dzwonnicy i naprawę zawieszenia dzwonów, którymi nie można już było dzwonić. Remont firmy BOROKO został zakończony 25.09.2000 r., a dzwony poświęcił biskup diecezjalny Dominik Duka 15.10.2000 r. Zatem obecnie w kościele znajdują się trzy dzwony, z których dwa są duże i funkcjonalne, choć naznaczone wiekiem (Najświętsza Maria Panna i Wszyscy Święci). Trzeci to uszkodzona i zdjęta sygnaturka, złożona wraz z dwoma sercami dużych dzwonów na podłodze pod dzwonnica. Duże dzwony biją naprzemiennie w niedzielę w południe, przed mszą świętą, w święta lub ważne wydarzenia w mieście. Sygnaturka ta znajdowała się niegdyś w wieżycy nad prezbiterium pierwotnego kościoła, mogła też pochodzić z dawnego kościoła klasztorowego, obecnie parafialnego. Oba duże dzwony biją jednocześnie tylko w wyjątkowych sytuacjach, a do tego dzwonnik Karel Vacek potrzebuje pomocy innej osoby. Z kolei K. Vacek udzielił pomocy nam i stał się jedną z „bratnich duszy” naszego mapowania.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kaplica cmentarna Narodzenia Najświętszej Maryi Panny
Właściciel	miasto Police nad Metują
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	3

INFORMACJE O DZWONACH

Nazwa (typ)	Najświętsza Maria Panna	Wszyscy Święci	sygnaturka
Lokalizacja	dzwonnica w wieży	dzwonnica w wieży	na poziomie podłogi pod dzwonnica
Autor (ludwisarz)	nieznany warsztat	nieznany warsztat	Oktawian Winter, Broumov
Rok odlania	1486	1491	1917
Rok montażu	1486	1491	1943 (w kościele klasztornym)
Rok poświęc./pobłogosł.	1486? / 2000 (15.10.)	1491? / 2000 (15.10.)	1917/1943?
Materiał	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy	żeliwo
Waga (kg)	860	800	30 (szacunkowo)
Dolna średnica (cm)	108	105	36
Górna średnica (cm)	61	59	20
Wysokość (cm)	86	82	27
Ton strojenia			
Możliwość dzwonienia	tak, używany	tak, używany	nie, uszkodzony, niezawieszony
Typ dzwonienia	ręczny (lina)	ręczny (lina)	niezawieszony
Regularność i cel dzwonienia	przed mszą świętą i o godz. 12.00 w niedziele, święta	przed mszą świętą i o godz. 12.00 w niedziele, święta	nieużywany

Napisy na dzwonie

Najświętsza Maria Panna

S(alutem) ANNO DOMINI MCCLXXXVI HEC CAMPANA FUSA EST IN POLICZ AD COMUNITATEM AD LAUDEM ET GLORIAM DEI OMNIPOTENSIS ET BEATE MARIE VIRGINIS IN CELUM ASUMPTIONIS O REX GLORIE CRISTE VENI CUM SANCTA PACE DISPOSITUM PER FRATREM IOHANEM ET IACOBUM DICTI PANUSKA

Wszyscy Święci

LETA BOZIEHO TISICIEHO CZTIRSTEHO DEWADESATEHO PRWNIEHO SLIT GEST TENTO ZWON KE CZTI A CHWALE PANU BOHU MATCZE BOZIE I WSSEM SWATIM. O KRALI SLAWI ZAWITAI K NAM W SWATIM POKOGI TA HLAS VOLAGICI PODTE DOBRZIE I HRZISNICI DO BOZIEHO DOMU MODLITI SIE PANU BOHU WSSEMOHOUCIMU K WOBCHI DO POLICZE

sygnaturka

GEGOSSEN OCT. WINTER / BRAUNAU 019 / KLOSTER POLITZ 1917

Kaplica Najświętszej Maryi Panny Różańcowej – kaplica Ticháčka (Kaple Panny Marie Růžencové – Ticháčkova kaple) w Suchym Dole („Zielona Kaplica”)

Suchý Důl

Współrzędne GPS: 50.5439453N, 16.2562736E

Neogotycka drewniana kaplica Najświętszej Maryi Panny Różańcowej, zwana również „kaplicą Ticháčka” (od nazwiska właściciela lasu) lub „Zieloną” (od tradycyjnego koloru drewnianego obicia), została zbudowana w 1897 r. w miejscu, w którym miejscowej dziewczynie, Kristinie Ringlovej, w okresie między 10.08.1892 r. a 23.10.1895 r. wielokrotnie (łącznie 23 razy) objawiała się istota utożsamiana z Matką Boską. Kaplica w lesie Ticháčka (zwanym również „Šolcák” od nazwiska poprzedniego właściciela), zbudowana z datków miejscowych mecenasów i pielgrzymów, została konsekrowana przez kościół katolicki dopiero prawie 100 lat później, w 1990 r. przez proboszcza Polic J. Prokúpka. Jednak 08.07.2010 r. z powodu podpalenia kaplica całkowicie spłonęła, a w jej miejscu w latach 2011–2012 ponownie ze zbiórki publicznej zbudowano nieco powiększoną replikę pierwotnego obiektu. Na kamiennym cokole z bożanovskiego piaskowca stoi jednonawowa kaplica o konstrukcji zrębowej z osobnym przedsionkiem wewnątrz. Fasada wejściowa, do której prowadzą długie i szerokie kamienne Schody Różańcowe, jest orientowana na pld.-wsch. i składa się z dwuskrzydłowych drzwi z czterema przeszkleniami, wszystkie w białych ramach. Z dwuspadowego dachu pokrytego formatkami z blachy miedzianej nad fasadą wznosi się stosunkowo wysoka wieżyczka z sześciokątnym ostrosłupowym dachem zwieńczonym połączoną kulą z krzyżem. Odrestaurowana kaplica została poświęcona 08.07.2012 r. przez kardynała Dominika Dukę, wraz z mniejszym, prawdopodobnie żeliwnym dzwonem, który został ponownie zawieszony w wieży w 2011 r. po uratowaniu z pożaru. Nie mamy więcej informacji na temat jego pochodzenia, ale jego instalację można szacować na ok. 1947 r. Poprzedni dzwon, wykonany przez Richarda Herolda z Chomutova, wisiał tu od 13.06.1897 r. i został zarekwirowany 14.11.1917 r. Obecny dzwon jest uruchamiany ręcznie i to tylko wyjątkowo, w kaplicy nie odbywają się regularne nabożeństwa. Dzwon bez platformy wysokościowej jest niedostępny, dlatego jego parametry są tylko

szacunkowe. Dzięki gminie Suchý Důl przedsionek kaplicy jest ogólnodostępny, co doceniają również pielgrzymi przebywający pobliską Drogę św. Jakuba. Oddziaływanie tego miejsca jest naprawdę silne, co może potwierdzić również sprzęt techniczny naszego dźwiękowca.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kaplica Najświętszej Maryi Panny Różańcowej (kaplica Ticháčka)
Właściciel	gmina Suchý Důl
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Maria Panna?
Lokalizacja	wieżyczka dzwonnicza nad portalem wejściowym do kaplicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	
Rok odlania	1947?
Rok montażu	1947?/2011 (zawieszony ponownie pierwotny dzwon)
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1990, 2012 (08.07.)
Materiał	żelazo (szacunkowo)
Waga (kg)	30 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	38 (szacunkowo)
Górna średnica hełmu (cm)	17 (szacunkowo)
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	30 (szacunkowo)
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina poprowadzona do przedsionka kaplicy)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	dzwonienie odbywa się w wyjątkowych sytuacjach
Napis na dzwonie	prawdopodobnie bez napisu

Kaplica Najświętszej Maryi Panny z Lourdes (Kaple Panny Marie Lurdské w Suchym Dole („Biała kaplica”)

Suchý Důl

Współrzędne GPS: 50.5406592N, 16.2568928E

Neogotycka murowana kaplica Najświętszej Maryi Panny z Lourdes, czasem nazywana przez miejscowych „Białą” (ze względu na kolor tynku), została wybudowana w 1883 r. u podnóża zalesionego zbocza nad rozlewiskiem doliny Ledhujki, przy niegdyś często uczęszczanej drodze do Slavnego i Martínkovic. Kaplica, która miała upamiętniać objawienia maryjne we francuskim Lourdes w 1858 r., znajduje się zaledwie 370 m w linii prostej od kaplicy Ticháčka. Budowę zainicjował i przeprowadził przy wsparciu zbiórki publicznej i miejscowych rzemieślników miejscowy gospodarz Václav Ticháček, który ożenił się z Markétą Kohl z pobliskiej posiadłości. Kaplica została uroczyszczone poświęcona 29.06.1884 r. w święto św. św. Piotra i Pawła, a następnie ponownie po gruntownym remoncie w 1992 r. w suchodolską uroczystość odpustową (28.09.). Kaplica została zelektryfikowana w 1946 r. Obiekt na planie prostokąta stoi na tarasie wykonanym z bloków piaskowca, do którego prowadzą 16-stopniowe kamienne schody, na górze których umieszczono dwa posągi – św. Józefa i św. Anny. W fasadzie wejściowej orientowanej na południowy-zachód umieszczono dwuskrzydłowe drewniane drzwi w profilowanym portalu z piaskowca, nad którymi znajduje się mała nisza z obrazem Maryi Panny z Dzieciątkiem Jezus oraz latarenka. Trójkątny szczyt jest zwieńczony kamiennym krzyżem. Z dwuspadowego dachu pokrytego dachówką nad fasadą wznosi się niewielka czworoboczna wieżyczka dzwonnicza z ostrosłupowym daszkiem pokrytym blachą. Pierwotny dzwon, który tu wisiał, został zarekwirowany 14.11.1917 r. W 1933 r. zastąpiono go żeliwnym dzwonem z dzwonniczki gminnej, do której, po kolejnej fali rekwizycji, został zwrócony w 1941 r. lub wiosną 1942 r. W ten sposób dzwonniczka kaplicy pozostała osamotniona aż do 1994 r., kiedy to dzięki zbiorce publicznej zakupiono nowy dzwon Maria z warsztatu Marii Tomáškovéj-Dytrychovéj z Brodka u Přerova. 26.09.1994 r. podczas uroczystości odpustowej dzwon został poświęcony przez polickiego proboszcza P. J. Prokůpka. Jest uruchamiany ręcznie

podczas odpustowej mszy świętej (regularne nabożeństwa się tutaj nie odbywają), w Boże Narodzenie podczas tzw. długiej nocy z 23 na 24 grudnia oraz podczas rodzinnych spotkań właścicieli. Do dzwonu nie ma dostępu bez platformy z regulowaną wysokością, dlatego jego wymiary są tylko szacunkowe.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kaplica Najświętszej Maryi Panny z Lourdes
Właściciel	osoby prywatne
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Maria
Lokalizacja	wieżyczka dzwonnicza nad portalem wejściowym do kaplicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Tomášková-Dytrychová s.r.o., Brodek u Přerova
Rok odlania	1994
Rok montażu	1994
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1994 (26.09.1994 r. przez polickiego proboszcza P. J. Prokůpka)
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	20
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	28 (szacunkowo)
Górna średnica hełmu (cm)	16 (szacunkowo)
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	24 (szacunkowo)
Ton strojenia	G
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina poprowadzona w dół do kaplicy)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	w Święto Zmarłych (św. Wacława), 23.12., spotkania rodzinne
Napis na dzwonie	SUCHÝ DŮL

Kaplica Świętego Krzyża/Kaplica Podwyższenia Krzyża Świętego (Kaple sv. Kříže/Kaple Povýšení sv. Kříže) w Žďárze nad Metují

Žďár nad Metují

Współrzędne GPS: 50.5583214N, 16.2128594E

Późnoklasycystyczna murowana kaplica na planie nie-regularnego sześciokąta z czterospadowym dachem i prezbiterium orientowanym na zachód została wybudowana u podnóża Ostaša w 1859 roku. Stoi w miejscu egzekucji zdrajcy mieszkańców Policka, ukrytych na Ostašu podczas najazdu Ślązaków w 1421 r. Wydarzenie to upamiętniał początkowo tylko krzyż, a od 1484 r. drewniana kaplica św. Krzyża (na zachód od tej obecnej), przebudowana i powiększona w 1669 r. Jednak nawet ona nie była w stanie pomieścić wszystkich pielgrzymów, których przyciągnęła historia z XVI w. o cudownym uzdrowieniu niewidomej dziewczyny. W 1720 r. z inicjatywy opata broumovskiego Othmara Zinke w pobliżu kaplicy wzniesiono kościół, a kaplicę zburzono. Wkrótce podobny los spotkał kościół – najpierw został zniesiony przez Józefa II w 1787 r. i sprzedany, a następnie w 1788 r. zburzony przez nowego właściciela Jana Palatę ze Žďáru. W 1859 r. w tym samym miejscu Celestýn Velc z Ostaša zlecił budowę

obecnej kaplicy z bloków piaskowca pozostałych po zburzonym kościele. Kaplica została gruntownie wyremontowana w 1873 r. W 1881 r. nad zachodnią fasadą dobudowano czworoboczną, klasycyzującą wieżyczkę służącą jako dzwonnica z namiotowym dachem i wyposażono w dzwon. Dzwon został prawdopodobnie zarekwirowany podczas I wojny światowej, a nowego kaplica doczekała się dopiero w 1924 r. po kolejnym remoncie, kiedy został tutaj przywieziony dzwon z broumovskiego warsztatu Oktawiana Wintera zakupiony z darowizn i uroczyście poświęcony 08.06.1924 r. Dzwon można usłyszeć przy okazji regularnych nabożeństw, które odbywają się w święto Podwyższenia Krzyża Świętego (14 września). Poza tym dzwon jest uruchamiany tylko okazjonalnie przez rodzinę właścicieli, którym tą drogą składamy serdeczne podziękowania za opiekę nad kaplicą i chęć udostępnienia jej do celów zmapowania. Szczegółowe parametry dzwonu, zawieszzonego na żelaznej belce, są jedynie szacunkowe ze względu na jego niedostępność.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kaplica Świętego Krzyża
Właściciel	osoby prywatne
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	
Lokalizacja	dzwonnica nad portalem wejściowym do kaplicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Oktawian (Octavianus) Winter, Broumov
Rok odlania	1924
Rok montażu	1924
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1924 (08.06.)
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	70
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	45 (szacunkowo)
Górna średnica hełmu (cm)	25 (szacunkowo)
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	35 (szacunkowo)
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina poprowadzona w dół do kaplicy tuż za wejściem)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	przy okazji mszy świętej w święto Podwyższenia Krzyża Świętego (14.09.), okazjonalnie rodzina
Napis na dzwonie	DAR BOGU I OJCZYŹNIE 1924 (w środku)

Dzwonniczka na dachu budynku szkoły nr 73 w miejscowości Žďár nad Metują

Žďár nad Metují

Współrzędne GPS: 50.5410708N, 16.2140719E

Obecna murowana szkoła została wybudowana w 1899 r. w miejscu pierwotnego drewnianego budynku, zburzonego w marcu 1899 r. ze względów prewencji przeciwpożarowej (po pożarze dwóch budynków w 1895 r.). Nowa szkoła została protokolarnie odebrana 25.09.1899 r., a otwarta 08.10.1899 r. Z pierwotnej drewnianej szkoły pozostał tylko stary dzwon, który tymczasowo zawieszono na lipie Pellego przy młynie. Po raz ostatni zabrzmiał przy okazji pogrzebu 30.08.1899 r. Również nowa szkoła liczyła na umieszczenie dzwonu w czworokątnej dzwonnicy pokrytej dachem z formatkami z blachy, z kulą i krzyżem na szczycie. 07.09.1899 r. zawieszono w niej nowy dzwon z praskiego warsztatu Arnošta Diepolda. Dzwon ważył 45 kg, miał 40 cm wysokości i kosztował gminę prawie 90 złotych monet. Jednak w listopadzie 1917 r. został zarekwirowany do celów wojskowych. W 1920 r. gmina zleciła w tym samym warsztacie wykonanie nowego dzwonu, który został częściowo opłacony ze zbiórki wśród mieszkańców. Dzwon został ozdobiony portretami Husa i Masaryka, ale według kroniki nie osiągnął właściwości akustycznych swojego poprzednika. Jednak jego los był podobny – również zniknął, prawdopodobnie podczas II wojny światowej. W 1993 r., podczas generalnego remontu szkoły, wyremontowano także dzwonicę na dachu, gdzie odnaleziono historyczne dokumenty z roku budowy 1899. W 2020 r. gmina zleciła odlanie trzeciego dzwonu w pracowni ludwisarskiej Šeda Bells. W tym samym roku, z pomocą dzwonnika i strażaków z Velkiego Pořiča oraz wysuwanej platformy dzwon został zawieszony w dzwonnicy szkolnej oraz wyposażony w napęd elektryczny do automatycznego dzwonienia. Poświęcenie dzwonu przez wikariusza Benedikta Machalíka z Novego Města nad Metują odbyło się 5 września 2020 r. w ramach Zjazdu Rodaków. Dzwon rozbrzmiewa codziennie uruchamiany automatycznie w południe i na Anioł Pański o godz. 18.00, elektryczny napęd dzwonu jest zdalnie sterowany z budynku urzędu gminy. Od ok. 2010 r. na piętrze budynku szkoły, na ścianie przy schodach, wisi

mniejszy dzwon (0,5 kg) z warsztatu Jana Šedy, który codziennie, uruchamiany ręcznie, służy do ogłaszania rozpoczęcia zajęć szkolnych o godz. 7.30 (do 2020 r. dzwoniło również w południe). Uroczyste dzwonienie rozpoczyna także na początku i na końcu roku szkolnego. Może być również używany jako sygnał ostrzegawczy zamiast syreny.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	dzwonnica na dachu szkoły nr 73
Właściciel	gmina Žďár nad Metují
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	2

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	dzwon gminny bez nazwy	wewnętrzny mniejszy dzwon szkolny
Lokalizacja	dzwonnica na dachu szkoły nr 73	ściana korytarza na piętrze
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicí	Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicí
Rok odlania	2020	ok. 2010
Rok montażu	2020	ok. 2010
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	2020 (05.09., konsekrowany podczas Zjazdu Rodaków)	-
Materiał	brąz dzwonowy (CuSn 22)	brąz dzwonowy
Waga (kg)	21	0,5
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	32	9,5
Górna średnica hełmu (cm)	18 (10 cm w najwyższym miejscu u góry)	5
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	28	7 (9,5 cm od zawieszenia)
Ton strojenia	F3	
Możliwość dzwonienia	tak	tak
Typ dzwonienia	automatyczny - sterowany elektrycznie (zdalne sterowanie z urzędu gminy)	ręczny (małe ciągnie)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	przez cały rok 2 razy dziennie, o godz. 12.00 i 18.00	codziennie o godz. 7.30 rozpoczęcie zajęć, rozpoczęcie i zakończenie roku szkolnego, ewentualnie sygnał ostrzegawczy
Napis na dzwonie	L.P. 2020 (+ godło gminy)	nie

1-2 poprzedni żelazny dzwon z 1942/1943 r. (zdjęty w 2007 r.)
3-5 Bartłomiej z roku 2008

Dzwonniczka w Bukowicy

Bukovice

Współrzędne GPS: 50.5501911N, 16.2280400E

Dzwonniczka w Bukowicy jest gminna i znajduje się w pobliżu budynku nr 9. Filar dzwonniczki ma czworoboczny, stożkowo zwężający się kształt, jest wykonany z piaskowca machowskiego i stoi na kamiennym cokole, nad którym wyryta jest data „LP 1898”. Dzwon jest zamontowany na ozdobnej stalowej konstrukcji, przykrytej ośmiokątnym daszkiem z blachy z kulą i dwuramiennym krzyżem na szczycie. Całkowita wysokość obiektu wynosi 7,1 m. Dzwonnica została zbudowana w 1898 r., w miejscu pierwotnej drewnianej, pochodzącej z 1873 r., która została zniszczona przez próchnicę (była wykonana z pnia jodły, miała dwa wierzchołki, pomiędzy którymi był zawieszony dzwon „św. Bartłomieja i św. Wacław” z 1873 r., a nad nim znajdował się gontowy daszek z kulą i podwójnym krzyżem). 24.12.1898 r. dzwon z nowej kamiennej dzwonnicy rozdzwoił się symbolicznie po raz pierwszy. 09.11.1917 r. został zarekwirowany. 29.06.1921 r. w jego miejsce pojawił się dzwon odlany przez Oktawiana Wintera w Broumovie, a sfinansowany ze środków gminy i zbiórki mieszkańców. Z kolei inni mieszkańcy uniemożliwili jego poświęcenie, gdy w nocy 10 lipca zaginęło serce dzwonu. Także ten ważący 54 kg dzwon z napisem „Święty Wacławie, módl się za nami” nie uniknął rekwizycji – został zdemontowany 24.03.1942 r. V. Martinec dostarczył żelazny dzwon jako tymczasowy zamiennik, który przetrwał w dzwonnicy najdłużej, dokładnie do 13.12.2007 r., kiedy został zdjęty z kamiennego filaru wraz z wieżyczką dzwonnicy. W styczniu 2008 r., 110 lat po wybudowaniu kamiennej dzwonniczki, podjęto decyzję o jej gruntownym remoncie i zakupie nowego dzwonu, do czego powołano komitet przygotowawczy. Zbiórka wśród mieszkańców i przedsiębiorców zgromadziła znaczną część potrzebnych środków finansowych, a niektórzy do renowacji dzwonnicy przysłużyli się własną pracą. Nowy dzwon, wykonany przez Josefa Tkadleca w pracowni ludwisarskiej

w Halenkovie, został wraz z napędem elektromagnetycznym zamontowany w wyremontowanej dzwonnicy i uroczystie poświęcony 23.08.2008 r. o godz. 14.00. Waży 25 kg i jest zawieszony za koronę na solidnym dębowym prostym jarzmie z dwoma sworzniami łożyskowymi. Stary żelazny dzwon został przekazany na przechowanie potomkom nabywcy. Dzwon jest uruchamiany automatycznie, dzwoni codziennie o godz. 19.00 na Anioł Pański, a w niedziele również w południe. Ogłasza też początek roku szkolnego oraz, na życzenie, narodziny (o godz. 10.00) i zgonu (o godz. 16.00) mieszkańców.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	dzwonniczka w Bukowicach
Właściciel	gmina Bukovice
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Bartłomiej
Lokalizacja	na stalowej konstrukcji pod daszkiem dzwonniczki
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Josef Tkadlec, Halenkov
Rok odlania	2008
Rok montażu	2008
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	2008 (23.08.)
Materiał	brąz dzwonowy (CuSn22)
Waga (kg)	25
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	34
Górna średnica hełmu (cm)	23 (14 cm w węższej części górnej)
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	30
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	automatyczny – liniowy silnik elektryczny (sterowanie w dzwonnicy)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	codziennie o godz. 19.00 na Anioł Pański, w niedziele o 12.00; początek roku szkolnego + na życzenie z okazji narodzin (10.00) i śmierci (16.00) mieszkańców
Napisy na dzwonie	ODLAŁ JOSEF TKADLEC HALENKOV (na 1 stronie na górze) ŚWIĘTY WACŁAWIE, MÓDL SIĘ ZA NAMI (na 1 stronie na dole) BUKOVICE (na 2 stronie na górze) POŚWIĘCONO ŚWIĘTEMU BARTŁOMIEJOWI ROK PAŃSKI 23 SIERPNIA 2008 r. (na 2 stronie na dole)

Dzwonniczka na Skalce

Česká Metuje – Skalka

Współrzędne GPS: 50.5543367N, 16.1585753E

Ta zadaszona drewniana dzwonnica z 1921 r. jest zlokalizowana w północnej części dzielnicy Skalka i jest prawdopodobnie najbardziej skrytym obiektem, który został przez nas zmapowany. Stoi na zboczu na skraju lasu powyżej lokalnej drogi i potoku Vlášenska, w pobliżu nr 59 i tablicy informacyjnej oraz ławeczki, doskonale zakamufLOWANA w cieniu drzew, nie widnieje także na mapach. Dzwonnica ma ok. 10 m wysokości, a jej wygląd czworobocznego ostrosłupa został zainspirowany podobnymi budynkami północno-wschodnich regionów historycznych Czech i Kłodzka. Dzwonniczka ma prostą konstrukcję wykonaną z drewnianych belek, pionowo pokrytych deskami. W dolnej części jej czworoboczny plan jest poszerzony o wiatę dla dzwonnika. Na górze jest przykryta ostrosłupowym daszkiem z blachy z kulą i z krzyżem na szczycie. Na belkowanej konstrukcji zadaszenia, do żelaznego zawieszenia przymocowany jest nietypowy „cylindryczny”, prawdopodobnie żeliwny dzwon, o którego pochodzeniu nie mamy bliższych informacji. Jego parametry nie do końca odpowiadają bowiem opisowi z jedyne go dostępnego nam gminnego źródła informacji – kopii niemieckiego tekstu napisanego przez starszego nauczyciela Josefa Bruneckera z „Księgi Szkolnej Szkoły Podstawowej we Wlasence”. Zgodnie z nim nowy, wówczas, dzwon został 23.10.1921 r. w obecności wielu mieszkańców uroczystie poświęcony Maryi Pannie przez proboszcza Adalberta Kaderę. Dzwon został zakupiony za 2000 koron (sponsorem dzwonu była rolniczka Maria Seidel spod nr 47), ważył 33 kg i był 981. dzwonem, który opuścił odlewnię Oktawiana Wintera w Broumovie. Zastąpił on pierwotny dzwon z 1723 r., który został zarekwirowany podczas I wojny światowej i prawdopodobnie wisiał w dzwonnicy, która była poprzedniczką obecnej. W tekście napisano bowiem „w tym samym miejscu”, przy czym sołtys Josef Weebl określa obecną dzwonnice jako „nowo wybudowaną”. Dzwonnica nie jest obecnie używana, a techniczna możliwość dzwonienia nie jest znana. Jednak gmina przygotowuje się do całkowitej renowacji dzwonniczki.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	dzwonniczka na Skalce
Właściciel	gmina Česká Metuje (obiekt), Republika Czeska, Urząd ds. zarządzania gruntami Skarbu Państwa (grunt/jego część)
Ochrona zabytku	nie (ale lokalizacja w obszarze chronionym wsi Skalka)
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Maryja Panna?
Lokalizacja	wieżyczka zamkniętej drewnianej dzwonnicy
Autor (ludwisarz)	Octavius (Oktawian) Winter, Broumov / lub inny wytwórca
Rok odlania	1921 / prawdopodobnie nowszy ok. 1947
Rok montażu	1921 / lub później (ok. 1947)
Rok (data) poświęcenia/pobłogosł.	1921 (23.10. dzwon Maryja Panna poświęcony przez proboszcza Kaderę)
Materiał	brąz/stop lub żelazo (szacunkowo)
Waga (kg)	33?
Dolna średnica wieńca (cm)	25 (szacunkowo)
Górna średnica hełmu (cm)	22 (szacunkowo)
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	22 (szacunkowo)
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	nieznane (dostęp do dzwonu utrudniony, obiekt zamknięty)
Typ dzwonienia	ręczny (brak liny)
Regularność i cel dzwonienia	nieużywany od dłuższego czasu
Napis na dzwonie	najprawdopodobniej nie

Drewniana dzwonniczka w Machovskiej Lhocie

Machov – Machovská Lhota

Współrzędne GPS: 50.4980228N, 16.2936544E

Nowoczesna drewniana dzwonniczka z 2020 r. stoi w malowniczym miejscu na zboczu wzgórza powyżej północnego skraju Machovskiej Lhoty, na prywatnej parceli w pobliżu budynku nr 40 (restauracja U Lidmanů) i nr 41. Dzwonniczka stoi na betonowym fundamencie (pierwotnie przeznaczonym pod generator wiatrowy) i wykonana jest z jednego obrobionego pnia drzewa z rozgałęzieniem, w którym na masywnym drewnianym jarzmie jest zawieszony mały dzwon. Z serca tego dzwonu zwisa na łańcuszku jeszcze jeden, mniejszy, dzwoneczek. Historia dzwonu, zakupionego na bazarze w Czeskiej Skalicy, jest nieznana – dzwon nie posiada inskrypcji, jedynie reliefową dekorację. Wysokość dzwonniczki, wraz z czterostronnym, ostrosłupowym zadaszeniem pokrytym blachą, wynosi około 6,5 m. Pień jest wzmocniony przy ziemi do wysokości około 1 m żelaznymi okuciami wykonanymi przez zręcznego kowala artystycznego J. Kotěru z Hořiček. Przymocowano tu też napis z datą „20.06.2020r.“. Od jarzma dzwonu w dół wyprowadzone jest metalowe ciągnio, dzięki

któremu każdy przechodzień może stać się na chwilę dzwonnikiem. W pobliżu dzwonnicy przebiegają dość licznie uczęszczane szlaki turystyczne – niebieski i żółty, które są równocześnie częścią północnej odnogi szlaku Via Czechia. O dzwonnicekę wzorowo dbają właściciele parceli i ich sąsiedzi, a odpoczynek na ławce w jej pobliżu jest zdecydowanie wart polecenia.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	drewniana dzwonniczka w Machovskiej Lhocie
Właściciel	osoba prywatna – A. Svobodová
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	mały dzwon
Lokalizacja	na dzwonnicy pod zadaszeniem
Autor (ludwisarz)	nieznany (kupiony na bazarze w Czeskiej Skalicy w 2019 r.)
Rok odlania	przed 2019 r.
Rok montażu	2020 (20.06.)
Rok (data) poświęcenia/ pobłogosławienia	brak
Materiał	brąz dzwonowy (prawdopodobnie)
Waga (kg)	3 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca (cm)	19,5
Górna średnica hełmu (cm)	10
Wysokość (cm)	14,5
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (metalowe ciągnio)
Regularność i cel dzwonienia	właściciele podczas uroczystości rodzinnych, sąsiedzi, przechodnie
Napis na dzwonie	brak, jedynie relief anioła i drobne ornamenty na wieńcu

Dzwonniczka w Machovskiej Lhocie

Machov – Machovská Lhota

Współrzędne GPS: 50.4979361N, 16.2907811E

Dzwonniczka gminna, której budowę zlecił i sfinansował w 1904 r. miejscowy rolnik Jan Ševcůn, stoi mniej więcej w centrum Machovskiej Lhoty przy lokalnej drodze między domami numer 22 i 24. Ma czworoboczny stożkowato zwężający się filar wykonany z piaskowca machowskiego osadzony na kamiennym cokole obsypanym otoczakami. Niecały metr nad ziemią znajduje się tablica pamiątkowa ofiarodawcy z datą „L.P. 1904”. Powyżej niej jest mała latarnia i przeszklona nisza z figurą Najświętszej Maryji Panny z Lourdes. Dzwon zamontowany jest na wygiętej stalowej konstrukcji przykrytej stożkowym daszkiem pokrytym blachą z kulą i jednoramiennym krzyżem na szczycie. Całkowita wysokość dzwonnicy wynosi ok. 7 m. Dzwon św. Jan Chrzciciel, który został zakupiony przez Jana Ševců od praskiego ludwisarza Jana Diepolda za 800 ówczesnych koron, został poświęcony wraz z dzwonnica przez machowskiego proboszcza Metoděja Laudína OSB 26.06.1904 r. Na obecnym dzwonie widnieje jednak rok 1947, co sugeruje, że pierwotny dzwon został zarekwirowany podczas jednej z wojen światowych, a w 1947 r. zakupiono nowy lub przetopiono ten pierwotny po zwróceniu z rekwizycji. Dzwonnica i dzwon przeszły całkowitą renowację w latach 2003–2004, kiedy dzwon i wieżyczka zostały zdjęte z kamiennego filara, odnowione i ponownie zamontowane. Dzwon waży ok. 40 kg i wisi na stosunkowo subtelnym żelaznym zawieszeniu. Dzwonienie odbywa się ręcznie, a lina jest na stałe przymocowana do dzwonnicy. Regularne bicie dzwonu odbywa się tylko pod koniec zapustów, czasami dzwon jest używany przez miejscowych strażaków lub przechodniów. Prowadzi tędy żółty szlak turystyczny, który jest częścią północnej odnogi szlaku Via Czechia. Wokół dzwonnicy mieszkają mili i przyjaźni ludzie, których bardzo chętnie wspominamy.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	dzwonniczka Machovská Lhota
Właściciel	miasteczko Machov
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Jan Chrzciciel
Lokalizacja	na stalowej konstrukcji pod daszkiem dzwonnicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Jan Diepold, Praga
Rok odlania	1904/1947
Rok montażu	1947/2013
Rok (data) oświęcenia/pobłogosławienia	1904 (26.06.) / 1947?
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	40
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	42
Górna średnica hełmu (cm)	22
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	31
Ton strojenia	d3
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina prowadzona w dół)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	regularnie tylko 1× w roku pod koniec karnawału + okazjonalnie (OSP, przechodnie itp.)
Napisy na dzwonie	L. P. 1947 (na dole wieńca) + ozdobne płaskorzeźby

Dzwonniczka w ogrodzie przy domu nr 33 w Machovskiej Lhocie

Machov – Machovská Lhota

Współrzędne GPS: 50.4981636N, 16.2898097E

Niewielka dzwonniczka zlokalizowana w ogrodzie na prywatnej działce za ogrodzeniem przy domu nr 33 w Machovskiej Lhocie, stojąca od 2015 r. niedaleko dzwonnicy gminnej. Swoim wyglądem przypomina nieco jej mniejszą kopię. Na piaskowcowym filarze o okrągłym profilu umieszczono wygiętą stalową konstrukcję nośną dzwonu, pokrytą stożkowym, blaszanym daszkiem. Z przodu konstrukcji zamocowano również niewielką płytkę na świeczkę. Całkowita wysokość dzwonnicy wynosi niecałe dwa metry. Na pierwszy rzut oka uwagę przyciąga stosunkowo duży, prawdopodobnie odlewany żeliwny dzwon o nietypowym kształcie i średnicy dolnej 27 cm, który jest uruchamiany ręcznie z pomocą skórzanego paska przymocowanego za ucho do serca dzwonu. Nie znamy jego dokładnego wieku (około 1900 r.), ale ma ciekawą historię, ponieważ chodzi o dawny dzwon szkolny z nieistniejącej już średniej szkoły hotelarskiej w Hronovie. Obecnie dzwon jest używany tylko przez rodzinę podczas wyjątkowych okazji. Dzwon nie jest jednak osamotniony, ponieważ w tym samym ogrodzie ma jeszcze mniejszego brata – w drewnianej dzwonnicy (por. dalej). Przystanek ten był unikatowy nie tylko ze względu na dużą koncentrację dzwonów na jednym terenie, ale także ze względu na również dużą życzliwość i uprzejmość ich właścicieli.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	kamienna dzwonniczka w ogrodzie przy domu nr 33
Właściciel	osoby prywatne
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	dawny dzwon szkolny (ze średniej szkoły hotelarskiej w Hronovie)
Lokalizacja	na stalowej konstrukcji pod daszkiem dzwonnicy
Autor (ludwisarz)	
Rok odlania	ok. 1900
Rok montażu	
Rok poświęcenia/pobłogosławienia	nie w obecnym miejscu, ale właściciel rozważa poświęcenie
Materiał	żeliwo
Waga (kg)	15–20 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca (cm)	27
Górna średnica hełmu (cm)	19
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	21
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (skórzany pasek przymocowany za ucho do serca)
Regularność i cel dzwonienia	podczas parady karnawałowej, okazjonalnie (rodzina właścicieli)
Napis na dzwonie	nie ma

Drewniana dzwonniczka w ogrodzie przy domu nr 33 w Machovskiej Lhocie

Machov – Machovská Lhota

Współrzędne GPS: 50.4981947N, 16.2896697E

Mniejsza i starsza z dwóch dzwonniczek ogrodowych znajdujących się od 2007 r. przy domu nr 33 w Machovskiej Lhocie stojąca na murku tuż przy Machovskim potoku. W przeciwieństwie do swojej „siostry”, ta jest w dużej mierze wykonana z drewna, a jej konstrukcja przypomina inną dzwonnice w Machovskiej Lhocie – jej większy drewniany odpowiednik na zboczu powyżej restauracji. Dzwonniczka składa się z jednego obrobionego pnia drzewa z rozgałęzieniem, w którym zawieszony jest mniejszy dzwon na metalowej obrotowej poprzeczce. Dzwon został zakupiony w 2007 roku u kowala Josefa Drašnara z Police, autora ozdobnej, wygiętej konstrukcji przymocowanej do pnia, podtrzymującej czteroboczny, stożkowy, blaszany daszek. Analogicznie w dwóch innych miejscach zabezpieczono i zakotwiczone dzwonnice, która jest osadzona w betonowych fundamentach. Całkowita wysokość dzwonniczki wynosi blisko dwa metry. Stosunkowo niewielki dzwoneczek można uruchomić z pomocą skórzanego paska przymocowanego do metalowego cięgna. Z możliwości tej korzystają jednak tylko właściciele i ich goście.

INFORMACJE O OBIEKTCIE

Nazwa	drewniana dzwonniczka przy domu nr 33
Właściciel	osoby prywatne
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	mały dzwon
Lokalizacja	w rozgałęzieniu małego pnia pod zadaszeniem dzwonnicy
Autor (ludwisarz)	mechanizm kowala Josefa Drašnara z Police nad Metují
Rok odłania	2007
Rok montażu	2007
Rok poświęcenia/pobłogosł.	na razie nie, właściciel poświęcenie rozważa
Materiał	mosiądz
Waga (kg)	0,5–1 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca (cm)	9,5
Górna średnica hełmu (cm)	5,5
Wysokość (cm)	7
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (skórzany pasek przymocowany do metalowego cięgna)
Regularność i cel dzwonienia	okazjonalnie (rodzina właścicieli)
Napis na dzwonie	nie ma (tylko drobne reliefy na wieńcu)

Drewniana dzwonniczka ogrodowa przy domu nr 8 w Machovskiej Lhocie

Machov – Machovská Lhota

Współrzędne GPS: 50.4976283N, 16.2886561E

Stosunkowo duża dzwonniczka ogrodowa została umieszczona w ogrodzie przy narożniku domu nr 8 w Machovskiej Lhocie około roku 2000. Jej elementem nośnym jest poddany obróbce pień drzewa z rozwidleniem, w którym na metalowej obrotowej poprzeczce zawieszony jest dość duży mosiężny dzwon z żelaznym sercem, pochodzący pierwotnie ze szkoły rolniczej w Broumovie-Velkiej Vsi (zdeponowany tu na strychu i odkryty ok. 1966 r.). Na drewnianej konstrukcji z boku zawieszona jest również latarenka. Dzwonnickę osłania solidny dwuspadowy daszek pokryty kanadyjskim gontem bitumicznym, wyposażony nawet w boczne orynnowanie. Całkowita wysokość dzwonnicy osadzonej w betonowym fundamencie wynosi prawie 3 m. Dzwon można uruchomić z pomocą skórzanego paska przymocowanego do metalowego ciężna. Dzwonem nie dzwoni się tu regularnie, tylko od czasu do czasu z możliwości tej korzystają właściciele i rodzina właścicieli, a tak właściwie to goście właścicieli.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	drewniana dzwonniczka ogrodowa przy domu nr 8
Właściciel	osoby prywatne – Państwo Jirmanowie
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	pierwotnie dzwon ze szkoły rolniczej w Broumovie-Velkiej Vsi
Lokalizacja	w rozwidleniu pnia pod daszkiem dzwonnicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	nieznany
Rok odlania	przed 1938 r.
Rok montażu	ok. 2000 r.
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	nie, ale właściciel rozważa poświęcenie
Materiał	mosiądz (dzwon), żelazo (serce z oczkiem)
Waga (kg)	8 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca (cm)	19,6
Górna średnica hełmu (cm)	10,5
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	14
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (metalowe ciężno od dzwonu ze skórzanym paskiem)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	okazjonalnie (właściciele, rodzina i goście)
Napis na dzwonie	nie ma

Drewniana dzwonniczka ogrodowa przy domu nr 36 w Machovskiej Lhocie

Machov – Machovská Lhota

Współrzędne GPS: 50.4982678N, 16.2893736E

Niewielka drewniana dzwonniczka umieszczona ok. 1985 r. przy głównej drodze w centrum Machovskiej Lhoty, przy wejściu do domu nr 36. Składa się z poddanej obróbce drewnianej belki ze sztucznie wykonanym rozwidleniem w kształcie litery „V”. Od jesieni 2025 roku w niej zawieszony jest mniejszy mosiężny dzwonek przedstawiający Świętą Rodzinę, anielskie skrzydła i napis IN EXCELSIS DEO. Podstawowa pozycja dzwonka na półokrągłym metalowym zawieszaniu jest odwrócona, tj. sercem do góry. Jeszcze na początku mapowania wisiał tu ceramiczny dzwonek, ale właściciele wymienili go na obecny metalowy, do którego dostosowana jest konstrukcja dzwonnicy. Dzwonnickę osłania namiotowy daszek w kształcie ostrosłupa ściętego, pokryty kanadyjskim gontem bitumicznym, zwieńczony na szczycie jednoramiennym metalowym krzyżem. Całkowita wysokość dzwonniczki przekracza nieco 2 metry. Mały dzwonek można uruchomić z pomocą drobnego ciężka metalowego, co sprawia radość przede wszystkim dzieciom odwiedzającym właścicieli.

INFORMACJE O OBIEKcie

Nazwa	drewniana dzwonniczka ogrodowa przy domu nr 36
Właściciel	osoba prywatna – Państwo Hubkowie
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	mały metalowy (mosiężny) dzwonek
Lokalizacja	w rozwidleniu małego pnia pod daszkiem dzwonnicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwiskarska)	
Rok odlania	nie wiadomo dokładnie (współczesny)
Rok montażu	2025 (pierwotny ceramiczny dzwonek koło 1985 r.)
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	niepoświęcony
Materiał	mosiądz
Waga (kg)	0,2 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca (cm)	5,2
Górna średnica hełmu (cm)	2
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	4
Ton strojenia	
Możliwość dzwonięcia	tak
Typ dzwonięcia	ręczny (cienkie metalowe ciężko)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonięcia	okazjonalnie (dzieci rodziny i goście właścicieli)
Napis na dzwonie	IN EXCELSIS DEO

Dzwonniczka w Honach

Police nad Metují – Hony

Współrzędne GPS: 50.5808031N, 16.2380575E

Współczesna, gminna, drewniana dzwonniczka została zbudowana w 2012 r. przy wsparciu Funduszu T-mobile i Towarzystwa Rozwoju Pěkova i Honów. Dzwonniczka stoi w pobliżu stawu wiejskiego, w sąsiedztwie pomnika z tablicą upamiętniającą mieszkańców, którzy zginęli podczas I wojny światowej. Dzwonniczka wraz ze sztandarem sołectwa Hony została uroczystie poświęcona 15.09.2012 r. przez ks. kan. Mariana Lewickiego. Stoi na terenie wysypanym otoczkami, a jej stopa osadzona jest w ozdobnej kutej tulei. Dzwonniczka składa się z obrobionego pnia drzewa z rozgałęzieniem, w którym na drewnianym obrotowym jarzmie z okuciami zawieszony jest niewielki dzwon Johan z datą 2012. Dzwonnickę osłania dość solidny daszek o stożkowatym kształcie i owalną dolną krawędzią pokryty kanadyjskim gontem bitumicznym. Całkowita wysokość dzwonniczki wynosi ok. 6,5 m. Od zawieszenia głównego dzwonu Johan zostało wyprowadzone metalowe ciągnię z przymocowaną liną. Miejscowi planują jednak zastąpienie ręcznego uruchamiania dzwonu elektrycznym napędem automatycznym. Może dojść do odnowienia tradycji regularnego dzwonienia

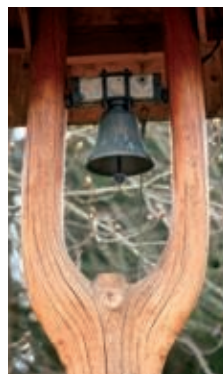
w niedzielne południe. Obecnie dwaj lokalni dzwonnicy dzwonią głównym dzwonem zawsze przy okazji przedświątecznego spotkania mieszkańców „przy choince” 23 grudnia o godz. 18.00, o północy w Sylwestra lub ewent. w przypadku śmierci kogoś z mieszkańców. W dzwonnicy, na wysokości około jednego metra, jest przymocowany specjalnie dla dzieci mały dzwoneczek ze sznurkiem.

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Johan	mały dolny dzwoneczek
Lokalizacja	w rozgałęzieniu pnia dzwonniczki pod daszkiem	nisko w dzwonnicy
Autor (ludwisarz)	Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicí	Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicí
Rok odlania	2012	2012
Rok montażu	2012	2012
Rok poświęcenia/pobł.	2012 (15.09. ks. kan. Marian Lewicki)	2012 (15.09.)
Materiał	brąz dzwonowy	brąz dzwonowy
Waga (kg)	14	1,4
Dolna średnica (cm)	27	14
Górna średnica (cm)	15	8
Wysokość (cm)	26,5 (28 cm do górnej krawędzi dzwonka)	11 (14 cm do uchwytu)
Ton strojenia		
Możliwość dzwonienia	tak	tak
Typ dzwonienia	ręczny (ciągnię z liną), jest przygotowany do montażu napęd elektryczny	ręczny (sznur)
Regularność i cel dzwonienia	23.12. godz. 18.00, 31.12. o godz. 24.00, ewent. jako dzwon pogrzebowy (dawniej dzwoniono także w niedziele w południe)	okazjonalnie - przechodnie, zwłaszcza dzieci
Napis na dzwonie	JOHAN 2012	nie, tylko drobne reliefy

INFORMACJE O OBIEKcie

Nazwa	dzwonniczka w Honach
Właściciel	miasto Police n. Met.
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	2

Dzwonniczka na Pomniku ofiar wojen światowych (Pomniku obětem světových válek) w Hlavňovie

Police nad Metují – Hlavňov

Współrzędne GPS: 50.5589964N, 16.2503858E

Dzwonniczka w Hlavňovie stoi mniej więcej w środku osady, na zboczu po lewej stronie powyżej drogi z Bukovic do Suchego Dolu. Została zbudowana w 1922 r. równocześnie jako pomnik ofiar I wojny światowej, o czym świadczy lista 27 poległych w latach 1914–1918 mieszkańców wsi wryta z przodu piaskowcowego filara. Po II wojnie światowej na filarze zamieszczono tablicę pamiątkową z nazwiskami dwóch ofiar z lat 1939–1945. Pierwotna hlavňovska dzwonnica znajdowała się w wieżycze domu nr 50, której właściciel był wówczas również dzwonnikiem. W 1869 r., dzięki staraniom miejscowych rzemieślników, zastąpiono ją nową wieżyczką. Jednak wiszący tam dzwon został prawdopodobnie zarekwirowany w 1917 r., a gmina prawdopodobnie zamówiła nowy dzwon. Dzwon był jednak zbyt duży dla pierwotnej dzwonniczki, więc w 1919 r. postanowiono ją wyburzyć, co miało miejsce w sierpniu 1920 r. W połowie roku podjęto decyzję o budowie nowej, obecnie istniejącej dzwonniczki w pobliżu domu nr 33. Konstrukcja o kształcie ostrosłupa ściętego o podstawie czworobocznej, tj. zwężającego się słupa, jest z piaskowca i jest osadzona na dwupoziomowej kamiennej podstawie. Na przedniej ścianie, od strony drogi,

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	dzwonniczka na Pomniku ofiar wojen światowych w Hlavňovie
Właściciel	miasto Police nad Metují
Ochrona zabytku	nie (ale pomnik znajduje się w Centralnym Rejestrze Grobów Wojennych)
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	dzwon średniej wielkości
Lokalizacja	na stalowej konstrukcji pod zadaszeniem dzwonnicy
Autor (ludwisarz)	
Rok odlania	1922 (lub między 1919–1922)
Rok montażu	1922
Rok (data) poświęc./pobl.	1922
Materiał	żeliwo (prawdopodobnie)
Waga (kg)	35–40 (szacunkowo)
Dolna średnica (cm)	38
Górna średnica (cm)	22
Wysokość (cm)	36
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina prowadzona w dół)
Regularność i cel dzwonienia	raczej rzadko, do lat 60. XX w., dzwon pogrzebowy
Napis na dzwonie	nie ma

w dolnej części, wryta jest data „Postawiono w roku 1922”, a nieco wyżej, na boku, znajduje się tablica informacyjna o historii dzwonnicy i pomnika. Dzwon zamontowany jest na osadzonej, pałukowatej, stalowej konstrukcji przykrytej stożkowym daszkiem z blachy ze zwieńczeniem w postaci dwuramiennego krzyża. Całkowita wysokość dzwonnicy wynosi około 6 m, z czego 4,33 m to część kamienna. Dzwon został prawdopodobnie poświęcony wraz z dzwonnica w 1922 r. Dzwonienie jest ręczne, lina jest na stałe przymocowana do dzwonnicy i opuszczona do samego dołu. Jednak od ok. 1987 r. już się tutaj nie dzwoni, nawet wcześniej – w ostatniej dekadzie – dzwon był wykorzystywany jako pogrzebowy. Być może przyczynił się do tego nieco inny dźwięk dzwonu wykonanego z niestandardowego materiału (żeliwa?). Chociaż poniżej dzwonnicy przebiega czerwony szlak turystyczny, który stanowi część północnej odnogi szlaku Via Czechia, jej znajdująca się wyżej lokalizacja, na wierzchołku stromego zbocza, pod drzewami, nieco ogranicza jej „ekspozycyjność”. Obok dzwonnicy znajduje się także ławeczka – idealna na przykład do cichej kontemplacji. Dzwonnica opiekuje się miasto Police nad Metují.

Drewniana dzwonniczka przy domu nr 409 w Policach nad Metują

Police nad Metują – Velká Ledhuje

Współrzędne GPS: 50.5380669N, 16.2439858E

Nieco nietypowa drewniana dzwonniczka stoi od 2024 r. przy lokalnej drodze prowadzącej do Suchego Dołu w dzielnicy Polic Velká Ledhuje. Została wykonana przez tutejszego mieszkańca z pomocą sąsiada z obrobionego pnia drzewa z trzema odgałęzzeniami i umieszczona przed ogrodzeniem domu nr 409. Dzwonniczka jest przykryta dwuspadowym daszkiem pokrytym blachą, pod którym znajduje się mały, prawdopodobnie mosiężny, dzwonek przymocowany do belki z pomocą zawieszania z kutego żelaza. Dzwon jest uruchamiany ręcznie liną przymocowaną do kutego cięgna przy

dzwonie. Z możliwości tej korzystają nie tylko członkowie rodziny właściciela, ale czasem też przechodnie zmierzający na przykład do pobliskiej kaplicy Ticháčka. Dzwonniczka ma około 2,5 m wysokości i jest ujmującym przykładem współpracy sąsiedzkiej i chęci stworzenia czegoś uroczego dla innych.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	drewniana dzwonniczka przy domu nr 409
Właściciel	osoba prywatna; na granicy z parcelą miasta
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	niewielki dzwon
Lokalizacja	pod zadaszeniem dzwonniczki pomiędzy trzema odgałęzzeniami małego pnia
Autor (ludwisarz)	dzwon zakupiony w sklepie internetowym
Rok odlania	2024
Rok montażu	2024
Rok poświęcenia/pobłogosł.	nie
Materiał	prawdopodobnie mosiądz
Waga (kg)	0,5 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca (cm)	9,5
Górna średnica hełmu (cm)	4
Wysokość (cm)	8
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak (lina poprowadzona w dół)
Typ dzwonienia	ręczny (skórzany pasek przymocowany do metalowego cięgna)
Regularność i cel dzwonienia	okazjonalnie (właściciele, rodzina i przechodnie)
Napis na dzwonie	nie ma

Drewniana dzwonniczka w Slavnym

Suchý Důl – Slavný

Współrzędne GPS: 50.5369011N, 16.2843536E

Nowoczesna drewniana dzwonniczka stoi w centrum Slavnego na prywatnej posesji w pobliżu skrzyżowania i przystanku autobusowego oraz niedaleko tablicy z informacją turystyczną. Została zbudowana wiosną 2018 r. przez rodzinę właściciela parceli. Pierwotna dzwonniczka w Slavnym stała przed domem nr 22, a ostatni raz dzwon rozbrzmiewał 30.07.1917 r. jako dzwon pogrzebowy dla miejscowego parobka, który poległ na froncie włoskim podczas I wojny światowej. Ten sam konflikt zbrojny okazał się zgubny dla dzwonu, który został zarekwirowany 13.11.1917 r. W kwietniu 1922 r. na dzwonnicy zawieszono nowy dzwon z broumovskiej pracowni ludwisarza Oktawiana Wintera, ale i on uległ rekwizycjom wojennym, które miały miejsce w latach 1941–1942. Kolejnego dzwonu już nie zawieszono, a dzwonniczka prawdopodobnie zaniknęła. Dzisiejsza dzwonniczka składa się

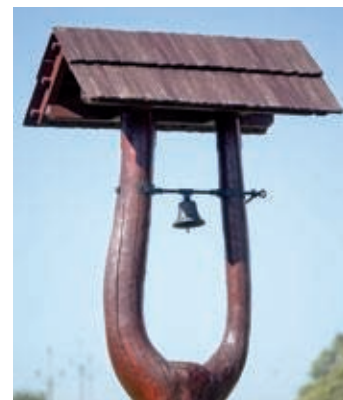
INFORMACJE O OBIEKTCIE

Nazwa	dzwonniczka w Slavnym
Właściciel	osoba prywatna
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	Józef
Lokalizacja	na dzwonnicyce pod zadaszeniem
Autor (pracownia ludwisarska)	Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicí
Rok odlania	2020
Rok montażu	2020
Rok poświęcenia/pobłogosławienia	nie
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	4
Dolna średnica wieńca (cm)	20
Górna średnica hełmu (cm)	10
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	18 (20 cm do górnej krawędzi)
Ton strojenia	A5
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (ciągnę + zdejmowany drąg)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	używany okazjonalnie na razie jako dzwon pogrzebowy, tylko przez właścicieli i rodzinę
Napis na dzwonie	JOSEF 2020

z obrobionego, rozgałęzionego pnia drzewa osadzonego ok. 1 m w kamiennej podmurówce na betonowym fundamencie. Pień do wysokości około 2 m jest wzmocniony okuciem. W rozgałęzieniu pnia, na obrotowym metalowym zawieszaniu, umieszczono dzwon Józef z datą 2020, który został zamontowany później. Dzwonnicykę osłania dwuspadowy daszek pokryty gontem. Całkowita wysokość dzwonnicyki wynosi ok. 7 m. Od zawieszenia dzwonu zostało wyrowadzone metalowe ciągnę, do którego podczas dzwonienia przymocowuje się drąg. Dzwon jest uruchamiany wyłącznie przez właścicieli posesji, na razie tylko okazjonalnie jako dzwon pogrzebowy, ale rozważane jest rozszerzenie „rejestru dzwonienia” o inne wydarzenia.

Dzwonniczka w Suchym Dole

Suchý Důl

Współrzędne GPS: 50.5411867N, 16.2669972E

INFORMACJE O OBIEKcie

Nazwa	dzwonniczka w Suchym Dole
Właściciel	gmina Suchý Důl
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Wacław
Lokalizacja	na stalowej konstrukcji pod zadaszeniem dzwonniczki
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Marie Tomášková-Dytrychová, Brodek u Přerova
Rok odłania	2000
Rok montażu	2000
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	2000 (25.09. podczas poświęcenia)
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	65
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	47,5
Górną średnicę hełmu (cm)	27
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	40
Ton strojenia	A2
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (zdejmowana lina z karabińczykiem)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	w południe w niedziele oraz w święta państwowe, a jako dzwon pogrzebowy w dniu zgonu i w przeddzień pogrzebu
Napisy na dzwonie	ZBIÓRKA PUBLICZNA MIESZKAŃCÓW SUCHEGO DOŁU * L*P 2000 * ŚWIĘTY WACŁAWIE, MÓDL SIĘ ZA NAMI (na dole przy wieńcu) + relief św. Wacława GMINA SUCHÝ DŮL + znak gminy + ozdobna lamówka hełmu IUBILAEUM CHRISTUS/HERI/HODIE/SEMPER A. D. 2000 ODLAŁA RODZINA DYTRYCHÓW

Kamienna, gminna dzwonniczka znajduje się niedaleko centrum gminy – na zboczu nad drogą z Polic nad Metują do Slavnegu przed domem nr 26. Poprzedni właściciel domu Josef Klimeš podarował gminie parcelę, by 05.08.1884 r. można było na niej postawić nową dzwonnice. Jej konstrukcja ma kształt ostrosłupa ściętego o podstawie czworobocznej, ewent. zwężającego się skokowo słupa z piaskowca (pochodzącego z miejscowego kamieniołomu Na Drahách), umieszczonego na kamiennym cokole. Na górze jest zamontowany dzwon na osadzonej, pałkowatej, stalowej konstrukcji przykrytej ośmiokątnym, stożkowym daszkiem z blachy ze zwieńczeniem w postaci jednoramiennego krzyża. Całkowita wysokość dzwonnicy wynosi ok. 6,5 m. Poprzednia dzwonniczka, która stała przed gospodarstwem Krála nr 22, została zdewastowana przez wiatr przed poświęceniem w 1883 r. W wyniku upadku rozbił się wówczas także pierwotny dzwon. Nowy dzwon, ważący 61 kg, przybył z Pragi zimą i został tymczasowo zawieszony na klonie w pobliżu budynku nr 26. Po raz pierwszy zabrzmiał na nowej dzwonnicy zaraz po jej ukończeniu 06.08.1884 r. Koszt dzwonu i dzwonnicy wyniósł wówczas 250 złotych. Dzwon przetrwał tu tylko do pierwszej rekwizycji 14.11.1917 r. Został zastąpiony produkowanym masowo dzwonem żeliwnym (tzw. „żeleźniakiem”) z austriackim znakiem z odlewni Salma w Blansku. Nowy dzwon św. Wacław (70 kg) z warsztatu Rudolfa Pernerera w Czeskich Budziejowicach został tu symbolicznie zawieszony 28.09.1933 r., a 30 grudnia tego samego roku zabrzmiał po raz pierwszy jako dzwon pogrzebowy dla miejscowego kołodzieja. Prowizoryczny „żeleźniak” został przeniesiony do kaplicy Maryi Panny z Lourdes, skąd jednak ponownie wrócił do dzwonnicy. Również św. Wacław został z niej bowiem zarekwirowany wiosną 1942 r. W 1991 r. dzwonniczka doczekała się nowego zadaszenia z krzyżem, a w 2000 r. odbyła się zbiórka na nowy dzwon. Został on wykonany w warsztacie Marii Tomáškovéj-Dytrychovej w Brodoku u Přerova, waży 65 kg i ma ton A2. Został poświęcony na cześć św. Wacława przez wikariusza z Broumova, N. J. Zemana, OP, podczas ceremonii poświęcenia 25.09.2000 r. Dzwonienie jest ręczne, lina nie jest na stałe przymocowana. Dzwon bije regularnie w południe w niedziele oraz w święta państwowe, a jako dzwon pogrzebowy w dniu zgonu mieszkańców i w przeddzień ich pogrzebu. Jeszcze w XX w. codziennie dzwoniono również w południe i wieczorem na Anioł Pański. Obecnie dzwonieniem zajmuje się młody dzwonnik mieszkający w sąsiednim gospodarstwie.

Dzwonniczka w Petrovicach

Velké Petrovice – Petrovice

Współrzędne GPS: 50.5170878N, 16.2052558E

Kronika gminna podaje, że ta zadaszona drewniana dzwonniczka, znajdująca się pod drzewami w pobliżu krzyża na placu wiejskim w Petrovicach, została wybudowana w 1921 r., czemu odpowiada również jej stylowa podobizna – dzwonnica na Skalce u Českéj Metuji z tego samego roku. Konstrukcja dzwonnicy ma kształt ściętego ostrosłupa o podstawie czworobocznej i została wykonana z drewnianych belek z pionowym odeskowaniem. Dzwonnice na górze doświetlają 4 łukowe okna, a kryje ostrosłupowy dach pokryty gontem kanadyjskim z kulą i szpicem na wierzchołku. Wolnostojąca drewniana dzwonnica o wysokości ok. 12 m przejęła rolę zniszczonej pierwotnej dzwonnicy z 1877 r., znajdującej się na dachu pobliskiej szkoły w Petrovicach, w której 13.10.1877 r. został zawieszony dzwon. Kosztował ówczesnie 96 złotych, ważył 41 kg i w 1921 r. został przeniesiony do nowo wybudowanej wolnostojącej dzwonnicy. Drugi, mniejszy dzwon dotrzymał mu tam towarzystwa, ale tylko do czasu rekwizycji podczas II wojny światowej, kiedy to oba zostały wywiezione. Według wspomnień świadków, mały dzwon podobno powrócił do gminy po wojnie, ale ok. 1950 r. został zdjęty, a jego ślady w historii wiodą nie wiadomo dokąd. Dzwonnica bez dzwonów szybko zaczęła popadać w ruinę, co powstrzymał dopiero gruntowny remont w 1979 r. pod patronatem miejscowych strażaków z Josefem Řezníčkem na czele. Kolejną renowacją gmina zajęła się w 2007 r. – wzmocniono fundamenty betonem, wymieniono uszkodzone belki nośne i usunięto przybudówkę. W 2009 r. dwóch mieszkańców ożywiło pomysł zakupu dzwonu i zainicjowało zbiórkę publiczną, z której w 2010 r. zakupiono nowy dzwon św. Antoni z warsztatu Marii Tomáškovéj-Dytrychovéj w Brodce u Přerova. Ze względu na fakt, iż podczas zbiórki zebrano więcej środków niż wynosił koszt petrovnickiego dzwonu, zakupiono w tej samej pracowni również nowe dzwony do dzwonnicy

w Petrovičkach i Maršovie. W Petrovicach dzwon jest uruchamiany automatycznie 3 razy dziennie (godz. 8.00, 12.00 i 18.00), a okazjonalnie także o innych godzinach (północ w sylwestra, pogrzeby). Wnętrze dzwonnicy jest wykorzystywane obecnie przez miejscową straż pożarną do suszenia węży. Dzwonnica w Petrovicach była pierwsza, w której podczas mapowania nagrywaliśmy dźwięk dzwonu. Bardzo chętnie wracamy wspomnieniami do tego premierowego przystanku, również ze względu na bardzo ciepłe przyjęcie nas w pięknie odnowionym budynku urzędu miejskiego.

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Antoni
Lokalizacja	pomiędzy belkami górnej kondygnacji dzwonnicy na masywnym drewnianym jarzmie
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Marie Tomášková-Dytrychová, Brodek u Přerova
Rok odlania	2010
Rok montażu	2010
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	2010
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	50 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	39,5
Górna średnica hełmu (cm)	23
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	35
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	automatyczny - silnik elektryczny (sterowany z dzwonnicy i zdalnie)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	codziennie o godz. 8.00, 12.00 i 18.00, okazjonalnie o innych porach, w tym dzwonienie w dniu zgonu (na życzenie)
Napisy na dzwonie	ŚWIĘTY ANTONI, CHROŃ NAS + znak gminy + ozdobna lamówka hełmu ZAKUPIONO Z PUBLICZNEJ ZBIÓRKI * L.P.2010 * VELKÉ PETROVICE (na dole) ODLAŁA RODZINA DYTRYCHÓW (na dole) + relief św. Antoniego (w środku)

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	dzwonniczka w Petrovicach
Właściciel	gmina Velké Petrovice
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

Dzwonniczka w Petrovičkach

Velké Petrovice – Petrovičky

Współrzędne GPS: 50.5091625N, 16.1982939E

Kamienna dzwonniczka gminna została zbudowana w Petrovičkach w 2011 roku i umieszczona na terenie zieleni publicznej powyżej remizy strażackiej i zbiornika przeciwpożarowego. Dopełnia tutaj krzyż i ławeczkę znajdujące się w sąsiedztwie trzech dojrzałych lip oraz tablicę informacji turystycznej przy lokalnej drodze. Jest to udana, całkowicie kamienna budowla z betonowym fundamentem, na którym wznosi się czworoboczny cokół z piaskowca z filarem zwieńczonym kamienną niszą przeznaczoną na dzwon przykryty kamiennym dwuspadowym daszkiem. Całkowita wysokość dzwonnicy wynosi ok. 4,5 m. Od frontowej, północnej strony, ok. 2 m nad ziemią, na filarze widnieje duży czerwony krzyż. Dzwon św. Antoni z warsztatu Marii Tomáškovéj-Dytrychowej w Brodku u Pferova został zawieszony na masywnym drewnianym jarzmie, z którego wychodzi metalowe ciężno do przymocowania liny lub drągu. Dzwon został nabyty przez gminę z dochodów (a raczej z nadwyżki) zbiórki przeznaczonej pierwotnie na zakup dzwonu w Petrovicach. Dzwon został uroczystie poświęcony wraz z nową dzwonnicką 24.08.2011 r. przez polickiego proboszcza ks. kan. Mariana Lewickiego na zakończenie parady mieszkańców i polickiej Gwardii Strzelców. Obecnie uruchamianiem ręcznym dzwonu z pomocą metalowej, zdejmowanego drągu zajmuje się jedna z mieszkanek. Dzwon dzwoni regularnie tylko w niedziele w południe, o innych godzinach wyłącznie okazjonalnie. Dzwonniczka, dzięki swojej lokalizacji, wybranej ze szczególną wrażliwością, i odpowiednio zaprojektowanemu wyglądowi, sprawia wrażenie, jakby stała tu od wieków.

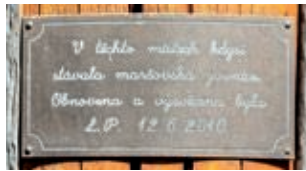
INFORMACJE O OBIEKcie

Nazwa	dzwonniczka w Petrovičkach
Właściciel	gmina Velké Petrovice
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Antoni
Lokalizacja	kamienna wnęka pod daszkiem dzwonnicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Marie Tomášková-Dytrychová, Brodek u Pferova
Rok odlania	2010
Rok montażu	2011 (sierpień)
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	2011 (24.08.2011 r., policki proboszcz ks. kan. Marian Lewicki)
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	25 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	23,5
Górna średnica hełmu (cm)	15
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	22
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (ciężno z uchwytem na zdejmowaną linę/drąg)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	regularnie w niedziele w południe + okazjonalnie
Napisy na dzwonie	ŚWIĘTY ANTONI, CHROŃ NAS + znak gminy + ozdobna lamówka hełmu ZAKUPIONO Z PUBLICZNEJ ZBIÓRKI * L.P.2010 * VELKÉ PETROVICE – PETROVIČKY (na dole)

Dzwonniczka w Maršovie nad Metują

Velké Petrovice – Maršov nad Metují

Współrzędne GPS: 50.5300408N, 16.1907478E

Gminna, drewniana dzwonniczka została zbudowana w Maršovie w 2010 r. nieopodal domu nr 1 przy zakręcie drogi wiodącej do Žďáru nad Metują, w miejscu pierwotnej dzwonniczki (która zanikła prawdopodobnie przed II wojną światową). Obecna dzwonniczka jest jednak dzięki otaczającej zieleni dość dobrze ukryta przed wzrokiem przechodniów, a na mapach także nie jest zaznaczona. Składa się z obrobionego pnia drzewa z rozgałęzieniem, osadzonego ok. 0,5 m w okrągłej kamiennej podmurówce. Pień, aż do rozgałęzienia, do wysokości ok. 2,5 m, jest wzmocniony kutymi pierścieniami. W rozgałęzieniu na drewnianym jarzmie jest zawieszony dzwon św. Antoniego z datą 2010 r. pochodzący z warsztatu Marii Tomáškovéj-Dytrychovéj w Brodku u Přerova. Podobnie jak dzwon w Petrovičkach, został zakupiony przez gminę z dochodów (a raczej z nadwyżki) zbiórki przeznaczonej pierwotnie na zakup dzwonu w Petrovicach. Dzwonnickę osłania stożkowy daszek pokryty gontem, a jej całkowita wysokość to ok. 4,5 metra. Bezpośrednio do obracającego się zawieszenia dzwonu jest luźno przymocowany metalowy drąg do ręcznego dzwonienia. Na frontowej, zachodniej stronie, ok. 1,5 m nad ziemią, do pnia została przymocowana mosiężna tabliczka przypominająca o pierwotnej tutejszej dzwonnicy oraz o poświęceniu obecnej w dniu 12.06.2010 r. Dzwonnickę otoczył wzorową opieką dzwonnik, który mieszka obok i regularnie dzwoni w niedziele w południe i sporadycznie o innych porach.

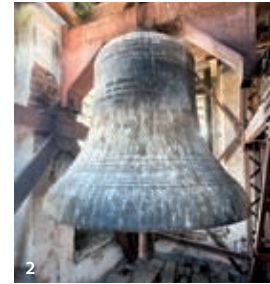
INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	dzwonniczka w Maršovie nad Metują
Właściciel	gmina Velké Petrovice
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	św. Antoni
Lokalizacja	rozgałęzienie pnia pod daszkiem dzwonniczki
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	Marie Tomášková-Dytrychová, Brodek u Přerova
Rok odlania	2010
Rok montażu	2010
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	2010 (12.06.)
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	25 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	24
Górna średnica hełmu (cm)	14,5
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	26
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (zdejmowany metalowy drąg)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	regularnie w niedziele w południe + okazjonalnie
Napisy na dzwonie	ŚWIĘTY ANTONI, CHROŃ NAS + znak gminy + ozdobna lamówka hełmu ZAKUPIOŃO Z PUBLICZNEJ ZBIÓRKI * L.P.2010 * VELKÉ PETROVICE – MARŠOV NAD METUJÍ (na dole)

- 1 Maria
- 2 św. Mikołaj
- 3 św. Józef (na górze z lewej), św. Barbara (na górze z prawej),
św. Mikołaj (na dole z lewej), Maria (na dole z prawej)
- 4 św. Barbara
- 5 św. Mikołaj (z lewej), Maria (z prawej)
- 6 św. Józef (z lewej), św. Barbara (z prawej)
- 7 św. Józef

Kościół św. Mikołaja w Nowej Rudzie

Nowa Ruda

Współrzędne GPS: 50.5788803N, 16.4993908E

Majestatyczny rzymskokatolicki kościół parafialny w centrum Nowej Rudy, który zastąpił starszą renesansową (późnogotycką) świątynię ewangelicką z 1515 (1569) r. Kościół został zbudowany w latach 1885–1892 według projektu Josepha Ebersa i Josepha Elsnera w stylu neogotyckim. Impulsem do gruntownej przebudowy pierwotnego kościoła był pożar w 1884 r., ale podawane daty ostatecznego zakończenia odbudowy są różne: 1887, 1890 lub 1892. Pewna jest natomiast data konsekracji dokonanej przez arcybiskupa praskiego Františka Schönborna (18.10.1890 r.). Tutejsza parafia, podobnie jak cały region kłodzki, formalnie podlegała archidiecezji praskiej aż do 1972 r., ale faktycznie od 1945 r. była administrowana z Wrocławia. Kościół jest trzynawowy, ceglany, halowy, z transeptem, do którego dobudowano w tym samym stylu kaplicę, plebanię i budynek gospodarczy. W latach 1968 i 1970–1975 kościół był poddany remontowi. Plan nieorientowanej świątyni z wyodrębnionym wielobocznym prezbiterium jest dość rozczłonkowany, podobnie jak pokrycie dachowe. Północno-wschodnia fasada jest zdominowana dzieloną, czworoboczną wieżą z charakterystycznym ostrosłupowym hełmem i czterema narożnymi wieżyczkami. Wtórkuje jej mniejsza, czworoboczna, wieża sygnaturka w kalenicy dachu nad ołtarzem, która według naszych informacji jest obecnie pozbawiona dzwonu (sygnaturki). W 1890 r. w kościele zawieszono trzy dzwony z brązu, które podczas I wojny światowej padły ofiarą rekwizycji. Obecnie w dzwonnicy wieży głównej znajdują się

cztery stalowe (żeliwne) dzwony na masywnych żelaznych konstrukcjach, wykonane w odlewni w Bochum w 1918 r. i zamontowane rok później. Umieszczono je na dwóch wysokościach – dwa większe na dole (św. Mikołaj po lewej, Maria po prawej), dwa mniejsze na górze (św. Barbara po prawej i dzwon pogrzebowy św. Józef po lewej). Wszystkie cztery powyższe dzwony mają elektryczny napęd i są sterowane zdalnie z plebanii. Chociaż wszystkie cztery dzwony powinny dać się uruchomić, w „Dzień D” nie udało się zabić w największy dzwon, św. Mikołaj, i dlatego nie dysponujemy nagraniem jego dźwięku. W zastępstwie, oprócz trzech indywidualnych nagrań pozostałych dzwonów, zostało uchwycone współbrzmienie dzwonów Maria i św. Barbara. Dzwony dzwonią tutaj regularnie, ale szczegółowy harmonogram nie jest nam znany. Zmierzone przez nas parametry wielkości dzwonów (dolna średnica) w dwóch przypadkach nieznacznie różnią się od wartości podawanych do tej pory (pozostało je w nawiasach dla kompletności danych).

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	kościół pw. św. Mikołaja
Właściciel	parafia pw. św. Mikołaja w Nowej Rudzie
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	4

INFORMACJE O DZWONACH

Nazwa (typ)	św. Mikołaj	Maria	św. Barbara	św. Józef	Napisy na dzwonie (częściowo nieczytelne)
Lokalizacja	dzwonnica w wieży głównej	dzwonnica w wieży głównej	dzwonnica w wieży głównej	dzwonnica w wieży głównej	św. Mikołaj
Autor (pracownia ludwisarska)	Bochumer Verein, Bochum	Bochumer Verein, Bochum	Bochumer Verein, Bochum	Bochumer Verein, Bochum	V. BOCHUMER VEREIN I BOCHUM 1918 (na górze) STE. NICOLAE / ORA PRO NOBIS / CUM DEO PRO ECLESIA ET PATRIA / 1918 (w środku)
Rok odlania	1918	1918	1918	1918	Maria
Rok montażu	1919	1919	1919	1919	V. BOCHUMER VEREIN I BOCHUM 1918 (na górze) STA MARIA / ORA PRO NOBIS / DA PACEM IN DIEBUS NOSTRIS 1918 (w środku)
Rok poświęcenia/pobłogosław.	1919	1919	1919	1919	św. Barbara
Materiał	stal/żeliwo	stal/żeliwo	stal/żeliwo	stal/żeliwo	V. BOCHUMER VEREIN I BOCHUM 1918 (na górze) STA. BARBARA / ORA PRO OMNIBUS PIAM BELLO CONSUMPTORUM 1918 (w środku)
Waga (kg)	1950	1300	600	250	św. Józef
Dolna średnica (cm)	167 (166)	143	117 (115)	88	V. BOCHUMER VEREIN I BOCHUM 1918 (na górze) DEUM LAUDO, MORTURIS PLORO / ST. JOSEPH ORA PRO DEFUNCTIS / 1918 (w środku)
Górna średnica (cm)	87	71	59	47	
Wysokość (cm)	136	110	92	67	
Ton strojenia	c' (+)	e' (-)	gis' (+)	fis' (+) (?)	
Możliwość dzwonienia	tak (brak nagrania)	tak	tak	tak	
Typ dzwonienia	automat. - elektr.	automat. - elektr.	automat. - elektr.	automat. - elektr.	
Regularność i cel dzwonienia				dzwon pogrzebowy	

- 1 św. Maria
- 2 św. Barbara
- 3 mniejszy dzwon w oknie
- 4 św. Klara, sygnaturka
- 5 św. Józef
- 6 zestaw dzwonów św. Józef (z przodu po lewej),
św. Maria (z przodu po prawej), św. Barbara (z tyłu)

Kościół pw. św. Barbary w Nowej Rudzie – Drogosławiu

Nowa Ruda – Drogosław

Współrzędne GPS: 50.6012181N, 16.5024492E

Neoromański kościół parafialny św. Barbary, patronki nie tylko górników, znajduje się na skraju cmentarza w północno-zachodniej części Drogosławia (dawniej Kunzendorf, po II wojnie światowej Kunowo), który od 1954 r. jest częścią Nowej Rudy. Kościół został zbudowany według planów architekta Ludwiga Schneidera w latach 1910–1911 i konsekrowany przez praskiego arcybiskupa kard. Lva Skrbenskiego 12.09.1911 r. Świątynia jest nieorientowaną budowlą na planie krzyża, składającą się z nawy głównej, dwóch naw bocznych i transeptu. Fasada wejściowa (orientowana na płn.-zach.), zdominowana masywną czworoboczną wieżą, w dolnej części ma dwie zadaszone klatki schodowe, kapliczkę niszową z figurą św. Barbary i płaskorzeźbą z piaskowca. W osi fasady, przy wieży głównej, znajduje się jeszcze niższa wieżyczka z klatką schodową. Z czterospadowego dachu wieży głównej wyrasta wieżyczka kryta blachą z kulą i krzyżem na szczycie. W wieży, na masywnej żelaznej konstrukcji, są zawieszane naprzemiennie w dwóch rzędach trzy duże, prawdopodobnie stalowe, dzwony z urządzeniem napędu elektrycznego – św. Barbara (z tyłu), św. Maria i św. Józef (z przodu). Wszystkie są

opatrzone datami 1910 i 1918, co, biorąc pod uwagę materiał, wskazuje na możliwość, że pierwotnie wiszące tu dzwony zostały zarekwirowane podczas I wojny światowej i zastąpione po wojnie stalowymi dzwonami o tych samych nazwach. K. Manikowski w publikacji „Kościół św. Barbary w Drogosławiu – historia niemieckiej wspólnoty katolickiej do 1946 roku”, wspomina, że dzwony przywieziono z Drezna 21.07.1911 r., co może odnosić się do dzwonów pierwotnych (przed rekwizycją, przetopieniem czy ponownym zamontowaniem). Czwarły, prawdopodobnie najstarszy dzwon w kościele, znajduje się w wieży pod trzema dużymi dzwonami i był dawniej używany również do wybijania godzin, o czym świadczy oryginalny mechanizm z zewnętrznym młoteczką. Piątym dzwonem jest również obecnie nieużywana sygnaturka św. Klara w wieżycze nad ołtarzem, która ma tego samego producenta i historię co trzy duże dzwony. Napęd elektryczny dzwonów jest sterowany zdalnie, św. Maria i św. Józef dzwonią jednocześnie codziennie o godz. 19.00, w niedzielę harmonię wszystkich trzech dużych dzwonów można usłyszeć 3× dziennie (o 9.00, 11.00 i 16.30). Podczas pogrzebów dzwoni największy dzwon – św. Barbara.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	kościół pw. św. Barbary
Właściciel	parafia rzymskokatolicka pw. św. Barbary w Nowej Rudzie
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	5

INFORMACJE O DZWONACH

Nazwa (typ)	św. Barbara	św. Maria	św. Józef	mniejszy dzwon w oknie	św. Klara sygnaturka	Napisy na dzwonie (częściowo nieczytelne)
Lokalizacja	dzwonnica w wieży	dzwonnica w wieży	dzwonnica w wieży	okno dzwonnicy w wieży	wieżyczka nad prezbiterium	św. Barbara
Autor (ludwisarz)	Bochumer Verein	Bochumer Verein	Bochumer Verein		Bochumer Verein	V. BOCHUMER VEREIN BOCHUM 1918 (na górze) STA. BARBARA / ORA PRO OMNIBUS BELLO HORRIBILI DEVORATIS 1918 (na środku 1) AVE P. MARIA OLBRIH IN KUNZENDORF 1910
Rok odlania	1910/1918	1910/1918	1910/1918		1910/1918	
Rok montażu	1911 (1918)	1911 (1918)	1911 (1918)		1911 (1918)	
Rok poświęcenia/pobłog.	1911 (1918)	1911 (1918)	1911 (1918)		1911 (1918)	św. Maria
Materiał	stal/żeliwo	stal/żeliwo	stal/żeliwo	brąz dzwonowy	stal/żeliwo	V. BOCHUMER VEREIN BOCHUM 1918 (na górze) STA. MARIA, REGINA PACIS ORA PRO NOBIS 1918 (na środku 1) AVE P. MARIA OLBRIH IN KUNZENDORF 1910 (na środku 2)
Waga (kg)	930	550	260	50 (szacunkowo)	58	św. Józef
Dolna średnica (cm)	118	96	84	37	45 (szacunkowo)	V. BOCHUMER VEREIN BOCHUM 1918 (na górze) STE. JOSEF / CUM ORA PRO ECCLESIA ET ANPONUM SAEVITIA DEFATIGATUS / 1918 (na środku) AVE P. MARIA OLBRIH IN KUNZENDORF 1910
Górna średnica (cm)	60	50	45	19	27 (szacunkowo)	mniejszy dzwon w oknie
Wysokość (cm)	93	75	66	28	36 (szacunkowo)	bez widocznych napisów, tylko zewnętrzna lamówka na wieńcu
Ton strojenia						śśw. Klara sygnaturka
Możliwość dzwonienia	tak	tak	tak	nie (brak liny)	nieznana	niedostępny do identyfikacji
Typ dzwonienia	aut. – elektr.	aut. – elektr.	aut. – elektr.	ręczny, dawniej również wybijanie godzin	ręczny	
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	niedziele godz. 9.00, 11.00 i 16.30 + pogrzeby	codziennie godz. 19.00 + niedziele 9.00, 11.00 i 16.30	codziennie godz. 19.00 + niedziele 9.00, 11.00 i 16.30	nieużywany	nieużywany	

- 1 duży, pierwotnie środkowy (Maria)
 2 zestaw dzwonów Maria (po lewej)
 i Duch Święty (po prawej)
 3-4 mały, po lewej (Duch Święty)

Kościół pw. św. Jakuba Apostoła w Ścinawce Dolnej

Gmina Radków – Ścinawka Dolna

Współrzędne GPS: 50.4967542N, 16.5371564E

Późnogotycki kościół parafialny św. Jakuba Apostoła został zbudowany w XIV wieku, a pierwsza pisemna wzmianka o nim pochodzi z 1350 r. W 1530 r. drewniana świątynia została zastąpiona murowaną. Za czasów reformacji luteranańska, a w 1623 r. ponownie katolicka. Ze względu na bliskość rzeki Ścinawki, kościół był uszkadzany przez częste powodzie, a dodatkowo przestawał wystarczać dla coraz liczniejszej populacji. W związku z podjęto decyzję o częściowej rozbiórce nawy, pozostało jedynie prezbiterium ze sklepieniem krzyżowo-żebrowym i schodkowym szczytem. W ogrodzie przy kościele do dziś zachował się korpus późnogotyckiego prezbiterium ze schodkowym szczytem po płd.-zach. stronie. W jego sąsiedztwie w latach 1900–1903 wzniesiono neoromańską świątynię, zaprojektowaną przez Ewalda Bergera, nadwornego architekta szlacheckiej rodziny Magnisów. Jest to budowla orientowana na wschód (lub płd.-wsch.), na planie krzyża, składa się z nawy głównej i transeptu. Nad portalem wejściowym orientowanym na płd.-zach. znajduje się czteroboczna wieża zwieńczona ostrosłupowym hełmem z kulą i krzyżem na szczycie. Na ostatniej murowanej kondygnacji wieży znajduje się dzwonnica. Najstarszy wzmiankowany dzwon, подарowany kościołowi w 1663 r. przez kłodzkiego szlachcica Gisberta von Hemma i jego żonę Evę Stillfried-Rattonitz, pochodził z warsztatu Antonína Martina Schröttera z Plhova, ludwisarza z Náchodu. Losy tego renesansowego dzwonu nie są znane. Prawdopodobnie został zarekwirowany podczas I wojny światowej, ponieważ obecne dwa duże dzwony wizualnie nie odpowiadają tamtej epoce, a dodatkowo oba noszą datę 1923 r. Znajdują się na solidnej żelaznej konstrukcji, przy czym konstrukcja dzwonowa była pierwotnie zaprojektowana na 3 dzwony. Dzwon najbardziej wysunięty na prawo (prawdopodobnie najmniejszy) został zarekwirowany podczas II wojny światowej. Dziś do dzwonienia

używany jest tylko największy dzwon, poświęcony Pannie Maryi, pierwotnie śródkowy. Jest on uruchamiany automatycznie codziennie przed nabożeństwem o godz. 17.00 oraz podczas pogrzebów. Z pomocą umieszczonego na zewnątrz młoteczka są wybijane także pełne godziny. Młoteczek zegarowy służył wcześniej także do bicia w mniejszy dzwon, ale obecnie nie jest używany, podobnie jak dzwon. Jego napęd również jest zautomatyzowany, ale z nieznanych nam powodów nie jest używany. Mniejszy dzwon był też ponoć w sygnaturce nad prezbiterium, ale według administratora i naszej dokumentacji fotograficznej kościoła wieża jest obecnie pusta.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	kościół pw. św. Jakuba Apostoła
Właściciel	parafia rzymskokatolicka pw. św. Jakuba Apostoła
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	2

INFORMACJE O DZWONACH

Nazwa (typ)	duży, pierwotnie śródkowy (Maria)	mały, po lewej (Duch Święty)
Lokalizacja	dzwonnica w wieży głównej	dzwonnica w wieży głównej
Autor (ludwisarz)		
Rok odlania	1923	1923
Rok montażu	1923	1923
Rok poświęcenia/pobłogosławienia	1923	1923
Materiał	brąz (brąz dzwonowy?), ewent. żeliwo	brąz (brąz dzwonowy?), ewent. żeliwo
Waga (kg)	750–900 (szacunkowo)	550–700 (szacunkowo)
Dolna średnica (cm)	108	95
Górna średnica (cm)	56	50
Wysokość (cm)	78	70
Ton strojenia		
Możliwość dzwonienia	tak	nie (nie znamy powodu, ale zaakceptowaliśmy)
Typ dzwonienia	automatyczny, napęd elektryczny + młoteczek do wybijania pełnych godzin	automatyczny, napęd elektryczny + młoteczek do wybijania godzin
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	codziennie przed mszą św. o godz. 17.00 + w czasie pogrzebów + wybijanie godzin zewnętrznym młoteczkiem (pełne godziny)	nie dzwoni, wcześniej wybijanie godzin zewnętrznym młoteczkiem
Napisy na dzwonie	AVE MARIA, GRATIA PLENA, DOMINUS TECUM * 1923 (na górze)	PULSATA LAUDABO DEUM OMNIPOTENTEM PATREM ET FILIUM ET S. SPIRITUM SANCTUM * 1923 (na górze)

Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w Ścinawce Średniej

Gmina Radków – Ścinawka Średnia

Współrzędne GPS: 50.5211847N, 16.4979914E

Kościół zbudowany w latach 1925–1926 z elementami stylu neorenesansowego, poświęcony 15.04.1926 r. Początkowo służył parafii ewangelicko-augsburskiej, a po II wojnie światowej nawet jako budynek mieszkalny. W 1950 r. obiekt został przejęty przez Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w Rzeczypospolitej Polskiej, przeszedł gruntowny remont i zorganizowano w nim parafię. W momencie założenia Kościoła mieszkało na tym terenie ponad 300 osób wyznania ewangelickiego, dziś jest ich znacznie mniej. W 2024 r. świątynia przeszła kolejną renowację. Obecnie można podziwiać drewniano-murowaną budowlę na planie prostokąta, z której naczółkowego dachu nad płd.-zach. fasadą (gdzie po lewej stronie znajduje się wejście główne) wyrasta drewniana wieżyczka z ośmioboczną banią, pokrytą blachą, zwieńczoną kulą i jednoramiennym krzyżem. Poniżej znajduje się dzwonnica, do której można dostać się tylko od środka przez właz w stropie z wysuwaną drabiną. W dzwonnicy, pomiędzy belkami, na masywnym żelaznym zawieszaniu wisi piękny i dość duży dzwon bogaty w ornamenty i tekst. Uruchamiany jest ręcznie z pomieszczenia pod dzwonnica (gdzie poprowadzona jest lina) raz w miesiącu podczas niedzielnego nabożeństwa oraz w czasie świąt. Parafia ma stałego dzwonnika (panią dzwonnik). Cały teren przykościelny sprawia bardzo sympatyczne wrażenie, a w zadbanym ogrodzie znajduje się nagrobek ojca idei wzniesienia budowli – barona Ernsta von Lüttwitzam, który przygotował warunki do jej rozpoczęcia, m. in. zakupił grunt, ale jej nie doczekał – zmarł w 1915 r. Północna granica ogrodu przylega do niewielkiego cmentarza metodystów.

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	Kościół Ewangelicko-Methodystyczny
Właściciel	Kościół Ewangelicko-Methodystyczny w RP, parafia Ścinawka Średnia
Ochrona zabytku	tak – zabytek kultury
Liczba dzwonów w obiekcie	1

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	duży dzwon
Lokalizacja	dzwonnica w wieży kościoła nad portalem wejściowym
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	
Rok odlania	1925
Rok montażu	1925–1926
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1926 (15.04., prawdopodobnie razem z kościołem)
Materiał	brąz dzwonowy
Waga (kg)	200 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	72
Górna średnica hełmu (cm)	39
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	53
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (lina poprowadzona do pomieszczenia pod dzwonnica)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	1× w miesiącu podczas niedzielnego nabożeństwa i w święta
Napis na dzwonie	CHRISTUS DER IST MEIN LEBEN UND STERBEN MEIN GEWINN (w środku)

Dzwonnica Pasterka/Ostra Góra (dawniej wieś Nouzín)

Gmina Radków – Pasterka – Ostra Góra

Współrzędne GPS: 50.4847886N, 16.3048950E

Ostatni obiekt zmapowany w ramach tego projektu jest symbolicznym łącznikiem czeskiego i polskiego terytorium – ponieważ znajduje się w dawnej osadzie Nouzín (pol. Ostra Góra), która obecnie administracyjnie należy do polskiej wsi Pasterka w gminie Radków. Nouzín był jedną z 11 wsi, które historycznie tworzyły tzw. Zakątek Czeski (czes. Český koutek, niem. Böhmischer Winkel). Jest to obszar w zachodniej części Kłodzka w pobliżu granicy polsko-czeskiej, który jest geograficznie bliższy Kotlinie Czeskiej niż pozostałej części Kłodzka, w tym ze względu na przynależność do zlewiska Morza Północnego. Od XI w. mieszkała tu liczna mniejszość czeska posługująca się gwarą kłodzką, również po przyłączeniu tej części Kłodzka do Prus w połowie XVIII w. Po 1945 r., kiedy Kłodzko stało się częścią Polski, liczba osób mówiących po czesku zaczęła gwałtownie maleć. Jeszcze po II wojnie światowej mieszkało tu ok. 5100 takich osób, natomiast w 2015 r. zmarła ostatnia kłodzka Czeszka. Niewiele budynków z pierwotnej osady Nouzín przetrwało do dziś. Dzwonniczka z 1868 r. stała w pobliżu ówczesnej szkoły, dziś jest ukryta wśród drzew na skraju lasu ok. 200 m od południowego skraju Ostrej Góry. Dzwonniczka ma kształt skokowo zwężającego się ostrosłupa o podstawie czworobocznej i jest wykonana z machowskiego piaskowca osadzonego na kamiennym cokole. Niecały metr nad ziemią na ścianie od wschodniej strony widnieje niemiecka inskrypcja „Pamiętaj, człowieku, dla kogo istniejesz i kto za ciebie umarł. W imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego”, nad nim, w centralnej części filara, znajduje się niewielka nisza na latarenkę. Z drugiej strony dzwonniczki, na cokole, umieszczono rok

INFORMACJE O OBIEKCIE

Nazwa	dzwonnica Pasterka/Ostra Góra (dawniej Nouzín)
Właściciel	wieś Pasterka
Ochrona zabytku	nie
Liczba dzwonów w obiekcie	1

1868 i skrót TUR – Augustyn Turyński (ofiarnodawca dzwonnicy). Na górze jest zamontowany prawdopodobnie żeliwny dzwon na małym drewnianym jarzmie na osadzonej, pałkowatej konstrukcji stalowej przykrytej sześciokątnym stożkowym daszkiem pokrytym blachą z kulą i krzyżem na wierzchołku. Całkowita wysokość dzwonnicy wynosi ok. 7 m. Z czeskiej inicjatywy górna część dzwonnicy przeszła w 2013 r. całkowitą renowację, podczas której zawieszono także starszy dzwon (prawdopodobnie niewykorzystywany dzwon z kościoła w Machovie), a do kuli pod daszkiem włożono dokumenty z tamtego czasu. Dzwon jest uruchamiany ręcznie, ale lina nie jest na stałe przymocowana do metalowego ciągu, w związku z czym przechodzące obok osoby same w niego nie zabijają, co, biorąc pod uwagę pierwotną funkcję dzwonu, ma swoje dobre strony.

INFORMACJE O DZWONIE

Nazwa (typ)	starszy dzwon z innego obiektu
Lokalizacja	na stalowej konstrukcji pod daszkiem dzwonnicy
Autor (ludwisarz/pracownia ludwisarska)	
Rok odlania	ok. 1947 (szacunkowo)
Rok montażu	2013
Rok (data) poświęcenia/pobłogosławienia	1868/2013 (proboszcz parafii w Machovie ks. Marian Lewicki)
Materiał	żelazo/żeliwo (prawdopodobnie)
Waga (kg)	20–25 (szacunkowo)
Dolna średnica wieńca, w który uderza serce (cm)	40,5
Górna średnica hełmu (cm)	23
Wysokość od wieńca do hełmu (cm)	27
Ton strojenia	
Możliwość dzwonienia	tak
Typ dzwonienia	ręczny (brak liny na metalowym ciągu)
Regularność i zwyczajowy cel dzwonienia	tylko podczas poświęcenia w 2013 r.
Napis na dzwonie	nie ma

Wybór wykorzystanych źródeł

Tytuł tego mini-rozdziału nie jest przypadkowy, ponieważ podczas intensywnych badań terenowych i późniejszego katalogowania obiektów zbieraliśmy informacje z wielu różnych źródeł, często ustnych, a czasem sprzecznych ze sobą. W związku z tym pragniemy z góry przeprosić za ewentualne pominięcie któregoś z częściowych źródeł. W idealnym przypadku podstawę informacji stanowiło dla nas to, czego dowiedzieliśmy się bezpośrednio na miejscu, w obiekcie i odczytując teksty umieszczone na dzwonach.

BUREŠ, Michal a kol. (BAŠTECKÁ, Lydia, ČÁP, Jaroslav, HLADKÝ, Ladislav, KOPECKÝ, Jiří, SÁDLO, Václav, ŠTĚPÁNOVÁ, Ludmila, TŮMA, Jan):

Žďár nad Metují – malebný kout pod Ostašem. Žďár nad Metují: Obecní úřad Žďár nad Metují, 2009.

CECHNER, Antonín: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Broumovském. Praha: Achaologická komise při České akademii věd a umění, 1930.

CIRI: Pasportizace potenciálu cestovního ruchu v Královéhradeckém kraji (součást úkolu Královéhradeckého kraje „Mapování potenciálu cestovního ruchu v Královéhradeckém kraji a jeho vyhodnocení“). CIRI, 2022–2024.

DOHNAL, Martin: Dějiny farnosti Machov v letech 1850–1950. Licencjačka praca dyplomowa. Hradec Králové: FF UHK, 76 str., 2015.

GEISLER, Josef: Suchý Důl a Slavný – Vesnice na úpatí Stěn. Obec Suchý Důl, 2022.

KASALOVÁ, Tereza: Renesanční zvony ve východních Čechách. Magisterska praca dyplomowa. Olomouc: FF UP, 157 str., 2019.

KUČA, Karel: České, moravské a slezské zvonice. Praha: Nakladatelství Libri, 1995.

ŠVANDA, Richard: Velké Petrovice v proměnách století a ročních období. Obec Velké Petrovice, 2020.

ZEMÁNEK, Lukáš: Vývoj, stav a perspektivy českého venkova (nejen) z hlediska lokální kultury. Disertační práce, Praha: KSGRR, PĚF UK, 234 s., 2003.

Bělská zvonička, z.s. (dane dotyczące obiektu i parametrów drewnianej dzwonnicy w Machovie-Bělým)

Benedyktynská hospodářská správa Břevnov s. r. o. (informacje o dzwonach, fotografie, nagrania dzwonów)

informacje o wyprodukowanych dzwonach (pracownia ludwisarska Jan Šeda – Šeda Bells, Kostelec nad Orlicí)

kroniki z uwzględnianych obszarów (lub ich fragmenty)

Obec Bukovice – informace e-mail od Jaromíra Matějca

Obec Křinice – tłumaczenie z niemieckiego wspomnień Edvarda Setla + protokół odbioru nowego dzwonu przez eksperta Państwowe-go Urzędu ds. Zabytków (Státní památkový úřad) (1948)

biuletyny (w wersji drukowanej i elektronicznej) Broumovský informační měsíčník, Machovský zpravodaj, Metujský zpravodaj, Polický měsíčník aj.

parafia rzymskokatolicka Broumov – oryginał niemieckiego artykułu z tamtych czasów Kirchenglocken in Braunau 1915–1945 + raport o aktualnym stanie dzwonów w kościele św. św. Piotra i Pawła (R. Bouchal, Brodek u Přerova, ok. połowy 90. lat XX w.)

strony internetowe gmin z uwzględnianego obszaru

strony internetowe parafii z uwzględnianego obszaru (www.broumovfarnost.cz, www.farnostteplienm.cz, www.farnostpolice.cz,

parafia.nowaruda.pl, www.sw-barbara-nowa-ruda.pl, parafiascinawkadolna.pl, metodysciwscinawce.wordpress.com + nieoficjalna

strona internetowa nieistniejącej już parafii www.machov-kostel.wz.cz)

www.broumovsko.cz

www.cuzk.cz

www.hrady.cz

Mapy.com

www.pamatkovykatolog.cz (NPÚ – Centralny rejestr zabytków kultury)

www.policko.cz

Interreg

Współfinansowane
przez Unię Europejską

Czechy - Polska